

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**KÜTÜPHANE TEMALİ ÇOCUK EDEBİYATI
YAPITLARININ OKUMA KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ**

**Hazırlayan
Şevin ATEŞ**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR**

Şubat 2024, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Şevin ATEŞ

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

Program Adı :Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı :Kütüphane Temalı Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının
Okuma Kültürü Bağlamında İncelenmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 85 sayfalık kısmına ilişkin 30/01/2024 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı % 15'tir.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme** içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim 09/02/2024

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

Öğrenci: Şevin ATEŞ

KILAVUZA UYGUNLUK

“Kütüphane Temalı Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Okuma Kültürü Bağlamında İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Şevin ATEŞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR danışmanlığında **Şevin ATEŞ** tarafından hazırlanan “**Kütüphane Temalı Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Okuma Kültürü Bağlamında İncelenmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği/oy çokluğu kabul edilmiştir.

09/02/2024

JÜRİ:

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÇILDIR	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bilal Ferhat KARADAĞ	(İmza)
Üye	: Doç Dr. Erhan ŞEN	(İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /...../2024 tarih ve.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /...../2024

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Çalışma süresince iyi dilekleriyle azmimi artıran ve sonsuz destekleriyle bana güç veren annem Sevda Ateş'e, babam Mehmet Hamid Ateş'e ve kardeşlerim Duygu Ateş, Şevval Ateş, Emir Ateş ve Simay Ateş'e teşekkür eder, yaşam boyu elde edeceğim bütün başarılarımda yanımda olmalarını dilerim.

Çalışmanın ilk aşamasından son aşamasına kadar sabır ve samimiyetle değerli bilgilerini benden esirgemeyen, çalışma içerisinde kaybolduğum her an akademik ve psikolojik anlamda sunduğu destekle özveri ile çalışmamı sağlayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Burcu Çıldır'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Lisans eğitimim boyunca akademik duruşunu örnek aldığım ve kıymetli bilgilerinden her zaman faydalandığım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Burak Kazan'a da teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgilerinden istifade ettiğim, öğrencileri olmaktan gurur duyduğum Prof. Dr. Cem Şems Tümer, Prof. Dr. Mahmut Abdullah Arslan, Prof. Dr. Oğuzhan Yılmaz, Doç. Dr. Yasin Mahmut Yakar hocalarıma teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Tezimin jürisinde yer alan, çalışmamın nitelikli bir biçime dönüşmesinde sundukları fikir ve tavsiyelerle katkıda bulunan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Bilal Ferhat Karadağ'a ve Doç. Dr. Erhan Şen'e içten teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü eğitim sürecimde çıkmaza girdiğimi hissettiğim her durumda fedakârlıkla yardımcı olan arkadaşlarım; Halime İrem Mücde'ye, Merve Aktaş'a, Nurevşan Balkaya'ya ve bütün samimiyetiyle her zaman yanımda olan Rohat Ağaya'ya sonsuz teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Şevin ATEŞ, Erzincan, 2024

KÜTÜPHANE TEMALI ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ OKUMA KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Şevin ATEŞ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2024

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi BURCU ÇILDIR

ÖZET

Kütüphane temalı çocuk edebiyatı yapıtlarının okuma kültürü bağlamında nasıl sunulduğunu belirlemeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma desenleri içerisinde doküman analizi deseniyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında içerisinde kütüphane imgesi geçen okulöncesi, ilkököl ve ortaoköl seviyelerindeki çocuklara yönelik farklı kitaplar üzerinden inceleme gerçekleştirilmiştir. İncelenen kitaplardan elde edilen veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Yapılan betimsel analiz sonucunda ortaya çıkan kodlar ilgili bulgular altında birleştirilerek sunulmuştur. Araştırma verilerinin analiz edilmesiyle yazınsal nitelikteki çocuk kitaplarında kütüphanelerle ilişkilendirilen temalar, kütüphaneler aracılığıyla okumaya yüklenen anlam, kütüphane odağında yetişkin, akran ve diğer karakterlerin sunuluş biçimi ve bu kitaplardaki kütüphanelerin görsel tasarım özellikleri ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Çalışma sonucunda kütüphanelerle ilgili hayal gücü, bilgi kaynağı, arkadaşlık, kitabın önemi, eğitim, okuma sevgisi, keşif ve kütüphanenin önemi temalarının öne çıktığı; okumaya, öğrenme, yaratıcılık ve hayal kurma, sosyalleşme, kültürel gelişim, eğlenme ve kişisel gelişim gibi anlamlar yüklendiğı, kitaplarda incelenen yetişkin ve akranların çoğunun kahramanın atıldığı maceralarda ona yardımcı olan, koruyan, bilgilerini aktaran, destekleyen bir rolde olduğu görölmüştür. Kitapların görselleri incelendiğinde kütüphanelerin renkli, eğlenceli, macera dolu, gizemli, geniş, ferah, çeşitlilik içeren ve çocuğa göre bir yer olarak resmedildiğı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı Yapıtları, Kütüphane, Kütüphane İmgesi.

EXAMINATION OF CHILDREN'S LITERATURE BOOKS WITH A LIBRARY THEME IN THE CONTEXT OF READING CULTURE

Şevin ATEŞ

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, February 2024

Supervisor: Asst. Prof. Burcu ÇILDIR

ABSTRACT

This study, aiming to determine how children's literature books with a library theme are presented in the context of reading culture, was conducted using a document analysis method within qualitative research methodologies. The study involved an examination of different books targeting preschool, elementary, and middle school levels that contain the image of a library. Data obtained from the evaluated books underwent thematic analysis. The codes resulting from thematic analysis were consolidated under relevant findings and presented. Through the analysis of research data, themes related to libraries in selected children's books, meanings attributed to reading through libraries, the presentation of adults, peers, and other characters in the context of libraries, and the visual design features of libraries in these books were obtained. The study revealed themes such as imagination associated with libraries, a source of knowledge, friendship, the importance of books, education, love of reading, exploration, and the significance of the library. It was observed that meanings such as reading, learning, creativity, imagination, socialization, cultural development, entertainment, and personal development were loaded onto libraries in these books. When examining the visuals of the books, it was determined that libraries were depicted as colorful, fun, adventurous, mysterious, spacious places specifically designed to cater to children.

Keywords: Children's Literature, Children's Books, Library, Library Image.

İÇİNDEKİLER

KÜTÜPHANE TEMALİ ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ OKUMA KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GÖRSELLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Okuma	5
1.2. Okuma Kültürü	6
1.3. Okuma Kültürü Edinme Süreci.....	7
1.3.1. Kitapla Tanışma	12
1.3.2. Görsel Okuma	12
1.3.3. Temel Okuma-Yazma Becerisi	13
1.3.4. Okuma Alışkanlığı.....	13
1.3.5. Eleştirel Okuma.....	14

1.3.6. Evrensel Okuryazarlık	15
1.4. Çocuklar İçin Kütüphaneler.....	16
1.4.1. Kütüphanelerin Çocuğun Yaşamına Olası Katkıları	17
1.4.2. Kütüphanelerin Çocukların Okuma Kültürü Edinme Sürecindeki Rolü	20
1.5. Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimine Etkisi	26
1.5.1 Çocuk Kitaplarının Özellikleri.....	29
1.5.1.1 Dış Yapı Özellikleri.....	29
1.5.1.2 İç Yapı (İçerik) Özellikleri.....	35
1.6. İlgili Araştırmalar.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli	40
2.2. İnceleme Nesneleri.....	41
2.3. Veri Toplama Araçları.....	42
2.4. Verilerin Analizi	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Kütüphanelerle İlişkilendirilen Temalar	45
3.2. Kütüphaneler Aracılığıyla Okumaya Yüklenen Anlam	50
3.2.1.Öğrenme.....	50
3.2.2 Yaratıcılık ve Hayal Kurma	51
3.2.3. Sosyalleşme.....	53
3.2.4. Kültürel Gelişim	54
3.2.5. Eğlenme	54
3.2.6. Kişisel Gelişim	55

3.3. Kütüphane Odağında Yetişkin, Akran ve Diğer Karakterlerin Sunuluş Biçimi ve Çocukla Etkileşimleri.....	56
3.4. Kitaplarda Kütüphanelerin Görsel Olarak Aktarılışı	60
3.4.1 Renkli ve Eğlenceli Bir Yer	60
3.4.2. Macera Dolu ve Gizemli Bir Yer	64
3.4.3. Geniş ve Ferah Bir Yer	66
3.4.4. Çeşitlilik İçeren Bir Yer.....	68
3.4.5. Çocuğa Göre Bir Yer	71
TARTIŞMA VE SONUÇ	73
KAYNAKÇA.....	79
ÖZ GEÇMİŞ	86

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

IFLA : Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu
(International Federation of Library Associations and Institutions)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. İncelenen Kitapların Listesi	41
Tablo 2.2. İnceleme Ölçütleri	43
Tablo 3.1. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Temalar.....	45
Tablo 3.2. Yetişkinler ve Özellikleri	56
Tablo 3.3. Akranlar ve Özellikleri	58
Tablo 3.4. Diğer Karakterler ve Özellikleri.....	59

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 3.1. Kütüphaneden Raf Görselleri	61
Görsel 3.2. Kütüphaneden Raf Görselleri	61
Görsel 3.3. Canlı Renklerle Resmedilmiş Bir Kütüphane Resmi	62
Görsel 3.4. Çocukların Kitap Okuma Saati	63
Görsel 3.5. Kütüphane Olarak Kullanılan Bir Gemi 1	63
Görsel 3.6. Kütüphane Olarak Kullanılan Bir Gemi 2	64
Görsel 3.7. Kale Görünümünde Kütüphane	64
Görsel 3.8. Bir Kütüphane Rafı	65
Görsel 3.9. Kütüphane Rafları	66
Görsel 3.10. Okuma Saatinde Çocuklar	66
Görsel 3.11. Kütüphane İçinden Alanlar	67
Görsel 3.12. Kütüphaneden Bir Görüntü.....	68
Görsel 3.13. Kitap Okuma Saatini Bekleyen Çocuklar	68
Görsel 3.14. Rafları Kütüphanenin Tavanına Kadar Uzanan Bir Kütüphane	69
Görsel 3.15. Kütüphanedeki Uzun Raflar	69
Görsel 3.16. Kitap Raflarının Yüksek Sıralar Oluşturduğu Bir Kütüphane	70
Görsel 3.17. Çeşitli Kitaplar ve Elektronik Kaynaklar	70
Görsel 3.18. Çeşitli Kitaplar ve Elektronik Kaynaklar	71
Görsel 3.19. Okumak İçin Yeni Kitaplar Seçen Bir Çocuk.....	71
Görsel 3.20. Kütüphanede Çocuklar	72
Görsel 3.21. Teknolojik Aletlerin Yer Aldığı Bir Kütüphane Görseli.....	72

GİRİŞ

Bu bölümde ilgili alan yazın çerçevesinde araştırmanın problem durumu, amacı, sınırlılıkları ve önemi ele alınmıştır. Ayrıca araştırmanın gerçekleştirilmesinde önemli görülen temel kavramlar hakkında bilgi verilmiştir.

Problem Durumu

Okuma kültürüne dönük yürütülen araştırmalar Türkiye’de okumanın yerleşik bir kültüre tam olarak dönüşmediğini ortaya koymaktadır. Özellikle geniş bağlamı ile Kültür Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Türkiye’nin okuma kültürü haritasını sunmaya çalışan araştırma Türkiye’de bireylerin %45,3’ünün rastgele kitap seçip düzensiz okumalar yaptıklarını göstermektedir (Akkılık, 2011). 2017 yılında yürütülen başka bir çalışma sonucu ortaya konulan raporda ise yine evde bulunan kitap sayılarının yetersiz olduğu, çocukların okuduğunu anlama ile ilgili sorunlar yaşadığı bilinmekle birlikte okul kütüphanelerinin öğrenci başarısında etkili olduğu da ifade edilmektedir (İleri, 2017). Bu kapsamda okuma kültürünün toplumda geliştirilmesi ve yerleştirilmesi için kütüphanelerin bir çözüm sunabileceği düşünülmektedir.

Kütüphaneler, basılı ve elektronik bilgi kaynaklarının sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu kurumlardır (Yılmaz, Çakmak, 2020). Yurdadoğ (1974) kütüphaneyi şu şekilde tanımlar: “Kuruluş amaç ve görevine uygun kitap, film, plak vb. gibi her türlü düşünce ve sanat ürününü toplayan, düzenleyen ve genel olarak karşılık gözetmeden ve ayırım yapmadan okurların yararına sunan kurum” Kütüphanelerin, toplumsal olarak da önemli görevler üstlendiği dile getirilebilir. “Kütüphane, çağımızın geçmişe oranla oldukça farklı olan koşullarında toplumun bilgiye olan gereksinimini karşılamaya yönelik her türlü bilgi kaynağını bünyesinde toplayan, önceden belirlenmiş birtakım teknik ve yöntemlerle düzenleyen, onlardan maksimum düzeyde yararın sağlanabilmesi için hizmetler veren toplumsal bir kurumdur” (Çakın, 1986). Kütüphaneler yalnızca genel anlamda toplumlara hizmet etmez aynı zamanda okul kurumu içerisinde de yer alarak doğrudan eğitimle ilişkili döngüler içerisinde bulunur.

Kütüphaneler, okulların temel yapı taşlarından biridir. “Öğrenciler, kütüphaneleri etkin bir şekilde kullanarak kişisel ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunurlar. Kütüphaneler sadece öğrencilerin bilgiye ulaştıkları yer değil sağladığı sosyal faaliyetler ile de etkili bir iletişimin gerçekleştiği yer olarak algılanmalıdır. Kütüphanenin sunduğu

sosyal faaliyetler ile öğrenciler bedensel ve ruhsal olarak kendilerini geliştirirken etkili iletişim kurmayı, kültürel yönden kendini geliştirmeyi, toplum içerisinde uyum sağlamayı, iş birliğinde bulunmayı ve motivasyonunu yüksek tutmayı öğrenir” (Dalkıran, 2013, s.179). Bu bağlamda kütüphane denildiğinde özellikle okuma, okuma becerisi, okuma kültürü gibi kavramlar akla gelir.

Sever (2007, s. 108)’e göre, okuma kültürü, bireylerin edinmesi gereken kazanımlar bütünüdür. Terimin anlam çerçevesinin oluşturulmasında bilimsel çalışmaların önemli bir payı olduğu söylenebilir. “Yazılı kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendine sunduğu iletileri paylaşma, sına, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu kültürdür okuma kültürü. Yazılı kültürle dost olmuş bireyler de diyebiliriz okuma kültürü edinmiş kişilere. Demokratik toplumların gereksinim duyduğu düşünen-duyarlı bireylerin kazanması gereken en temel becerilerden biri okuma kültürüdür” (Sever, 2007, s.108). “Çocuk ve genç yetişkinler için halk ve okul kütüphaneleri, onların bilgi edinmeleri ve gelişimleri için gerekli kurumların başında gelmektedir. Her tür okuryazarlık becerisinin en iyi şekilde inşa edilmesi çocukluk ve gençlik dönemindedir. Bir kişi bilgiye ne kadar erken yaşlarda erişirse, bu erişim o kadar verimli olabilecek ve yaşam boyu sürebilecektir” (IFLA Library Services, 2015, s. 1). “Okuma zevk ve alışkanlığı ailede başlamakta ve büyük ölçüde okul ortamında olgunlaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında okul kütüphanelerinin önemi daha da artmaktadır. Okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı, bireysel açıdan olduğu kadar toplumsal açıdan da bir gelişmişlik ile refah seviyesi kriteri sayılmaktadır” (Aydoğdu, 2020). Kütüphanelerle erken yaşta tanışmak, çocukların kitapların ve okumanın insan hayatındaki önemini anlamalarına önemli katkılar sağlayarak bu farkındalığı kolayca eyleme dönüştürme ve okuma alışkanlığı edinmiş bireyler olma olanağını artırabilir.

Kütüphanelerin nitelikli biçimde yapılandırılması kadar bireylerin kütüphane ile ilgili olumlu bir algıya sahip olması, kütüphane alanlarını nasıl kullanacağını bilmesi ve kütüphanenin öneminin farkında olmasına da dayanmaktadır. Çıldır, Akyüz ve Koçmar Demirci (2021) yürüttükleri araştırmada kütüphanelerin kullanıcılarını incelemiş ve Türkiye’de kullanıcıların kütüphanelerden yeterince yararlanmadıklarını kullanmadıklarını ortaya koymuşlardır. Bu noktadan hareketle çocukların yaşam alanı içerisinde yer alan değişkenlerin de çocuklar üzerindeki etkileri düşünülerek çocukların

yazınsal nitelikli kitaplar aracılığıyla nasıl bir kütüphane imgesi ile buluştukları merak edilmiştir. Araştırmanın temel çıkış noktasını oluşturan bu durum amaç ve alt araştırma sorularına dönüştürülerek bu çalışmaya konu edilmiştir.

Amaç

Araştırmanın amacı çocuk kitaplarında yer alan kütüphane imgesinin okuma kültürü bağlamında ele alınmasıdır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

Çocuk kitaplarında kütüphanelere ilişkin temalar nasıl sunulmaktadır?

Çocuk kitaplarında okumaya yüklenen anlam nasıl sunulmaktadır?

Çocuk kitaplarında kütüphane içerisinde çocuk nasıl sunulmaktadır?

Çocuk kitaplarında kütüphane içerisinde yetişkin (anne, baba, abi, abla, öğretmen, kütüphane kullanıcıları, kütüphaneci vb.) nasıl sunulmaktadır?

Çocuk kitaplarında kütüphanenin tasarımı nasıl sunulmaktadır?

Önem

Alan yazında son yıllarda çocuk kitaplarının çocuklar üzerindeki olası etkilerine dönük araştırmalar çeşitlenmiştir. Bu bağlamda çocuk kitaplarının çocukların dünyasındaki imgelere yer verme biçimleri önemlidir. Bu noktadan hareketle okuma kültürü açısından kütüphane imgesi göz önünde bulundurularak bu araştırma yürütülmeye karar verilmiştir. Kütüphane imgesine ilişkin doğrudan çocuk kitaplarını merkeze alan sistemli bir çalışma olmayışı araştırmayı güçlü kılmaktadır. Çalışma, kütüphane algısının çocuk kitapları aracılığıyla nasıl ele alındığını göstermeyi de amaçlamaktadır. Kütüphane kurumunun çocuk edebiyatı eserlerinde mekân olarak yer alması, kurgunun içinde yapısal unsurları ile bulunması ve okuma eylemi ile birebir ilişkili olduğunun vurgulanması, çocukları kütüphaneye ısındırmak ve gitmelerini teşvik etmek konusunda faydalı olacaktır (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2022b). Çocukların kitap ve kütüphane algılarının metafor aracılığıyla açığa çıkarılmasına yönelik araştırmalar, çocukların kitap ve kütüphaneye bakış açılarının öğrenilmesi konusunda mühim olduğundan bu konu ile ilgili daha fazla araştırma yapılması ebeveyn ve öğretmenlere doğru rehberlik etmeleri ve yol gösterici olmaları açısından önemlidir (Özden, 2017). Bu nedenle çalışmanın alandaki önemli bir boşluğu dolduracağı öngörülerek daha sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı hedeflenmektedir.

Tanımlar, Temel Kavramlar

Kütüphane: Kütüphaneler, basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarının sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu kurumlardır (Yılmaz, Çakmak, 2020).

Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitapları: Yazılı ve görsel birer uyaran olarak çocuğa görelilik ilkesine uygun yazılmış ve gelişmiş ülkelerin üzerinde titizlikle durdukları çocuk kitaplarıdır (Aslan, 2006).

Okuma Kültürü: Okuma kültürü bireylerin okuma eylemi ile ilgili olarak edindikleri becerilerin toplumda bir yaşam biçimine dönüşmesidir (Sever, 2013).

İmge: Aksan'a (1993: 32) göre imge; dış dünyanın, duyumsamaların ve izlenimlerin zihinde resimsel bir değer kazanmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; okuma ve okuma kültürü kavramlarına, okuma kültürü edindirme sürecine ve okuma kültürü edindirme sürecinde yer alan değişkenlere yer verilmiştir.

1.1. Okuma

İnsan, toplumsal bir varlıktır ve içinde bulunduğu iletişim süreçleri temel dil becerileri ile gerçekleşir. Bu beceriler anlama becerileri olarak okuma ve dinleme; anlatma becerileri olarak da konuşma ve yazma olarak dile getirilebilir. Özdemir (2013, s. 11) okumayı “Basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinlik” olarak tanımlar.

Okuma, bireylerin ve toplumların gelişiminde önemli işleve sahip olan, içerisinde pek çok karmaşık ve aktif süreçleri ihtiva eden bir dil becerisidir. Görülen sembolleri seslendirmenin ötesinde yorumlama, değerlendirme ve anlam oluşturma gibi üst düzey düşünme becerilerinin işe koşulduğu okuma, bir boş zaman etkinliği olmanın çok ötesinde yaşamı anlamlandıran bir dimağ ve gönül ilacıdır (Göksel, 2022). Akyol’a (2012, s. 1) göre okuma; ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma sürecidir. Geçen zaman içerisinde okumanın var olan önemini Altunay (2000) şu sözlerle açıklamıştır: Okuma, bilgi alma yollarının en önemlilerinden biri olagelmıştır. Özellikle bilgi çağına geldiğimiz bu yeni bin yılda, okuma ve okuduğunu anlama bilginin üretimine giden yolda en önemli basamakları oluşturacaktır. Aytaş’a (2005) göre ise okuma, kimilerine göre yazılı bir metnin gözle takip edilmesi, beyinle algılanması; kimilerine göre de başlı başına özel bir eğitime ihtiyaç duyulan ve birbiri içine girmiş farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir süreçtir.

Harris ve Sipay (1990, s. 10) okumaya ilişkin temel süreçleri şöyle sıralar:

- Okumak bir iletişim sürecidir.
- Okumak bir algılama sürecidir.
- Okumak bir öğrenme sürecidir.
- Okuma bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutları olan gelişimsel bir süreçtir.
- Okuma, yazılı dilin anlamlı yorumlanmasını içermektedir (Harris ve Sipay, 1990, s. 10).

Chettri ve Rout'a (2013, s. 13) göre okuma, kişinin diğer varlıkları ve dünyayı daha iyi anlayabileceği ve bilgi dağarcığını genişletebileceği bir deneyim edinmesine yardımcı olur. Okuma her zaman, her yerde ve her yaşta yapılabilen kolay ve eğlenceli bir etkinliktir (Tanju, 2010, s. 31). Freire ve Macedo'ya (1998, s. 72) göre okuma, yazılı olan sözcüğü veya dili çözmekten fazlasını kapsar; daha geniş bir beceri kümesini içine alır. Satija (2002, s. 56) sürekli olarak okumanın; bilişi açtığını, hisleri iyileştirdiği, okurun yaşamına farklı bir bakış açısı kazandırdığını ve kişiyi toplumsal, dinî, politik ve kültürel yönden yaşama hazırladığını belirtir. Okuma bireysel olarak gelişmiş bir kişiliğin, toplumsal olarak da verimli bir ekonominin, demokratik bir yapının ve sağlıklı bir toplumun temel koşullarından biridir (Yılmaz, 1990, s. 10).

Okuma, farklı çerçevelerde ele alınabilir. Yaşamsal bir beceridir ve insanın bakış açısını geliştirir. Hayatın önemli bir parçası olan okuma becerisinin bir kültür olarak tanımlanması ve anlaşılması önemlidir.

1.2. Okuma Kültürü

Okuma kültürü, okumanın bir kültür olarak yorumlandığı bir bakış açısıdır. İç içe geçmiş çeşitli becerileri gerekli kılan okuma kültürünü Sever (2013, s. 9), “yazılı kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendisine sunduğu iletileri paylaşma, sına, sorgulama yeterliğine ulaşmış; bunların sunduğu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu kültür” olarak tanımlar. Aslan (2021, s. 24) ise kişinin okuma etkinliğine büyük bir istekle takılmasını, bundan heyecan duymasını, yazılı kültür yapıtlarını seçerken eleştirel bir bakışla yaklaşmasını ve tüm bunlara dönük bir bilinç taşımasını okuma kültürü olarak tanımlar.

İnce Samur'a (2014, s. 20) göre okuma kültürü, okumayı eleştirel bir biçimde düzenleme ve bireysel bir etkinlikten toplumsal düzeyde yapılandırılmış bir sisteme geçirme eylemini ifade etmektedir. Okuma kültürü edinmiş kişiler kitap okumaktan estetik bir zevk alır ve bu zevkle okur, yazarın zengin iç dünyasının kapılarını aralar (Kamalova ve Koletvinova, 2016, s. 482). Okurun edebiyat dünyasındaki seçimleri, okuduğu ya da izlediği yazarlar, yayınevleri, süreli yayınlar ve tüm bunlara yönelik tutumu (Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı, 2006, s. 277) okuma kültürünün oluşmasında rol oynar.

Çocuğun okumaya ilgisi ve okuma kültürü düzeyi, sosyo-ekonomik durumu, cinsiyeti, kitap okuma sıklığı, kitap satın alma sıklığı, kitapçıları ziyaret etme sıklığı, çocuk dergisine abone olma gibi etkenlere bağlı olarak önemli ölçüde farklılık gösterebilmektedir (Ayhan, Şimşek ve Biçer, 2014, s. 17). Ancak dört yaşındaki bir çocuğa neden okula gitmek istediği sorulduğunda, okumayı öğrenme isteğini ifade edeceği neredeyse kesindir. Bu istek ve coşku beslenirse çocuklarda okuma kültürünün gelişmesi kaçınılmazdır (Toit, 2001, s. 41). Çocukların gönüllü okuma eylemleri onların akademik performansı, kelime bilgisi, okuduğunu anlama, dil akıcılığı, genel bilgi ve okumaya yönelik tutumları ile güçlü bir şekilde ilişkilidir (Richardson ve Eccles, 2007, s. 341).

1.3. Okuma Kültürü Edinme Süreci

Aileler, eğitimciler ve kütüphaneciler çocuklara kitap alırken veya önerirken bu yaş gruplarına ait ayırt edici özellikler konusunda kapsamlı bir anlayışa sahip olmalıdır. Bunun yapılmaması çocukların okuma isteğini zedeleyebilir ve okuma alışkanlığının oluşmasını engelleyebilir.

9 ila 10 yaş arasındaki çocuklar faydalı rutinler geliştirmiş ve zengin bir bilgi birikimine sahip olmuşlardır. Aynı cinsiyetten çocukların birbirleriyle arkadaşlığa yönelme eğiliminde oldukları, erkek çocukların sıklıkla spor faaliyetlerine katılma eğilimi gösterdiği, kızların ise ev işlerine veya giyimle ilgili konulara yoğun ilgi gösterebildiği görülmektedir. Ayrıca bu yaş grubundaki çocuklar geniş bir hayal gücüne sahiptirler ve uzun anlatılardan romanlara kadar hem kurgusal hem de gerçekçi eserler dâhil olmak üzere çeşitli edebi türlere girme yeteneğine sahiptirler (Şirin, 1994, s. 200).

11-12 yaş arasındaki gelişim döneminde çocukların kavramsal anlamalarında ve

sözcük dağarcıklarında bir artış yaşanır. Ayrıca ilgi alanları cinsiyete göre farklılık göstermeye başlar. Özellikle erkek çocuklar spora ve maceraya karşı güçlü bir eğilim gösterirler, bu da macera kitaplarını onlara özellikle çekici kılar. Tersine, kızlar romantizme ve fanteziye giderek artan bir ilgi gösterme eğilimindedir. Bu dönemde her iki cinsiyetten çocukların tarih, biyografi, bilim kitapları, roman ve çizgi roman gibi çok çeşitli okuma materyalleriyle meşgul olmaları, onların çeşitli edebi türlerle etkileşime girme yeteneklerinin göstergesidir (Şirin, 1994, s. 201).

Ergenlik döneminde, yani genellikle 13-14 yaşları arasında çocuklar içine kapanık davranışlar veya isyankâr davranışlar sergileyebilirler. Bu onların ilişki kurabilecekleri rol modellerine olan ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Biyografiler potansiyel olarak bu yaş grubu için uygun bir seçenek olabilir. Ayrıca erkekler spor dergileri, macera kitapları ve teknolojik gelişmelerle ilgili kaynaklar gibi okuma materyallerine yönelme eğilimindedir. Bunun tersine kadınlar genellikle romantik anlatıları, polisiye romanları ve mizah dergilerini okumaktan keyif alırlar (Şirin, 1994, s. 201-202). Ergen çocukların okumaya karşı olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olan faktörler şunlardır:

- Okumanın önemine inanan,
 - Okumanın tadını çıkar,
 - Okuyucu için bir benlik kavramının varlığı,
 - Sözlü etkileşimin düzenli olarak gerçekleştiği, uyarıcı bir ev ortamının varlığı
- (Karim ve Hassan, 2007, s. 289).

Çocuklar kendilerine okunan materyallerle sadece görsel ve işitsel olarak iletişim kurarken, okula başladıklarında dilsel iletişim becerileri de gelişir. Sesleri temsil eden harfleri anlamaya başladıkça kendilerini ve çevrelerindeki dünyayı daha iyi anlama becerisi kazanırlar (Sever, 2013, s. 21-22). Bu aşamada Türkçe dersine ve öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenin kendisinin okuma alışkanlığına sahip olması, çocuklara rol model olması ve onların okuma alışkanlığının geliştirilmesine öncelik vermesi çok önemlidir. Türkçe derslerinde okuma, dinleme, yazma, konuşma gibi etkinliklerle anlama ve anlatım becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Çocuklarda okuma isteğinin oluşmasında Türkçe ders kitaplarının hayati bir rol oynadığı dikkat çekmektedir (Sever, 2013, s. 23-24). Daha önce de belirttiğimiz gibi bu konuda kütüphanecilere de önemli sorumluluklar düşmektedir. Çocukları anadillerine karşı

farkındalık, ilgi ve sevgi uyandıracak kitaplarla tanıştırmak, böylece okuma tutkusunu beslemek öncelikli hedeflerden biri olmalıdır.

8-12 yaş döneminde çocukların istekli ve bağımsız okuyucular olmaları yönünde teşvik edilmeye çalışılmaktadır. Çocuklar resimli kitapların yanı sıra bilgi veren kitapları da okumaya başlarlar. Çocukları hem evde hem de okulda yüksek sesle okumaya ve içeriği kavramaya motive etmek önemlidir. Aynı zamanda öğretmenlerin ve velilerin okumanın önemini vurgulamaları, rol model olmaları ve okumanın eğlenceli bir etkinlik olmasını sağlamaları da önemlidir (Yükselen, 2013, s. 67). Çocuklardan sorumlu olan ebeveynler, öğretmenler, kütüphaneciler ve diğer yetişkinler, bu dönemdeki çocukların özelliklerini biliyorlarsa, uygun kaynakları ve ilgi çekici materyalleri sunma konusunda herhangi bir zorlukla karşılaşmayacaklardır.

Toplumların ilerlemesi ve gelişmesi, kitap okuma kültürünü geliştirmiş bireylerin yetiştirilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle toplumu “bilgi toplumu” konumuna yükseltmek için çocukların eğitiminde ders kitaplarının yanı sıra çocuk edebiyatına da yer verilmesi büyük önem taşımaktadır (Gönen, Katrancı, Uygun ve Uç, 2011, s. 252). Çocukların insanı ve hayatı kavramasında kaliteli çocuk edebiyatının önemi tartışılmaz.

Fantastik, bilim kurgu, polisiye öykü, mizah vb. türler de edebiyatta yer almaktadır. Özellikle fantastik eserler çocukların ilgisini çekiyor. Hemen her dilde “tuhaf, hayali, gerçek dışı” anlamına gelen “fantastik” türündeki eserler çocukların hayal gücünü teşvik ediyor. Hayal gücü güçlü olan birey bilimsel anlamda daha üretkendir. Çocukların kitap okumaya alışması için öncelikle okumanın keyif veren bir şey olduğunu onlara anlatmalısınız. Okumayı sevmeyen bir çocuğa zor bir roman verilirse çocuk erkenden vazgeçecektir. Örneğin “Harry Potter” gibi fantastik bir kitap çocuğu başka dünyalara götürebilir, kitap okuma sevinci uyandırabilir (Hepçilingirler ve Beykan, 2014, s. 19).

Öyküler, romanlar ve şiirler de dâhil olmak üzere çocuk kitapları, çocukları renk ve çizgi gibi sanatsal unsurlarla tanıştıran ilk araçlardır. Bu tanışma okul öncesi yıllarda başlar ve çocukların ana dillerinin güzelliğini takdir etmelerini sağlar (Sever, 2012, s. 32). Bu kitapların sadece bilgi ve dil becerisi kazandırması değil, aynı zamanda çocuklarda okuma isteği uyandırması ve okuma alışkanlığını geliştirmesi de önemlidir. 0-2 yaş arası çocuklara yönelik kitaplar onların oyun ihtiyaçlarını karşılayanın yanı sıra eğlence ve keşfetme fırsatları da sunmalıdır. 2-4 yaş arası çocukların bilişsel ve dil gelişimi açısından

kritik öneme sahiptir ve bu dönemdeki kitaplar görselleriyle çocukları büyülemeli ve edebiyat dünyasını keşfetmelerine olanak sağlamalıdır. 4-6 yaş arası çocuklar dili bir iletişim aracı olarak kullanmaya başlarlar ve bu aşamadaki kitaplar onları okulda daha yapılandırılmış olan öğrenmeye hazırlamalıdır. Çocuklar ilköğretim dönemine ilerledikçe kitaplar onların duygu ve düşüncelerini derinleştirmenin yanı sıra insan doğasına dair anlayışlarını da geliştirmelidir. Bu kitaplardaki ana karakterin iyi gelişmiş ve çocukla bağdaştırılabilir olması önemlidir. Ayrıca karakterin hikâye boyunca hayatın gerçeklerini yansıtacak şekilde hem kişilik hem de fiziksel özelliklerinde değişikliklere uğraması gerekmektedir (Sever, 2013, s. 32-34). Okul öncesi dönem çocuklarına özel olarak tasarlanan ahşap, kumaş, kalın kuşe kâğıt gibi malzemelerden yapılmış üç boyutlu kitaplar bulunmaktadır. Bu kitaplardan bazıları çocukların çizim yaparak veya renklendirerek aktif katılımına olanak tanırken, diğerleri müzikle birlikte çalışır. Çocukları küçük yaşlardan itibaren bu tür kitaplarla tanıştırmak, onların okumaktan zevk almasına yardımcı olur ve okuma-yazma becerileri geliştikçe, kendilerini mecbur hissetmek yerine isteyerek okuma ve yazmaya yönlendirir. Başlangıçta çocuk kitapları orta sınıfa yönelik olarak oluşturulmuş ve çocuklara ahlaki ve dini eğitim vermeyi amaçlamıştır. Ancak çağdaş kitaplar daha çok çocukların ilgi alanlarını ve bakış açılarını yakalamaya yöneliktir (Kehily, 2004, s. 6).

Çocuk kitapları okul kitaplarından farklıdır. Ders kitaplarını ilgi çekici bulmayan çocuklar için alternatif kaynaklar olarak hizmet edebilirler. Çocuk kitapları, okul kitaplarından farklı olarak çocuklara ne yapmaları ya da yapmamaları gerektiğini açıkça öğretmez ve emir cümleleri yoluyla herhangi bir telkin uygulamaz. Ancak çocukların eylemleri ve bu eylemlerin olası sonuçları hakkında düşünmelerini yönlendirmek amaçlanmaktadır (Sever, 2013, s. 86).

Çocukların ilgi, beğeni ve gelişim özelliklerine duyarlı bir yaklaşımla hazırlanan kitapların çeşitli faydaları bulunmaktadır. Öncelikle çocukların hem somut hem de soyut kavramları öğrenmelerine yardımcı olarak kavramsal gelişimlerini desteklerler. Ayrıca resimli kitaplar çocuğun hafızasındaki kavramların görsel imgelerini oluşturmada ve dolayısıyla duyuşsal algısını geliştirmede önemli bir rol oynar. Üstelik çocukların metinleri doğru telaffuza uygun olarak dinlemeleri, onlara sesleri ve kelimeleri doğru ifade etme konusunda değerli bir deneyim kazandırır. Bu da onların dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirir. Ayrıca bu kitaplar çocukların dil farkındalığı ve

duyarlılığının yanı sıra nesneleri sınıflandırma, nesneleri gruplama, kavram oluşturma gibi bilişsel süreçleri de geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca çocukların hayal kurma becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunur ve gülme, eğlenme ve oyun oynama fırsatları sunar. Ayrıca kitaplar çocuklara yaşadıkları toplumun sosyal ilişkilerini tanıtır ve kendi değerlerini anlamalarına yardımcı olur. Ayrıca kabul edilen, benimsenen, kabul edilemeyen veya karşı çıkılan toplumsal tutum ve davranışların tanınmasına da yardımcı olurlar. Ayrıca kitaplar çocukların okudukları veya dinledikleri hikâyelerin kahramanlarıyla özdeşleşmelerini sağlayarak iyiliğe, güzelliğe ve hakikate yönelmelerini sağlar. Ayrıca kitaplar çocukları yeni arkadaşlarla ve komşularla tanıştırmak sosyal ilişkilerini yakın ailelerinin ötesine taşır. Ayrıca çocukların başkalarıyla karşılaşabilecekleri problem durumlarını çözmeye yönelik ipuçları bulmalarına da yardımcı olurlar. Son olarak kitaplar, farklı kültürlerden örnekler sunarak çocukların yaşam deneyimlerini zenginleştirir; rahatlık, arkadaşlık ve sohbet için başvurabilecekleri sürekli bir yol arkadaşı görevi görür (Yükselen, 2013, s. 70-71).

Çocukların okuryazarlık becerilerini ve okuma kültürü edinimlerini araştıran bir araştırma sırasında araştırmacılar, öncelikle çocuk öyküleri ve romanlarına odaklanıldığını, okuma sevgisini geliştirmek amacıyla çocuklara yönelik bilgi kitaplarının göz ardı edildiğini belirlediler. Ancak araştırma, bazı çocukların aslında bilgilendirici kitaplar okumayı tercih ettiğini ortaya çıkardı ve bu da bu tür kitaplardan hoşlanan çocukların öykü, roman veya diğer türleri okumaya zorlanmaması gerektiği yönünde öneriye yol açtı. Bu noktada çocukların bireysel tercihlerini, beklentilerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hem hikâye kitaplarının hem de bilgi kitaplarının dengeli bir şekilde onlara sunulmasını sağlamak büyük önem kazanmaktadır (Doiron, 2003, s. 40).

Yukarıda verilen bilgiler dikkate alındığında bu kriterleri karşılayan kitapların hem evde hem okullarda hem de kütüphanelerde bulunabileceği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu kitaplar çocuklara okuma sevgisini benimsetmek, kitaplara karşı olumlu bir bakış açısı oluşturmak, akademik başarıya ulaşmak, olumlu sosyal etkileşimler geliştirmek ve sonuçta toplumun iyileşmesine katkıda bulunmak amacıyla tanıtılmaktadır.

Okuma kültürü edinme süreci, birbiriyle iç içe geçmiş çeşitli değişkenlerin rol oynadığı aşamalardan oluşan ve birikimli ilerleyen bir süreçtir. Süreçte yer alan

basamakların sırasıyla ilerlediği ve belli temel becerileri içerdiği görülür. Çocukların okuma kültürü edinerek yetişmeleri için önemli bir araç olan nitelikli çocuk edebiyatı eserleri, konu ve kurgu bakımından da bu süreci destekleyebilir. Günümüzde bu fırsatı sunan, kitap ve kütüphane konulu çok sayıda iyi çocuk kitabı bulunmaktadır (Karagözlüoğlu Aslıyüksek, 2022b). Süreç çocukların kitapla tanışması ile başlayıp evrensel okuryazarlık becerisini edinmesiyle okuma kültürü edinmiş birey aşamasına evrilir. Okuma kültürü edinme basamakları, kitapla tanışma, görsel okuma, temel okuma yazma becerisi, okuma alışkanlığı, eleştirel okuma ve evrensel okuryazarlık şeklinde sıralanabilir (Kaya, 2023, s. 9).

1.3.1. Kitapla Tanışma

“Okuma kültürü edindirme sürecinde ilk basamak olan kitapla tanışma kitabın bireylerin yaşam alanının bir parçası olması açısından ilk önemli aşamadır. Bu aşamada çocuk bir yetişkin aracılığıyla kitaplarla iletişim kurar.” (Kaya, 2023, s. 9). Bu dönemde Sever’e göre (2012, s. 21) kitaplar hem görsel hem de dilsel niteliği ile çocukların oyun gereksinmesine yanıt veren oyuncaklar gibidir ve çocuğun oynama, eğlenme; görme, duyma, dokunma yoluyla tanıma ve bulma gereksinimi karşılamaktadır. Küçük yaşlardan itibaren kitapla tanışan çocukların bir kısmı okuma alışkanlığını daha kolay geliştirirken, bir kısmı bu alışkanlığı sonradan kazanabilir ya da hiç kazanamayabilir (Bayram, 2009, s. 98).

1.3.2. Görsel Okuma

Okuma kültürünü tema olarak bünyesinde barındıran edebiyat eserleri, bu kültürün okurlarca benimsenmesine aracılık edeceği için okuma kültürü ve kütüphane alışkanlığı kazandırma konusunda işlevsel olarak kullanılabilir. Bu durum çocuk edebiyatı eserlerinde kendini fazlasıyla göstermektedir. Özellikle çocuklara yönelik resimli edebiyat eserlerinde kazandırılmak istenen unsurlar hem sözün hem de resmin gücüyle daha çabuk benimsetilebilmektedir (Karagözlüoğlu Aslıyüksek, 2022b).

Okul öncesi dönemde, yani genellikle üç ila altı yaş arası çocuklar oldukça etkindir ve hem konuşarak hem de dinleyerek sürekli iletişim halindedirler. Bu gelişim aşaması, karakter özelliklerinin ve çeşitli alışkanlıkların kazanılması için çok önemli bir dönem olduğundan genellikle “oyun çağı” olarak anılır. Ayrıca bu yaştaki çocuklar yetişkinleri taklit etmeye ve okumayı öğrenmeye karşı güçlü bir eğilim gösterirler. Bu

nedenle bu aşamada sağlanan her türlü eğitim girdisi büyük önem taşımaktadır. Olumlu bir alışkanlık olarak görülen kitap sevgisi bu dönemde desteklenebilir.

Güneş'e göre (2013, s. 3) görsel okuma; birbirinden farklı çeşitli görseller vasıtasıyla evrenin ve sosyolojik unsurların yorumlanması ve zihinde yeniden inşa edilmesi sürecidir. Görsel okuma sayesinde öğrenciler belleklerinde çeşitli imgeler oluştururlar, bu imgeler yoluyla zihinlerinde yer edinen sorunlara daha kolay çözüm bulurlar. Kavramların veya bilgi işlemlerinin yerine oturması öğrencinin bilgi üretiminin harekete geçmesini sağlar. Bu durumda yaratıcı ve eleştirel düşünmede ilerleme sağlanmış olur. Görsel okumanın bir değil birden fazla işlevi vardır. Olaylara farklı açılardan bakmak, onları derinlemesine incelemek ve iletişim kurmak da diğer işlevleri arasında sayılabilir (Sarıkaya, 2017).

1.3.3. Temel Okuma-Yazma Becerisi

İlkokul sürecinin başlangıcında çocuklar genellikle okuma ve yazma becerilerini edinmeye başlarlar (Kaya, 2023, s. 10). Bu basamak, bu temel becerinin edinilmesini kapsamaktadır. Bu dönemde, çocuklar harf adı verilen sembolleri tanımaya, seslendirmeye ve anlamlandırmaya başlarlar (Sever, 2013). Diğer davranışlar gibi okuma kültürünün geliştirilmesi de sistematik bir yaklaşım ve oldukça fazla zaman gerektirmektedir. Okuma eğilimi ve yeterliliği, okuma kültürünün oluşumuna katkıda bulunan çok yönlü etkenlerin yalnızca iki tanesidir (Camp, 2007, s. 252). Okuma ve yazma, görsel ve işitsel algılama, anlama, özümseme, oturma pozisyonunu koruma ve yazı aracını tutmada el becerisi dâhil olmak üzere çok sayıda bilişsel ve fiziksel yeteneğin aynı anda kullanılmasını gerektiren karmaşık etkinliklerdir. Yazı gereçleri, defterler ve kişisel hijyen araçlarının kullanımı gibi önceden kazanılmış alışkanlıklar, çocuklara kitap okuma kültürünün kazandırılmasına yönelik bir hazırlık süreci olarak değerlendirilebilir (Alpay, 1991, s. 138).

Edinilen temel okuma yazma becerisinin dönüşerek sonraki basamaklara doğru gelişmesi beklenir. Okuma yazmaya ilişkin temel becerileri edinen bireyler sonunda okuma alışkanlığı, eleştirel okuma ve evrensel okuryazarlık basamakları için hazır olurlar.

1.3.4. Okuma Alışkanlığı

Temel okuma yazma becerisi kazanan bireyler için sonraki basamak okuma

alışkanlığının kazanılmasıdır. Okuma alışkanlığı, okumayı öğrendikten sonra okuma eyleminin gönüllü olarak kazanılmasıdır (Şirin, 2006). Okuma alışkanlığının oluşması kitaba yakınlık sağlamaya, görsel ve işitsel araçlara ayrılan zamanı dengelemeye ve okuma eylemini gerçekleştirmek için gereken her türlü araca, kuruma ve yayma ulaşabilmeye bağlıdır (Devrimci, 1993, s. 1). Okuma alışkanlığını “kişinin okumayı gereksinim olarak algılaması sonucunda yaşam boyu, sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirmesi” olarak tanımlayan Yılmaz (1990, 5-12) okuma alışkanlığının geliştirilmesi için şu noktalara dikkat edilmesi gerektiğini belirtir:

- Okuyan ve çocuğunun okumasıyla ilgilenen bir aile ve çocuğun istediği zaman kullanabileceği bir aile kütüphanesi,
- Okuma motivasyonu yaratmadaki etkileri nedeniyle önem taşıyan nitelikli okuma arkadaşları, yakın çevre ve toplumdan oluşan bir grup,
- Okumaya ve kitaplara karşı olumlu tutumun olduğu bir ortam; okumanın toplumsal yaşamın doğal bir parçası olarak görülmesi;
- Vatandaşlarda okuma alışkanlığının oluşturulması ve geliştirilmesini amaçlayan tutarlı bir hükümet politikasının varlığı,
- Okuma alışkanlığına büyük önem veren, bunu müfredatına alan ve bilinçli olarak uygulayan bir eğitim ve öğretim sistemi,
- Sorumluluklarını yerine getirmesi gereken sosyal kurum ve kuruluşlar,
- Bu konuda önemli rol oynayan medya,
- Okuma alışkanlığını geliştirecek programlar ve çeşitli düzeylerde uygulamalar ve bu programlarda kullanılacak özel okuma materyalleri,
- Okuma alışkanlığının geliştirilmesinde doğrudan rol oynayan nitelikli halk kütüphaneleri.

1.3.5. Eleştirel Okuma

Okuma alışkanlığından sonra okuma kültürü edinme sürecini izleyen diğer basamak eleştirel okuma basamağıdır. Okurun okuduklarını eleştirmesi ve sorgulaması eleştirel okumanın asıl niteliğidir (Özdemir, 2013, s. 11). Eşitlikçi toplumların düşünen-duyarlı kişilere gereksinim vardır ve eleştirel okuma becerisi de bu kişilerin edinmesi

gereken becerilerden biridir (Sever, 2012, s. 27). Körkuyu'ya (2014, s. 17) göre eleştirel okuma; bilgi toplamak, gereksinimleri karşılamak ve sorunlara çözüm bulmak amacıyla yazılı kaynaklara ulaşmayı ifade etmektedir.

Yukarıda verilen tanımlamalara göre eleştirel okuma, kişinin okuma sürecinde incelediği kaynağı geçmiş tecrübe ve birikimlerine dayanarak olumlu veya olumsuz bir şekilde eleştirme durumudur. Okuma yaparken zihnimizde oluşan soruların cevabını metinde arayarak konuyu genel çerçevede gözden geçirip yorumlamak şeklinde de açıklanabilir.

1.3.6. Evrensel Okuryazarlık

Eleştirel okuma becerisi edinmiş bireylerin bir sonraki basamakta evrensel okuryazarlık becerisini edinerek okuma kültürü edinme sürecini tamamlamaları beklenir. Amaca uygun  zg n bilgilere en kısa sürede ulaşabilme, bunlardan faydalanabilme ve bunları bilgi üretim sürecinde kullanabilme; bilinçli bir okurun edinebileceği, okuma-anlama-değerlendirme deneyiminin varlığını zorunlu kılmaktadır (Sever, 2012, s. 27). Okuma kültürünün geliştirilmesi sürecinde her aşamada belirli görevlerin yerine getirilmesi gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda, yazılı ve basılı kültür ürünlerinden etkili bir şekilde yararlanabilen, evrensel okuryazarlık özelliğine sahip bireylerin okuma kültürü edinmiş bireyler olduğu söylenebilir (Bulut, 2018). Okuma kültürü edinmiş olan bireyler dile getirilen kaynaklardan nitelikli biçimde yararlanır ve bunu bir yaşam biçimine dönüştürür.

Teknolojinin hızla ilerlemesinin hem yetişkinlerin hem de çocukların okuma kültürüne dönük tehdit oluşturduğu yönündeki yaygın inanişa rağmen, diğital medyanın yetişkinlerin serbest okuma alışkanlıklarına etkisi konusunda kütüphane uzmanları arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Ancak diğital medyanın genç bireylerin okuma alışkanlıklarına etkisi konusunda bu uzmanlar arasında fikir birliği de bulunmaktadır. İnternetin h kimiyeti, popüler eğlence biçimleri, artan çalışma saatleri ve boş zaman etkinliklerine artan ilgi, edebiyat alanında, özellikle de eleştirel edebiyat çalışmalarında zorluklar yaratmıştır. Bununla birlikte, diğital medyanın yaygınlaşması nedeniyle insanların okuma alışkanlıklarında değişiklikler olsa da bu alışkanlıkların tam olarak azalmadığını da belirtmek önemlidir. Aslında uzmanlar, genç yetişkinlerin edebi olmayan biçimlerde de olsa daha fazla okuma faaliyetleriyle meşgul olduklarını gözlemlemiştir.

Bu uzmanlar bu okumaların hala anlamlı ve etkili olduğunu ileri sürmektedir (Du, 2009, s. 51).

1.4. Çocuklar İçin Kütüphaneler

Yaşamın ilk yıllarını kapsayan erken çocukluk döneminde, çocukların karşılaştığı ilk ortamlar önemlidir. Bu ortamlar genellikle anne, baba, kardeşler, geniş aile üyeleri ile akrabalar arasında başlar ve çocuğun büyümesiyle birlikte çevresine genişler. Çocuklar ilerleyen yıllarda okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim süreçlerine başlar. Okul kadar önemli diğer bir ortam da ücretsiz devlet destekli hizmetler sunan, bilgi merkezi ve yaşam merkezi olarak hizmet veren kütüphanelerdir. “Kütüphane” terimi genellikle yazılı materyallerin toplandığı, depolandığı ve düzenlendiği merkezi bir yer olarak tanımlanmaktadır (Keseroğlu, 2019, s. 12). Milli kütüphaneler, halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri, özel kütüphaneler ve çocuk kütüphaneleri gibi kütüphane türlerinden söz edilebilir.

Ülkemizde halk ve çocuk kütüphanesi hizmetlerinin sağlanması hem T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının hem de yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Bakanlık, çocuk kütüphanelerini iki farklı şekilde örgütlenen Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü aracılığıyla denetlemektedir. Halk kütüphanelerinde çocuk bölümü ayrı bir katta, belirlenmiş bir köşede, hatta bazen ayrı bir binada bile bulunabilir. Öte yandan yerel yönetimler çocuk kütüphanelerini ya müstakil binalar olarak ya da belediyelerin yetki alanına giren halk kütüphaneleri bünyesinde bölümler halinde kurmaktadır (Karagözoğlu AşlıYüksel, 2018, s. 387). Akanwa (2013, s. 3), halk kütüphanelerinin bir parçası olarak çocuk kütüphanelerinin çocuklara yönelik bir alandan daha fazlasını sunduğunu ileri sürmektedir. Belirli bir yaş aralığındaki çocuklar için kitaplara, çok çeşitli etkinliklere ve çeşitli eğitim kaynaklarına ücretsiz erişim sağlarlar. Halk kütüphaneleri, fiziksel alanın yanı sıra, çocuklara kitap seçme ve programlara katılma konusunda yardımcı olan kütüphane materyalleri, hizmetleri ve bilgili personel de sunmaktadır. Ülkemizde az sayıda bağımsız çocuk kütüphanesi bulunmakta olup, halk kütüphaneleri bünyesinde yapılan girişimlerle çocuklara ve ailelerine hizmet verilmeye çalışılmaktadır. Ancak koleksiyonların, hizmetlerin, etkinliklerin, mekanların ve iyi eğitilmiş bilgi profesyonellerinin mevcudiyetini sağlamak için yeterli bütçe planlamasının gerekli olduğu açıktır (Akkaya ve Odabaş, 2019, s. 95).

KYGM'nin 2022 yılında yayınladığı en güncel istatistiki verilerde, Türkiye'de hem halk hem de çocuk kütüphaneleri olmak üzere toplam 1.257 halk kütüphanesinin bulunduğu belirtilmektedir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü- KYGM, 2023a). Kültür ve Turizm Bakanlığı son zamanlarda çeşitli girişimlerde bulunarak kütüphanelere yönelik çalıştaylar, sempozyumlar ve projeler düzenlenmektedir. Bakanlık, çocukların gereksinim ve ilgilerini karşılamak amacıyla yaz tatili programları gibi döneme özel programlar da uygulamaya koymaktadır. Ayrıca “Etkili Kütüphane” başlığı altında poster yarışmaları ve diğer yaratıcı etkinlikler de yürütülmektedir. İleriye bakıldığında bu çabaların sürdürülebilir olması ve uzun vadede çocuklara fayda sağlamaya devam etmesi zorunludur (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2023b).

Çocuğun okuma alışkanlığının ve kütüphane kullanımının şekillenmesinde çeşitli bireysel ve toplumsal faktörler önemli rol oynamaktadır. Bu faktörler arasında ülkenin kültürel çerçevesi, gelişmişlik düzeyi, entelektüel özgürlüğün kapsamı, aile ve okul yapıları yer almaktadır. Özellikle aile, çocuğun kişilik gelişimi ve sosyalleşme sürecinde çok önemli bir yere sahiptir ve okuma alışkanlığının kazanılmasında da başlangıç noktasıdır. Dolayısıyla çocuğun okuma alışkanlığını geliştirmek için hem öğretmen ile ailenin hem kütüphane ile okulun hem de kütüphane ile ailenin karşılıklı olarak birbirini desteklemesi şarttır (Yılmaz, 2004, s. 116-117). Çocuklarda küçük yaşta okuma alışkanlığının gelişmesinin hem bireye hem de topluma olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu alışkanlığın kazandırılmasında sorumluluk öncelikle ebeveynlere ait olsa da özellikle ebeveynlere bu konuda destek veremeyen çocuklar için ilkökul öğretmenlerine büyük görev düşmektedir (Yılmaz, 2002, s. 442). Herkesin erişimine açık ve ücretsiz kaynaklar sunan halk kütüphaneleri, uygun ortam ve gerekli materyalleri sağlayarak okuma alışkanlığının yerleşmesini kolaylaştıran kurumların başında gelmektedir.

1.4.1. Kütüphanelerin Çocuğun Yaşamına Olası Katkıları

Türkiye dâhil dünya çapında pek çok dönüşümün yaşandığı görülmektedir. IFLA Bebekler ve Küçük Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi (IFLA, 2004) bu gelişmeleri gösteren dikkat çekici örnekler sunarak çocuk kütüphanelerinin gelişimine ve mevcut durumuna ışık tutmaktadır. Bu değişim ve ilerlemeler kütüphanelerin tanımını da etkilemiş, bileşenlerini zenginleştirmiştir. Kütüphaneler, çocukların küçük yaşlardan

itibaren hayatları boyunca faydalanabilecekleri temel bilgileri sağlayarak onların yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır (Salgır, 1953, s. 141-142).

Kütüphanelerin sunduğu kitap okuma saatleri, dramalar, yaratıcı etkinlikler gibi hizmetlerin çeşitlendirilmesi önemlidir ve kütüphanelerin temel amacı çocuklara okuma alışkanlığı ve kültürünü kazandırmaktır (Karagözoğlu, 2018, s. 388). Yılmaz'a göre (2019, s. 11) kütüphaneler sadece eğitim ve okuma kültürünü desteklemekle kalmamakta aynı zamanda çocukların kültürel gelişimine ve olumlu karakter özelliklerine de katkı sağlamaktadır. Ayrıca sosyalleşme sürecinde de önemli bir rol oynarlar ve çocukların temel yaşam becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurlar.

Çocukların büyüme süreci, oyunlar ve keşiflerle geçer. Bu sayede kendi duygularına dair bir anlayış geliştirirler ve başkalarının duygularıyla empati kurarlar. Kütüphaneler bu doğrultuda çocukların bebeklikten çocukluğa kadar uzanan genel gelişimlerine yardımcı olmaktadır. Ufuk açıcı okuma alanları ve çeşitli materyaller sunan kütüphaneler bu süreçte önemlidir (IFLA, 2007, s. 5). Bu destek, kapsamlı bir yaklaşımla ister tipik gelişim çağında olsun ister özel gereksinimleri olsun ister dezavantajlı çevreden gelsin tüm çocukları kapsar. Özünde, bu kütüphaneler sadece çocuklara değil aynı zamanda ebeveynlere, bakıcılara ve dil, din, yaş, ırk, cinsiyet, kültür veya etnik kökene bakılmaksızın çocuklarla çalışan yetişkinlere de hizmet sunan merkezler olarak görülebilir.

Kütüphaneler çocuklar için çok önemlidir çünkü çocukların öğrenmelerine ve gelişmelerine yardımcı olurlar. Kütüphaneler çocukların ücretsiz olarak bilgiye ulaşabilecekleri ve teknolojiye yararlanabilecekleri yerlerdir. Ayrıca çocukların okuma alışkanlıkları geliştirmelerine ve yaşam için önemli beceriler öğrenmelerine de yardımcı olurlar. Küçük yaşlardan itibaren çocuk kütüphanelerini kullanan çocukların öğrenme ve olumlu deneyimler yaşama şansı daha yüksektir. Çocuk kütüphanelerinin, çocuklara hayatın her alanında yardımcı olmak, onlara kitap okumayı sevdirmek, farklı kültürlerden gelen çocukların uyum sağlamasına yardımcı olmak gibi hedefleri vardır. Ayrıca çocukların okul dışında da öğrenmeye devam etmelerine yardımcı olurlar:

1. “Her çocuğun hakkı olan bilgiye, okuryazarlığa, kültürel gelişime, okuma gelişimine, yaşam boyu öğrenmeye ve yaratıcı boş zaman programlarına erişimi kolaylaştırmak,

2. Çocukların uygun kaynaklara ve medyaya geniş erişime sahip olmalarını sağlamak,
3. Çocukların dijital ve medya bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak,
4. Çocukların tüm açık erişim kaynaklarına ve ortamlarına erişimini sağlamak,
5. Okuma ve okuryazarlığa odaklanan kültür ve eğlence programları sağlanmak,
6. Çocuklara, ebeveynlere ve bakıcılara yönelik çeşitli etkinlikler sağlanmak,
7. Çocukların önündeki engelleri kaldırarak özgürlüklerini ve güvenliklerini savunmak,
8. Çocukların kendine güvenen, yetkin bireyler ve vatandaşlar olmaya yöneltmek,
9. Ekonomik açıdan dezavantajlı olabilecek gruplar da dâhil olmak üzere toplumdaki tüm çocuklara çizelgeler ve hizmetler sağlayarak topluluk ortaklıklarını (aileleri de içeren) kolaylaştırmak,
10. Barışçıl bir dünya için çalışmak” (IFLA, 2004, s.7; IFLA, 2018b, s. 5).

Bu amaçların gerçekleştirilmesi ve bunun için nitelikli yol ve yöntemlerin kullanılmasının erken çocukluk dönemine farklı yönlerde pek çok katkısı olacağı bilinmektedir.

Yaşam merkezleri olarak hizmet veren kütüphanelerin, çocukların öğrendiği ve büyüdüğü birincil ortamlar olduğundan aile ortamı ve eğitim kurumlarıyla uyumlu olmalıdır. Bu kütüphanelerin dil, kültür, din, cinsiyet ve ırk ayrımı gözetmeksizin farklı kökenden gelen bireylere hitap eden kapsayıcı ve ayrımcı olmayan ortamlar sunması büyük önem taşımaktadır. Kütüphaneler geniş yelpazede kitap sunarak çocukların dil gelişimine ve okuryazarlık becerilerine katkıda bulunurlar. Bununla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı (2013) okul dışı alanlar da dâhil olmak üzere çocukların eğitimlerinde gelişimlerinin tüm yönleriyle dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle kütüphaneler, her gelişim alanına hitap eden çeşitli programlar, etkinlikler, materyaller ve ortamlar sunan okul dışı öğrenme merkezleri olarak hizmet vermelidir. Bu kütüphanelerin, çocukların genel büyüme ve gelişimini destekleme konusundaki etkililiklerinden emin olmak için kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeleri gerekmektedir.

1.4.2. Kütüphanelerin Çocukların Okuma Kültürü Edinme Sürecindeki Rolü

Bilgi edinmek veya keyif almak için düzenli olarak okumak, okuma alışkanlığı olarak adlandırılabilir. Benzer şekilde kaynaklara ulaşmak veya boş zaman geçirmek gibi çeşitli amaçlarla kütüphaneden düzenli olarak yararlanmak da kütüphane kullanma alışkanlığı olarak adlandırılabilir. Bu tanım aynı zamanda halk kütüphaneleri veya çocuk kütüphanelerini kullanma alışkanlığı için de geçerlidir. Kütüphane kullanma alışkanlığı, bireylerin sosyal ve kültürel bilgilerini geliştirmek, mesleki veya akademik becerilerini geliştirmek, dil ve anlama yeteneklerini güçlendirmek gibi avantajlar sunmaktadır. Çocuklara küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazandırıldığında hem bireye hem de topluma fayda sağlanır. Bu alışkanlık ideal olarak ebeveynlerde başlasa da ebeveynleri bu konuda kendilerine destek olamayan çocuklar için ilkökul öğretmenlerine çok önemli bir görev düşmektedir (Yılmaz, 2002, s. 442).

IFLA'nın 2003 yılında yayınladığı Çocuk Kütüphanesi Hizmetlerine İlişkin Kılavuzlar başlıklı raporda çocuk kütüphanelerinin okuma alışkanlıkları ve rolü şu şekilde açıklanmaktadır: Halk kütüphaneleri, çocukların kitap okumaktan keyif almasını, bilgiyi keşfetmesini ve öğrenmesini sağlayan çok çeşitli materyal ve etkinlikler sunmaktadır. Çocukların ve ebeveynlerinin kütüphanelerden nasıl etkin bir şekilde yararlanabilecekleri konusunda eğitilmesi ve hem elektronik hem de basılı medyayı kullanma becerilerinin geliştirilmesi önemlidir. Halk kütüphanelerinin, okumayı öğrenme sürecine yardımcı olma ve çocuklara kitap ve diğer medyaları sağlama konusunda özel bir yükümlülüğü vardır. Ek olarak, kütüphaneler çocuklara yönelik hikâye anlatımı, kütüphane kaynakları ve etkinlikler de dâhil olmak üzere özel hizmetler sunmalıdır. Küçük yaşlardan itibaren kütüphane kullanımı konusunda destek alan çocukların gelecekte de kütüphanelerden yararlanmaya devam etmesi muhtemeldir.

Yılmaz'a (1990) göre çocuk kütüphanelerinin okuma alışkanlığı üzerinde bir rolü olduğunu belirtirken bunun gerekçelerini de sunmak önemlidir.

1. Genel olarak halk kütüphanelerinin, özel olarak ise çocuk kütüphanelerinin tanımı, amacı, görev ve sorumluluklarından kaynaklanmaktadır. Halk ve çocuk kütüphaneleri tüm bireylere eşit ve ücretsiz hizmet sunan kurumlardır. Bu tanım aynı zamanda halk ve çocuk kütüphanelerinin temel amaç ve işlevini

de yansıtmaktadır. Kütüphanelerdeki entelektüel kaynaklardan yararlanabilmek için okuyucunun bu kaynakları algılayabilmesi ve anlayabilmesi gerekir ki bu da okuma alışkanlığının edinilmesini gerektirir (Yılmaz, 1990, s. 27).

2. Çocuk kütüphanelerinin çocuklarda okuma alışkanlığı kazandırmasının bir diğer nedeni de toplumdaki bireylerin sosyalleşmesini teşvik etmesidir. "Sosyal kurum" olarak değerlendirilen çocuk kütüphaneleri, toplumsal okuma etkinliğinin topluma tanıtılması amacına hizmet etmektedir. Bu mantık aslında okumanın, kütüphanenin ve bireyin toplumsal bir öneme sahip olduğu düşüncesine dayanmaktadır (Yılmaz, 1990, s. 28).
3. Hızla değişen dünyada bu ilerlemeye ve büyümeye ayak uyduramayan toplumlar geride kalacaktır. Bu değişime ayak uydurmanın anahtarı bilgi edinmekten geçiyor. Bireylerin düzenli ve tutarlı bir şekilde okumalarını ve bu faaliyette bulunmalarını sağlamak, kamuoyunu bilgiyle buluşturmanın en önemli yoludur. İçinde bulunduğumuz teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal dönüşüm çağında çocuk kütüphaneleri çocukları bilgiyle buluşturmak için çok sayıda kaynak ve fırsat sunmaktadır (Yılmaz, 1990, s. 29).
4. Çocuk kütüphanelerinin koleksiyonlarının erişilebilir olmasını sağlamak gibi önemli bir hedefi vardır. Bu kaynaklardan yararlanamıyorlarsa toplumun ilerlemesine katkıda bulunamıyorlar demektir. Çocuk kütüphanelerinin kaynaklarından yararlanma amacını etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için bireylere okuma alışkanlığı kazandıracak uygun ortamı sunması gerekmektedir (Yılmaz, 1990, s. 29).
5. Çocuk kütüphanelerinin bir diğer amaç ve işlevi de çocuklara boş zamanlarını olumlu ve yaratıcı bir şekilde değerlendirme olanağı sağlamaktır. Çocukları kütüphaneye gitmeye ikna etmenin en önemli yöntemlerinden biri de okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmaktır (Yılmaz, 1990, s. 30).
6. Halk ve çocuk kütüphanelerinin halkın kültürünü geliştirme ve demokratikleştirme sorumluluğunu yerine getirebilmesi için bireylere okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir (Yılmaz, 1990, s. 30).

İngiltere Sanat Konseyi'ne (2011) göre her çocuğun kütüphanedeki bilgi, deneyim

ve hazinelere erişme hakkına sahip olduğuna inanılmaktadır. Çocuk kütüphaneleri günümüz çocuklarında kitap sevgisinin oluşmasında, onların entelektüel yeteneklerinin, bilgi ve değerlerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler, çocuklarla mevcut kaynaklar arasındaki bağlantıyı kolaylaştırarak çocukların hayatlarına olumlu etki yapma potansiyeline sahiptir (Connor, 1990, s. 1).

Okuma sevgisinin toplumda yaygınlaşması ve kalıcı olması, halk kütüphaneleri ve çocuk kütüphanelerinin ilgi çekici mekânlar olabilmesi için materyallerin, personelin ve ortamın gerekli niteliklere sahip olması ve ihtiyaçları karşılaması şarttır (Yılmaz, 2008, s. 1). Dengiz ve Yılmaz'a (2007, s. 210) göre okuma ve kütüphane birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Kütüphane ile kitap okumak arasında güçlü bir ilişki vardır. Kütüphaneler, her yaştan bireyin okuryazarlığını ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmek için uygun ve ilgi çekici kaynaklar sağlar. Sonuç olarak okuyucular hayal güçlerini anlar, fikir üretir, soru sorma ve araştırma yapma yeteneği kazanır, okuma sevgisi kazanır, okumanın önemini ve değerini anlar ve okuma alışkanlığı kazanır (Stewart ve McLean, 2010, s. 1).

Çocuklar genellikle okumayı okul dersleriyle ilişkilendirirler de bunu nadiren eğlenceli bir aktivite olarak görürler. Bunun nedeni ise onları başka türlü düşünmeye teşvik edecek ortamın ve kaynakların bulunmamasıdır. Kütüphaneler raflarını yüksek kaliteli ve ilgi çekici kitaplarla doldurduğunda okuyucuların daha fazla kitap arama ve okuma olasılıkları artar. Bunun sonucunda bireylerde doğal olarak okuma alışkanlığı gelişir (Phillip, 1990). Çocuk kütüphaneleri ilgi alanlarına uygun ve tercih ettikleri formatta materyaller sunmaktadır. Ücretsiz olarak sunulan bu kaynaklar, çocukların örgün eğitimin dışında eğlence amaçlı okuma yapmalarına da olanak sağlamaktadır (Poulton, 2012, s. 9).

5 ila 18 yaş arası çocuk ve genç bireylerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda uzmanlaşmış kütüphaneciler üzerinde yapılan bir araştırma hem okul hem de çocuk kütüphanelerinde insan haklarının korunmasının desteklenmesi gerektiğini ileri sürüyor. Ayrıca çocuklara bilgiye ve eğitime erişim hakkının verilmesi gerektiğini savunuyor. Araştırmada çocuk kütüphanelerinde çalışan profesyonellere verilen önemli sorumluluklar vurgulanıyor. Bunun nedeni, çocuk kütüphanecilerinin çocukların okumaya olan ilgilerini geliştirmede ve okuma alışkanlıklarını geliştirmede çok önemli

bir rol oynamasıdır (Rankin ve Brock, 2013, s. 3-4). Çocuk kütüphaneleri çocukların dil ve okuduğunu anlama becerilerinin yanı sıra okuma alışkanlıklarının da gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Rankin ve Brock, 2013, s. 5; Denham vd., 1997). Temel amacı 3-15 yaş arası çocuklarda okumaya ilgi uyandırmak, kitap ve okuma tutkusunu geliştirmek ve onlara yaşam boyu öğrenme becerileri kazandırmaktır. Bu hedeflere ulaşmak için çocuk kütüphaneleri, çocukların bu ilgi ve becerileri kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir dizi program ve etkinlik düzenlemektedir (Yon ve Lin, 2001, s. 4).

Rankin ve Brock, çalışmalarında çocukları kütüphaneye getirme ve onlara kitap okuma konusunda herhangi bir yaş sınırlaması olmadığını vurguluyor. Çocuklara okuma-yazma bilmeseler bile kitap okumanın, ilerideki akademik ve sosyal hayatlarına olumlu etki sağlayacağını ileri sürüyorlar. Araştırmalarına göre kütüphaneler çocukların gelişimini desteklemekte, okuma yeteneklerini geliştirmekte, okuma için sıcak ve güvenli bir alan sunmakta ve okuldan memnun olmayanlar için tarafsız bir ortam sağlamaktadır (2013, s. 8-9). Çocuk kütüphanelerinin sunduğu olanaklar, kitap zenginliği, kütüphane ortamının ilgi çekici olması ve personelin desteği de çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarına önemli katkı sağlıyor.

Bir çocuk kütüphanesinde fiziksel iyileştirmeler yapıldıktan sonra kullanıcıların olumlu tepkiler verdiği bulgusu elde edilmiştir. Araştırma, çocukların ilgi alanlarının yetişkinlerden farklı olduğunu ve bu nedenle onlara özel bir hizmet sunulması gerektiğini öne sürüyor. Gelişimlerini desteklemek ve okumayı teşvik etmek için çocukların aldıkları bilgilerin kaliteli olması önemlidir. Çocukluk bir keşif zamanıdır ve her yeni deneyim bir öğrenme fırsatıdır. Bu çalışmada kütüphane, sessiz ve steril bir araştırma merkezinden, çocukların maceracı doğasına hitap eden bir mekâna dönüştürülmüştür (Sandlian,1999, s. 6-7).

Okuma alışkanlığı ve bilgi tüketimi kavramları birbiriyle yakından bağlantılı ve bağımlıdır. Bir ülkenin bilgi tüketimi eksikse okuma alışkanlığının da yüksek olması pek olası değildir. Benzer şekilde, okuma alışkanlığı düşük olan bir ülkenin yüksek düzeyde bilgi tüketimine sahip olması pek olası değildir. Dolayısıyla toplumun gelişmişlik düzeyi hem bilgi tüketimi hem de okuma alışkanlıkları tarafından belirlenmektedir (Yılmaz, 1998, s. 252).

Yapılan çalışmalar ve istatistiksel veriler, Türkiye halkının okuma alışkanlığının yetersiz düzeyde olduğunu ortaya koydu. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2013 yılı verilerine göre Türk insanı yılda ortalama 6 saatini televizyon izleyerek, 3 saatini interneti kullanarak ve yalnızca 6 saatini (günde 1 dakikaya eşdeğer) kitap okuyarak geçiriyor. Kitap okumak okuyucuların ihtiyaçları listesinde 235. sırada yer alıyor. Avrupa'da kitap okuma oranı yüzde 21, Türkiye'de ise yüzde 0,1. Bu bilgilerden hareketle sorunu etkili bir şekilde çözebilmek için öncelikle çocuklardan başlamak gerektiği sonucuna varılabilir. Günümüz çocuklarına kitap sevgisi, okuma alışkanlığı ve yaşam boyu öğrenme becerisi aşılanabilirse Türk toplumu daha çok okuyan bir ülke haline gelecektir. Bu da ebeveynlerin, öğretmenlerin ve kütüphanecilerin önemli görevleri yerine getirmesini gerektirmektedir. Yetişkinlerin okuyarak örnek oluşturmalarının yanı sıra çocuklara da yaşlarına uygun kitaplar ve ilgi ve ihtiyaçlarına uygun diğer okuma materyalleri sağlanmalıdır. Bebeklik döneminden itibaren çocuklar kütüphanelere, kitapçılara, kitap fuarlarına götürülmelidir (Yılmaz, 2013, s. 23-24).

Okumadan okuryazar olmak mümkün olmadığından, her toplumda küçük yaşlardan itibaren okumaya önem verilir, teşvik edilir, desteklenir ve korunur. Bireyler okuma beceri ve alışkanlığını kazandıktan sonra yaşamları boyunca daha iyi eğitim fırsatlarına sahip olacaklardır (Simisaye ve Quadri, 2010, s.1). Kütüphaneler aynı zamanda çocuklara, uzmanların okuma başarısı için çok önemli olduğuna inandıkları değerli dil deneyimleri de sağlar. Kütüphanelerdeki hikâye saatleri gibi okul öncesi programlara katılmak, çocukların okuma için gerekli olan farklı becerileri geliştirmelerine yardımcı olur (Celano ve Neuman, 2001, s. 3). Kütüphane programları çocukları kitap okumaktan keyif almaya ve kitaplarla bolca vakit geçirmeye teşvik eder. Okul öncesi veya yaz dönemi okuma programları gibi kütüphane programlarına katılan ebeveynler, çocuklarının okuma başarısını arttırmaya daha fazla yatırım yapmaktadır (Celano ve Neuman, 2001, s. 40).

Çocukların okumaya başlamadan önce hazırlıklı olmaları, kitaplara ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirmeleri çok önemlidir. Okumayı eğlenceli görmeli ve kitapların nasıl okunduğunu anlamalıdır. Ayrıca yeterli kelime dağarcığına sahip olmaları, harflere aşina olmaları ve hikâye oluşturabilmeleri gerekmektedir. Çocuk kütüphaneleri, çocukların küçük yaşlardan itibaren, örneğin okul öncesi dönemde, etkileşimli ve samimi ortamlarla tanışmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu kütüphanelerde çocukların

okuma-yazma becerilerini geliştiren, geleceğe yönelik okuma alışkanlığını geliştiren hikâye saatleri, kukla gösterileri, şiir ve şarkı etkinlikleri gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca çocuk kütüphaneleri dolaylı olarak ebeveynlere ve bakıcılara yaşa uygun kitap seçme konusunda yardımcı olmakta ve böylece çocukların okuma alışkanlıklarını etkilemektedir. Kütüphaneler, çocukların ilgisini ve hayal gücünü erken bir aşamada harekete geçirerek okumayı ve kütüphaneleri çocuklar için eğlenceli hale getirir. Çocuk kütüphanecileri, çocuklarla küçük yaşta etkileşime geçmenin aynı zamanda onların sosyal ve iletişimsel gelişimleri için de çok önemli olduğuna ve bunun, hayatlarının ilerleyen dönemlerinde resmi eğitime başladıklarında onlara yardımcı olacağına inanmaktadır (MacLean, 2008, s. 2-3).

Kütüphanede çocuklarla gerçekleştirilen en önemli ve ortak etkinliklerden biri hikâye okuma saatleridir. Kütüphaneci hikâyeleri seçer ve bunları belirli bir grup çocuğa okur. Bazı kütüphanelerde bu faaliyetler gönüllü ebeveynler veya okul öncesi eğitim bölümü öğrencileri gibi diğer kişiler tarafından yürütölmektedir. Ancak hikâye okuyucusunun dikkate alması gereken bazı hususlar vardır. Okuyucunun önceden hazırlık yapması, yaşına uygun materyaller seçmesi, kendine güvenmesi, göz teması kurması, gülümsemesi, kukla veya parmak kuklası kullanması, şarkı söylemesi veya müzik aleti çalması ve kendini rahat hissetmesi gerekir (Morris, 2006, s. 51).

Dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuklar özellikle yaz aylarında okul dışında okuma becerilerini geliştirecek kaynaklara erişimde zorluklarla karşılaşmaktadır. Halk kütüphaneleri tüm çocuklara eşit fırsatlar sağlayarak bu eşitsizliğin giderilmesine yardımcı olur. Her çocuğun, geçmişi ne olursa olsun, hiçbir ayırım gözetmeksizin yüksek kaliteli okuma materyallerine ve zenginleştirici dil deneyimlerine erişmesini sağlar (Celano ve Neuman, 2001, s. 10). Kütüphaneler, yaz aylarında düzenlediği okuma programları aracılığıyla çocuklarda okuma alışkanlığının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Okuma becerilerinin düşme eğiliminde olduğu bu yaz aylarında, keyifli okuma deneyimleri sunan kütüphaneler, genellikle kütüphaneyi ziyaret etmeyenler de dâhil olmak üzere pek çok çocuğun ilgisini çekebilir. Bir çocuk okumayı eğlenceli bulduğunda, kütüphaneyi eğlenceli bir yer olarak algıladığı için daha sık kitap okur ve kütüphaneyi düzenli olarak ziyaret eder. Bu durum Celano ve Neuman (2001, s. 4-5) tarafından belirtilmiştir.

Yaz okuma programı, çeşitli yaş gruplarındaki çocukların okuma sevgisini geliştirmelerine ve okuma rutini geliştirmelerine yardımcı olmak için tasarlanmış bir programdır. Çocukları erken yaşta okuma keyfiyle tanıştırmak, onların daha erken okuma alışkanlığı kazanmalarını sağlar. Çocuklar bilgiyi hızlı bir şekilde özümsemek ve içselleştirmek konusunda dikkate değer bir yeteneğe sahiptirler (Simisaye ve Quadri, 2010, s. 1).

Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklar kreş, kreş, dersane, dersane gibi eğitim kurumlarına gidememektedir. Üstelik aileleri onlara yeterli miktarda kitap alamıyor. Ancak çocuk kütüphaneleri yüksek kaliteli çeşitli kitapları ve kitap dışı materyalleri ücretsiz olarak sunmaktadır. Bunun sonucunda çocuklar bu kütüphanelerde elverişli bir öğrenme ortamına erişebilir ve okuma alışkanlığı geliştirebilirler (Yılmaz, 2008, s. 172).

Giderek daha dijital hale gelen bir dünyada, çocuklara ulaşmak ve ilgilerini çekmek için çocuk kütüphanelerinin bu duruma uyum sağlaması büyük önem taşımaktadır. Çocuklara yönelik gelişmiş kütüphane hizmetleri sunan Amerika ve İngiltere gibi ülkelerdeki çocuk kütüphanelerinin web siteleri oldukça ilgi çekici ve kapsamlı bilgi ve tanıtımlara yer vermektedir. Bu etkinlikler, bu büyüleyici web sitelerini ziyaret eden kütüphaneciler için ilham kaynağı olacak ve onları benzer etkinlikleri kendi kütüphanelerine dâhil etmeye motive edecektir.

Çocuk kütüphanesini ziyaret etmek, çocuğun öğrenmeye olan ilgisini uyandırmak için mükemmel bir yöntemdir. Bu kütüphaneler özellikle çocukların hayal gücünü harekete geçirmek ve onları kitaplarla ve okuryazarlık girişimleriyle büyülemek için tasarlanmıştır. Çocukların eğitiminde ve onların okuma isteğini geliştirmede önemli bir rol oynarlar.

1.5. Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimine Etkisi

Çocuk kitaplarının temel amacı çocuklara kitap sevgisi kazandırmak ve okuma merakını geliştirmektir. Kitapların çocukların algıları ve seçimleri üzerinde kalıcı bir etkisi vardır. Çocuklar erken dönemde kitapla tanıştırıldığında iyiyi, kötüyü, güzeli, çirkini ayırt edebilen bireyler haline gelirler. Sever (2017, s. 20), kitapların çocukların sanat ve estetik algılarının şekillenmesinde rol oynadığını, çağdaş ve duyarlı toplumların oluşmasına katkı sağladığını vurgulamaktadır. Çakmak ve Yılmaz'a (2009, s. 491) göre

çocuğun kitaplarla ilişkisi sayesinde okumaya olan ilgisi artmakta, bu da erken çocukluk dönemini okuma alışkanlığının kazanılması açısından önemli kılmaktadır. Bayram (2009, s. 132), çocuğun cinsiyeti, ırkı, dili, yeteneği ve eğilimi ne olursa olsun resimli çocuk kitaplarının erken çocukluk döneminde okuma alışkanlığının kazandırılmasında önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Gelişmiş ülkelerde okumaya değer veren bir toplumun oluşmasının temelinde kitaplarla erken yaşta tanışmak yatmaktadır (Odabaş, 2020, s. 71). Bu nedenle çocuk gelişimi konusunda bilgili uzmanların, çocukların gelişim özelliklerine uygun, büyümelerini destekleyen, onların dil, anlayış, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun resimli kitaplar oluşturması önemlidir (Sever, 2018, s. 8).

Kitaplar, bir çocuğun 0 ila 2 yaş arasındaki oyun ihtiyaçlarını karşılayan çok yönlü araçlar olarak hizmet eder. Hem görsel hem de dilsel yönleriyle çocukları eğlendirmekle kalmıyor, aynı zamanda duyularını harekete geçirerek tanınma ve keşfetme isteklerini de yerine getiriyorlar. 2-4 yaş arası çocuklarda ise kitaplar, anlama ve kavrama yeteneklerinin gelişmesini sağlayan değerli kaynaklar olarak işlev görmektedir (Sever, 2017, s. 21). Bu süreçte çocuklar yeni bilgiler edinirken aynı zamanda bunları pekiştirme ve başka fikirlerle bağlantılar kurma şansına da sahip olurlar. Araştırmalar, çocukların küçük yaşta kitaplarla tanışması durumunda, özellikle dil gelişimi ve okuma becerileri olmak üzere genel öğrenme ilerlemelerinin artacağını göstermiştir (Ural, 2013, s. 33). Kitaplar çocukların yazmayla bağ kurmasını sağlar, merak duygusunu besler ve okumaya karşı ilgiyi artırır. Dolayısıyla bu durum çocuğun okuma ve yazma alanına geçişini kolaylaştırır.

Kitaplar, çocukların hayal güçlerini kullanarak kendi ürünlerini yaratabilmeleri için daha fazla materyal sunarak, çocukların yaratıcı düşünmelerinin gelişmesine yardımcı olur. Ayrıca kitaplar sadece somut kavramları öğretmekle kalmaz, aynı zamanda çocuklara soyut kavramları daha somut hale getirerek öğrenme fırsatı da sunar. Bu da hafızanın, algının, nesnelerin sınıflandırılmasının gelişmesine ve nesneler arası ilişkilerin kurulmasına katkıda bulunur. Tür ve Turla'ya (1999, s. 14) göre resimli çocuk kitapları çocukları düşünme süreçlerine dâhil etmede değerli araçlardır. Bu kitaplar çocukların gözlem yapmalarına ve çeşitli konular üzerinde düşünmelerine yardımcı olmaktadır.

Çocuğa düzenli olarak kitap okumanın, onun dil gelişim sürecine olumlu etkisi

olduğu bilinmektedir. Bu dönemde kitapların çocuğa sık sık okunması, hikâyeye ilişkin sorular sorulması ve çocuğun kitabın resimlerinden yararlanarak hikâyeyi yeniden anlatması tavsiye edilir. Çünkü kitaplar çocuklara dinleme, taklit yapma ve dil becerilerini geliştirme konusunda mükemmel bir fırsat sunar (Kandır, 2007, s. 51-53; Tür ve Turla, 1999, s. 14). Çocuklara eğitici ve ilgi çekici kitaplar sunularak dil gelişimleri hızlandırılabilir ve dilin doğru kullanımı desteklenebilir. Ayrıca kitaplar, çocukların çeşitli kavramları öğrenmeleri, zıt anlamlarını kavramaları, renkleri ve sayıları kavramaları, şekilleri anlamaları, tüm canlılar ve doğa hakkında bilgi edinmeleri için değerli ve öğretici araçlardır.

Çocuklar sosyal ilişkilere ilişkin bilgileri kitaplar aracılığıyla edinirler. Üstelik kitaplar çocuklara kendi deneyimlerinde eksik olabilecekleri konularda bilgi edinme şansı da sunar. Örneğin kitaplar çocukları kardeşlik, dostluk ve komşuluk gibi çeşitli ilişki türleri konusunda kolaylıkla eğitebilir. Ayrıca kitaplar, çocuklara sosyal iş birliği ve hoşgörü gibi önemli değerlerin öğretilmesinde yaşamsal bir rol oynamakla birlikte içinde bulundukları toplumdaki kültürel ve sosyal değerleri kavramalarını sağlamaktadır (Sever, 2017, s. 65). Kitaplar sayesinde farklı toplumları, kültürleri, değerleri deneyimleyip öğrenirler.

Kitaplar, farklı kişilik özelliklerine sahip karakterleri tanıttığı için çocuklara empatiyi öğretmede çok önemli bir rol oynar. Çocuklar bu kurgusal karakterler aracılığıyla farklı duygu durumlarını anlamalarına yardımcı olacak çeşitli deneyimler kazanırlar. Çocuklar, karakterlerin farklı durumlardaki tepkilerini gözlemleyerek kendi duygularını öğrenir ve kendilerini daha az yalnız hissederler. Ayrıca hikâyeler bireylerin benzersizliğini ortaya koyar ve çocukların farklı kişilikleri keşfetmesine ve onlarla ilişki kurmasına olanak tanır (Sever, 2013a, s. 26). Ayrıca çocuklara sıcak ve sevgi dolu bir aile ortamında kitap okunduğunda çocuğun öz farkındalığının gelişmesine yardımcı olduğu ve kendini önemli hissetmesini sağladığı belirtilmektedir (Sever, 2017, s. 59). Aynı zamanda çocuklar, yetişkinlerle keyifli kitap okuma seanslarına katılarak mutluluk yaşarlar ve bu da çocuk ile yetişkin arasındaki bağı güçlendirir (Tür ve Turla, 1999, s. 14-15).

Çocuklar rol model olarak yetişkinleri örnek alabilirler ama aynı zamanda kitaplardaki karakterlerden ilham alıp onları rol model olarak da görebilirler. Sonuç

olarak kitapların çocuğun kişilik gelişimi üzerindeki etkisi önemlidir. Sorunları çözebilen, korkularla yüzleşebilen, özgüven sergileyebilen ve başarıya ulaşabilen karakterler, çocuğun büyümesine ve gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Okul öncesi dönemde büyük puntolu kitaplar daha çok ilgi çeker. Çocukların göz kaslarının gelişimini desteklemek için kesme, boyama, resim ve metinleri takip etme gibi etkinliklere ihtiyaçları vardır (Yenibaş, 2008, s. 40). Çocuğa, gelişim aşamasına uygun ve bu dönemde ilgisini çekecek kitaplar sunmak çok önemlidir. Çocuk kitapları, büyümenin çeşitli yönleri üzerindeki önemli etkilerinden de anlaşılacağı gibi, çocuğun gelişiminde çok önemli bir rol oynar. Bu nedenle çocuğun kitaplarla arasındaki bağ çok küçük yaşlardan itibaren kurulmalıdır.

1.5.1 Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuk kitaplarının belirli özelliklere sahip olması gerekir ve değerlendirilmesi hem dış yapısına (biçimine) hem de iç yapısına (içerik) göre yapılır. Kitaplar, küçük çocuklar için bir eğlence kaynağı olup, onların okumaya olan ilgi ve sevgilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynar. Bir kitabın çekiciliği çocuğun ona olan ilgisiyle doğru orantılıdır. Resimli çocuk kitaplarında fiziksel yapı, çizimler ve içerik, çocuğun ilgisini çekmede ve eğlendirmede önemlidir. Gönen'e (1994, s. 232) göre iyi bir çocuk kitabı, çocuğun ilgi ve manevi gereksinimlere cevap vermeli, aynı zamanda okuması zevkli olmalıdır. Ayrıca Seven (2010, s. 105), iyi sunulmuş ve açıklanmış bir çocuk kitabının, çocuğun bilişsel ve dilsel gelişimini artırmanın yanı sıra, hayallerini ve davranışlarını şekillendirmedeki önemini vurgulamaktadır.

Çocukta resimli çocuk kitaplarından oluşacak ilk izlenim, onun kitaplara ilişkin algısını büyük ölçüde etkilediği için çok önemlidir. Bu nedenle bu kitapların son derece dikkatli ve ayrıntılara dikkat edilerek hazırlanması gerekmektedir. Çocuğun okuma sevgisinin gelişmesi çoğunlukla doğru kitaplarla doğru zamanda karşılaşmasına bağlıdır. Çocuk kitapları, çocuğun gelişimine yardımcı olan, okuyan, araştıran, sorgulayan, eleştiren, bağımsız düşünen bireyler olmalarını, aynı zamanda kültürel değerleri öğrenmelerini ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini sağlayan bir araç görevi görmektedir. Böyle etkili bir araç yaratmanın da her aşaması özenle gerçekleştirilmelidir.

1.5.1.1 Dış Yapı Özellikleri

Küçük çocuklara yönelik kitapların belirli özelliklere sahip olması gerekir. Bu

özelliklerden biri de kitabın dış yapısal özelliklerini ifade eden fiziksel özellikleridir (Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı, 2012, s. 259). Bu dış yapısal özellikler aynı zamanda ‘fiziksel özellikler’ ya da ‘biçimsel özellikler’ olarak da bilinir. İyi kitapları diğerlerinden ayıran fiziksel özellikleri belirlemek için kitabın boyutu, ağırlığı, kâğıt kalitesi, sayfa düzeni, tipografisi gibi çeşitli unsurların değerlendirilmesi gerekir. Bu öğelerin her biri, bir çocuğun kitaba ilk ilgisini çekme görevi görür.

Boyut ve Biçim: Her yaş grubuna uygun, farklı boyutlarda kitaplar bulmak mümkündür. Çocuklar farklı boyutlardaki kitaplardan etkilenirler ve bunları karıştırmaktan keyif alırlar. Büyük boyutlu kitapları elinize almak çocuklara büyüdüklerini hissettirir ve bu nedenle küçük çocuklar daha çok büyük boyutlu kitaplara ilgi duyarlar (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 165). Kitapların boyutları; “küçük boy (12-15 cm)”, “orta boy (16-22 cm)”, “büyük boy (22 cm’den büyük)” ya da “büyük boy (24 cm)” şeklindedir. Küçük boyutlu kitaplar, üç yaşındaki bir çocuğun tutması ve sahiplenme duygusu yaratması kolaydır. Çocuğun yetişkinle kitabı tutabilmesi ve okuyabilmesi için büyük boy veya kucak boyu kitaplar ebeveynin kucağına yerleştirilir (Göknil, 1994, s. 139; Ural, 2013, s. 51).

Bir kitabın boyutları hem görsellerin hem de metnin rahatlıkla görülebilmesi için yeterli olmalıdır. Kitabın boyutu çocuğun rahatlıkla taşıyabileceği, sayfalarını çevirebileceği ve zorlanmadan kullanabileceği büyüklükte olmalıdır. Çok küçük veya çok büyük kitaplar, yere koymak, sayfalarını çevirmek veya saklamak zor olduğundan ideal değildir. Daha büyük kitaplar yetişkinler tarafından kullanılabilirken, 16x23 cm boyutundaki kitaplar okuma çağındaki çocuklar için okuma heyecanı yaratacağı ve kütüphanede düzenin sağlanmasına yardımcı olacağı için uygundur (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 1).

Kitapların şekilleri de dâhil olmak üzere ek biçimsel özellikleri vardır. Resimli çocuk kitapları genellikle dikdörtgen veya kare şeklinde olsa da sekizgen veya üçgen gibi çeşitli şekillerde kitaplar da mevcuttur. Hatta bazı kitaplar hayvanlara, ağaçlara, çiçeklere benzeyecek şekilde tasarlanmıştır (Ural, 2013, s. 51).

Kâğıt: Çocuğun kitaplara olan sevgisini ve saygısını etkileyen en önemli faktör kâğıdın kalitesidir. Bir kitap çabuk bozulursa çocuğun onu tekrar seçme olasılığı azalacaktır. Sayfaların kolayca yırtılması, arka sayfadaki yazı ve resimlerin ön sayfada

ıkması, mreккеbin çabuk solması, yansımaların çok parlak olması gibi olumsuz örnekler çocuğun okuma deneyimine engel teşkil etmektedir (Yılmaz, 2016, s. 71). Bu nedenle erken çocukluk dönemine yönelik kitapların oluşturulmasında özellikle dikkat edilmelidir. Çocuklar dayanıklı, kirlenmeye karşı dayanıklı, göz sağlığına uygun kâğıttan yapılmış kitaplara erişebilmelidir. Resimli ocuk kitaplarında kâğıdın kalitesi ve kalınlığı hedeflenen yaş grubuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Küçük ocuklara yönelik kitaplar, sayfa çevirmeyi kolaylaştıracak ve görsellerin görünmesini önleyecek bir tasarıma sahip olmalıdır. Kâğıdın ağırlığı en az 90 gram olmalı ve kaliteli kâğıt hamurundan yapılmış olmalıdır (Tür ve Turla, 1999, s. 35). Kâğıdın kalınlığı da çocuğun gelişimsel becerileriyle ilişkili olarak dikkate alınır. ocuk okuma becerisine doğru ilerledikçe kendisi için tasarlanan kitapların kâğıtları inceler.

Kapak ve Cilt: ocuk kitaplarında kitap kapağı çocuğun ilgisini çekmesinde ve okuma isteği uyandırmasında en önemli etkindir. Sever'e (1995) göre ocuk ile kitap arasında sürdürülebilir bir ilişki kurulabilmesi için görsel olarak çekici ve sanatsal olması gerekmektedir. Kapak kitabın içeriğini doğru bir şekilde yansıtmalı ve çocuğa mesajını iletmelidir. Ayrıca kapakta veya i kapakta yazar, çizer, çevirmen, yayıncı ve hedef yaş grubu hakkında bilgiler yer almalıdır. Ayrıca i kapakta yayın yılı, yeri, basımı, yazarı, çizeri, editörü, çevirmeni gibi kitapla ilgili gerekli tüm bilgiler verilmelidir. Yeterli alan olması durumunda bu bilgiye kitabın sırt kısmında da yer verilebilir. akmak Güleç ve Geçgel'e (2006, s. 166) göre Kaynar'ın belirttiği gibi kapakta yer alan yazar adı, yayıncı bilgisi, logo ve amblemler genel tasarımı bozmayacak veya okuyucunun gözlerini yormayacak şekilde uygun boyutta olmalıdır.

Kitap kapaklarının aşınma ve yıpranmaya dayanacak şekilde kalın ve dayanıklı olması gerekir. Kitapların ciltleri destek amaçlı iplik dikişli ve yapışkanlı olmalı, sayfalar her iki taraftan da kolaylıkla açılıp kapanabilmelidir. Ayrıca ciltleme işlemi sırasında her iki sayfanın bütünlüğünü artıran resimlerin oyuklardan geçerken tam olarak bütünleştirilmesi gerekmektedir (akmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 166).

Harfler: Bir kitaptaki mektubun boyutu ve hedeflendiği çocukların yaş aralığı, boyutunu etkileyebilir. Kitapta tasvir edilen duygusal durumları vurgulamak için farklı yazı tipi türleri ve boyutları kullanılabilir. Yazı tipi ve boyutu dikkate alınırken dikkate alınması gereken en önemli faktörler çocukların el-göz koordinasyonu ve metnin

okunabilirliğıdır (Seven, 2010, s. 106).

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik kitaplarda ideal yazı büyüklüğünün 16-22 punto olduğu kabul edilmektedir. Ancak çocuklar büyüdükçe yazı boyutu 12-14 puntoya kadar düşer. Çocukların okumaya ilk başladıklarında başvurdukları kitapların, küçükken okumaktan keyif aldıkları kitaplar olduğunu unutmamak gerekir. Bu nedenle resimli çocuk kitaplarının yazı boyutları çocukların okuma güçlüklerini önleyecek şekilde tasarlanmalıdır (Sever, 2013b, s. 62).

Harfler ve satırlar arasında dar aralıklardan kaçınılmalıdır. Resimli çocuk kitaplarında Times New Roman yazı tipi gibi el yazısı veya serif harflerin kullanılması da önerilmez. Bunun yerine çocukların ileride ders kitaplarında karşılaşacakları yazı tiplerinin kullanılması tercih edilir (Ural, 2013, s. 52). Abartılı yazı tiplerinin kullanılması, okumayı daha karmaşık hale getirebileceğinden çocuğun okumaya olan ilgisini de azaltabilir.

Resimler: Kitaplarda resimler çocuklar için önemli bir değer taşır. Çocuğun ilk etapta metinlerle ilgilenmeden önce resimlerle bağlantı kurması yetişkinlerin de dikkatini çekmektedir. Aslında resimlerin her yaştan insan için ayrı bir çekiciliğı vardır. Çocuk edebiyatı alanında resimler, erken çocukluk döneminde amacına ulaşmada hayati bir rol oynar. Amaçlanan kavram ve fikirleri aktarmaya aracı olarak hizmet ederek sonuçta çocuğun dünyasının gelişimine katkıda bulunur (Göknıl, 1994, s. 140). Ancak resimlerin çocuğun anlama düzeyine ve gelişim düzeyine uygun olması gerekir.

Kitaplar, resimlerin kullanımıyla çocuklara çok şey sunar. Öncelikle okuma-yazma bilmeyen çocuğı görsel olarak ilgi çekici görsellerle dünyaya tanıtmakta ve soyut kavramları somut bir şekilde sunarak daha anlaşılır hale getirmektedirler (Nodelman, 1981, s. 57).

Resimleme, kitap seçiminde büyük önem taşır. Yu (2012, s. 297) tarafından yapılan araştırmaya göre ebeveynler resimli kitap seçiminde en önemli faktörün “resimlerin çekiciliğı” olduğunu vurgulamışlardır. Renklerin canlılığı ve çizimlerin sanatsal kalitesi içeriğe olan bağlılık düzeyini artırdığı belirtilmiştir. Kitapta olaylar resimlerle anlatıldığı için görsellerle metin arasındaki bağlantı büyük önem taşır. Aktarılan anlatının resimlerle uyumlu olması gerekmektedir (Demirel, 2010, s. 68).

Sever (2013b, s. 60) çocuk kitaplarındaki resimlerin “estetik kaygı” taşıması

gerektiğini vurgulamaktadır. Resimlerin, çocuğun estetik beğenisini geliştirecek, sanatı takdir etmesine olanak verecek ve resim yapma isteğini uyandıracak nitelikte olması beklenmektedir. Yılmaz (2016, s. 63)’a göre “çocuklar için çizmek sanatçı bir ruha sahip olmak, birtakım estetik kaygılar taşımak aynı zamanda da çocuğu yakından tanımakla mümkün olabilmektedir”.

Bu desenler oluşturulurken bilinenden başlayıp yavaş yavaş bilinmeyene doğru ilerleme ilkesi takip edilmelidir. Açıklamalar, aile bireyleri, evinde bulunan nesneler gibi çocuğun yakın çevresi ile başlamalı, daha sonra park, okul gibi daha uzak yerlere doğru ilerlemelidir. Resimlerin özünde çocuğun bildiği şeyleri anlatmalı, daha sonra onun entelektüel yeteneklerini geliştirecek yeni fikir ve kavramları resimlerle tanıtmalıdır (Yılmaz, 2016, s. 65).

Kitaplarda hayvanları tasvir ederken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, hayvanların çocukların ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecek şekilde vahşi ve korkutucu şekilde tasvir edilmemesidir (Yılmaz, 2016, s. 67). Tersine, çocuklarda doğa ve hayvanlara karşı sevgi geliştirmek önemlidir. Sonuç olarak, çocuklara yönelik resimli kitapların, hayatları boyunca hayvanlara ve dünyaya karşı saygılı, empatik ve duyarlı bir tutumun geliştirilmesinde önemli bir rolü vardır. Kitaplarda hayvanların kötü olarak gösterilmesi, çocukların hayvanlara karşı korku geliştirmesine neden olabilir.

Çocuklarda yaşamla ilgili çeşitli konularda farkındalık yaratmak ve duyarlılığı artırmak çok önemlidir. Farklılıkları kendine özgü bulmadan benimseyen, farklı tercihlere, farklılıklara ve yaşam hakkına saygı duyan bireylerin yetiştirilmesi esastır. Sonuç olarak engelli, sağlık sorunları olan, farklı ten rengine sahip veya farklı fiziksel görünüme sahip karakterleri korkutucu olarak tasvir etmek uygun değildir. Şahin (2014, s. 1320), bu tür karakterlerle karşılaşıldığında amacın çocuğun insanlığın ve yaşamın gerçek doğasına dair farkındalığını geliştirmek olması gerektiğini öne sürmektedir.

Resimlerde tasvir edilen karakterler cinsiyet kalıplarıyla sınırlandırılmamalı veya önceden tanımlanmış rollere zorlanmamalıdır. Örneğin pembe oyuncak bebeklerin, ev temizliğinin, yemek pişirmenin sadece kızlara özel olduğu, araba kullanmak, işe gitmek, tamirat yapmak gibi aktivitelerin sadece erkeklere özel olduğu gibi bir beklenti olmamalıdır. Bunun nedeni yeteneklerin, ilgilerin, mesleklerin, bilginin, becerilerin ve zekânın cinsiyete göre belirlenmemesidir.

Çocuk kitaplarında resimlerin niteliğini belirleyen bazı temel elemanlar vardır. Bu elemanlar “çizgi”, “renk”, “biçim”, “doku” ve “kompozisyon”dur (Brown ve Tomlinson, 1999, s. 32).

Sayfa Düzeni (Mizanpaj): Sayfa düzeni, özellikle çocukların okurken ve izlerken rahatlık sağlaması açısından fiziksel özelliklerin önemli bir unsurudur. Bu konforun sağlanabilmesi için sayfa düzeninin estetik dengeye sahip olması gerekir. Bu denge, sayfadaki resimler, metinler, kenar boşlukları gibi çeşitli unsurların ve diğer unsurların orantısal uyumluluğuyla sağlanır (Sever, 2013b, s. 59). Okuma yazma bilmeyen okul öncesi çağındaki çocuklar için metnin ve ilgili resimlerin aynı sayfada veya ayrı sayfalar halinde tasarlanması önemlidir. Ancak resimlerin metnin gölgesinde kalmamasına dikkat edilmelidir (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 168).

Esasen yetişkin metni okurken çocuk da resimler aracılığıyla hikâyeyi görsel olarak kavrayabilmelidir. Sayfadaki görsel ve metin oranları kitabın hedeflenen yaş grubuna göre değişmektedir. Çocuklar okuma çağına geldikçe resim-metin oranı daha dengeli hale gelir. Bebeklere yönelik kitaplarda sayfalar büyük oranda resimlendirilmiş olup sayfanın dörtte üçü resimlere ayrılmıştır. Ancak 3-6 yaş arası çocuklar büyüdükçe resim ve metin arasında oran daha eşit bir dağılıma doğru kayar. Yedi yaşından sonra okumaya başlayan çocuklarda resim ve metin oranları genellikle eşittir (Tür ve Turla, 1999, s.39). Resimli çocuk kitaplarının sayfa düzeni tasarlanırken sayfa kenarlarında daha fazla boş alan (kenar boşluğu) bırakılması ve gözü yormayan tasarımlar oluşturulması önerilmektedir (Sever, 1995).

Çizgi: Resimlerde tasvir edilen karakterler olağan beklentilerle sınırlı olmamalıdır. Klasik olarak kız veya erkek çocuklarla ilişkilendirilen belirli roller veya faaliyetlerle sınırlandırılmamalıdır. Bunun nedeni ilgilerin, yeteneklerin ve zekânın cinsiyete göre belirlenmemesidir.

Renk: Renkler, yazarların kitaplardaki olayları, yerleri ve hisleri betimlemek için kullandıkları başka bir unsurdur. Açık, soluk, şeffaf, parlak, mat gibi farklı renk türleri bulunmaktadır. Resimlerde renk kullanımı duyguların ve iletilerin aktarılmasında oldukça etkilidir.

Biçim: Şekil, bir resimdeki nesnenin düz bir gösterimidir. Şekiller basit veya karmaşık olabilir.

Doku: Doku, sertlik, yumuşaklık, pürüzlülük ve tüylülük gibi dokunsal duyuları tetikleyen bir bileşendir (Tunnell ve Jacobs, 2008, s. 35). Çocuğun olayları dokunarak algılamasına ve tecrübe etmesine yardımcı olur.

Kompozisyon: Resimdeki görsel öğelerin düzeni resmin genel etkisini belirler. Kompozisyondaki oran, denge, uyum veya uyumsuzluk bu etkiye katkıda bulunur. Brown ve Tomlinson'un (1999, s. 34) metinde de belirttiği gibi, görsel efekt amaçlanan açıklamayı aşmamalı, aksine onu geliştirmelidir.

Çocuk kitaplarındaki resimlerin üç işlevi vardır. Bu işlevler süsleme, metni açıklama ve metni tamamlamadır.

Süsleyici Resimler: Bu resimler çocuğun hayal gücünün ve estetik beğenisinin gelişmesine yardımcı olacak sembolik ifadeler içermektedir (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 179).

Metni Tamamlayıcı Resimler: Metinle anlatılması zor olan olay veya nesnelerin anlatılmasında resimlerden yararlanılır. Sözcük yerine geçen bu resimlere kelime hazinesi kısıtlı yaş gruplarına yönelik kitaplarda da rastlamak mümkündür (Yılmaz, 2016, s. 62).

Metni Açıklayıcı Resimler: Metinde geçenleri çocuğun kavramasına yardımcı olan resimlerdir. Anlatımın somutlaştırılarak, anlatılması zor ve karmaşık olan olayların resim yoluyla kavranmasını sağlar (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 179).

1.5.1.2 İç Yapı (İçerik) Özellikleri

Çocuğun bir kitaba karşı ilk ilgisini çeken şey, kitabın dış yapısı gibi fiziksel özellikleridir. Ancak çocuğun kitapla bağını güçlendirecek ve sürdürecekt unsurlar kitabın iç yapısına gönderme yapan içerik özellikleridir. Sever (2013b, s. 63) içeriği, yazarın ve çizerin sözcükler ve resimler aracılığıyla çocuklara aktarmayı amaçladığı duygu ve düşüncelerin birleşimi olarak tanımlamaktadır. Bu içerik tema, konu, karakterler, olay örgüsü, dil ve anlatım gibi unsurları içerir.

Tema (İzlek): Tema, yazarın eserinde vurguladığı yinelenen düşünce, fikir veya yönelimdir. Sever (2013b, s. 63) temayı, yazarın eserinin konusu aracılığıyla çocuklarda uyandırmak istediği etki olarak tanımlamaktadır. Yani yazar tema aracılığıyla düşünce ve

görüşlerini çocuklara aktarabilmektedir. Bu nedenle çocuklara aktarılan mesajın kapalı ve karmaşık olmaması gerekir. Temalar çocukların gelişim çağlarına göre seçilmeli ve onların duygusal ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Çocukların en çok ihtiyaç duyduğu şey sevgidir. Tema sevgiyle aşılmalıdır; hayata, insana, doğaya, hayvan sevgisine odaklanmalı, çocuklarda duyarlılığı geliştirmelidir. Şiddet unsurları içermemeli veya din, dil, ırk, mezhep ayrımı yapmayı teşvik eden düşünce ve görüşler içermemelidir (Sever, 1995; Uludağ, 2010, s. 84). Eserler ideolojik düşünce içermemeli, çocuklara yönelik olmayan duygular aktarılmamalıdır (Demircan, 2006, s. 15).

Konu: Çocuk gelişim aşamalarında ilerledikçe çocuk kitaplarının içeriği daha karmaşık hale gelir. Çocuğun anlama becerisi geliştikçe daha basit kavramlardan daha karmaşık kavramlara, somut fikirlerden soyut fikirlere doğru hareket edilir (Sever, 2017, s. 122). Bu nedenle çocuğun gelişim aşamasına uygun konuların seçilmesi çok önemlidir. Çocuklar kitaplarda günlük yaşamlarından öğeler alarak aşinalık ve keyif ararlar. Kitap konularını seçerken çocukların kolayca kavrayabileceği olayların seçilmesi önemlidir (Lukens, 2007, s. 99). Çocuğun anlayışı dâhilindeki konuları kapsayan, tanıdık deneyimlerle bağlantı kuran ve düşünmesini teşvik eden kitaplar onlar için büyüleyicidir. Çocuk kitaplarında yer alan konular çocuğa evrensel ahlaki değerleri aşılarken aynı zamanda içinde bulunulan toplumun kültürel değerlerini de yansıtmalıdır (Erbay ve Aydoğan, 2006, s. 226).

Kitaplarda işlenen konular çağın gerçekleriyle uyumlu olmalı ve çocuğun sosyalleşme sürecine yardımcı olmalı, toplumun değerli bir üyesi gibi hissetmesine olanak sağlamalıdır. Bu konular barış, sevgi ve dostluk gibi olumlu değerlerin geliştirilmesini teşvik etmelidir (Sever, 2017, s. 121). Ayrıca konunun tarafsız olması ve herhangi bir siyasi, dini veya ırkçı fikir içermemesi önemlidir.

Çocuğun ilgisini canlı tutmak ve kitaptan sıkılmamak için konuların hızla gelişen unsurlara yer vermesi çok önemlidir. Bu konular hem eğlenceli hem eğitici olmalı, çocukların hayal gücünü geliştirmelidir. Üstelik hikâyedeki olayların konuya ilişkin olumlu bir sonuç doğurması da büyük önem taşır (Gönen ve Aydos, 2016, s. 11).

Kahramanlar (Karakterler): Çocuk kitaplarındaki kahramanlar, çocukların onlara hayranlık duyması ve onları taklit etmesi açısından çok önemli bir rol oynar. Bu kahramanların davranışları, tutumları, fiziksel özellikleri ve ruhsal nitelikleri çocukları

büyük ölçüde etkilemektedir. Çocuklar bu kahramanlara güvenirler ve onları arkadaş olarak görürler. Kahraman aracılığıyla çocuklar çeşitli olaylara tanıklık eder ve karşılaşabilecekleri zorluklarla nasıl baş edebilecekleri konusunda bilgi sahibi olurlar (Sever, 2013b, s. 64; Yılmaz, 2016, s. 85). Çocuğun olumlu rol model olarak göreceği kahramanlar bu nedenle çocuğun çeşitli alanlardaki gelişimine yardımcı olacaktır.

Kahramanların çocukların hayatlarıyla ilişkilendirilebilir olması önemlidir. Daha basit bir ifadeyle, mükemmel bilgiye sahip olan, asla hata yapmayan ve sürekli olarak kusursuz davranışlar sergileyen kahramanlar, çocuk gerçeğiyle çelişir. Sonuç olarak çocuklar bu tür kahramanlarla özdeşleşmemektedirler. Bunun yerine kahramanlar iyi ile kötü, doğru ile yanlış, güzellik ile çirkinlik arasında gidip gelmeli, çatışma ve çelişkileri yaşamalıdır (Karataş, 2011, s. 66). Kahramanlar, elde ettikleri başarıyı hak etmeli ve bu hak, çocuğa açıkça gösterilmelidir (Sever, 2013b, s. 64). Çocuk yaşam boyunca ilerlerken çelişkilerle karşılaşır, hatalar yapar ve kendi kimliğini keşfeder.

Yetişkinler insani özellikleri insan olmayan varlıklara atfetmekte zorlansalar da çocuklar, hayvanların veya nesnelerin insan davranışı sergilemesini tuhaf bulmazlar. Sonuç olarak bir çocuğun karşılaştığı en sevdiği oyuncaklar, hayvanlar ya da sevimli nesneler onun kahramanı olabilir. Çocuklar kitaplarda tanıdık yaratıklar ve nesnelerle karşılaşmaktan keyif alırlar (Zivtci, 2006, s. 245).

Dil ve Anlatım: Çocuklara yönelik resimli kitaplar, onlara yüksek sesle okunan kitaplardır. Çakmak Güleç ve Geçgel'e (2006, s. 185) göre resimli kitaplar az miktarda metin içerse de kelimelerin öneminin önemli olduğunu ve bu kitapların anlatımının dinleyiciyi memnun etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kitaplardaki hikâyeye anlatımının kalitesi yazarın bu alandaki uzmanlığına bağlıdır.

Yazar, çocuğun bilişsel gelişim düzeyine uygun bir anlatım tarzı kullanmalıdır. Yazar süslü, karmaşık, abartılı ve uzun ifadeler kullanmak yerine, çocuğun günlük yaşamında alışık olduğu, basit, akıcı ve kolay anlaşılır bir dil kullanmalıdır (Karatay, 2011, s. 109).

Çocukların kelime hazineleri dikkate alınmalı, bilmedikleri kelimeleri çok fazla kullanmamaya dikkat edilmelidir. Ancak bazı yabancı kelimelere de belli ölçüde yer vermek önemlidir. Çok fazla bilinmeyen kelime kullanılırsa çocuk kitaptan ve dilden kopukluk hissedebilir. Mecaz ve benzetme içeren ifadelerden kaçınmak en doğrusudur.

Bunun yerine, yabancı sözcüklerin çocuğun bağlamdan anlayabileceği şekilde kullanılması, onun anlama becerisinin ve ilişki kurma becerisinin gelişmesine yardımcı olur (Aytekin, 2016, s. 53-54). Erken çocukluk dönemindeki çocuklar henüz soyut kavramları anlama yeteneğine sahip değildir, bu nedenle ifadelerinde somut kelimelerin kullanılması tercih edilir. Cümleler kurulurken çocukların gelişim aşamaları dikkate alınmalıdır. Okul öncesi dönemde tek özne ve yüklemi olan, beş veya altı kelimeden oluşan, ters çevirmeden kaçınılmış kısa, öz cümleler kullanılması önerilmektedir (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006, s. 185). Cümle dilbilgisi kurallarına uygun olmalı, anlatım hatalarından arındırılmalı, yazım ve noktalama kurallarına uygun olmalıdır. Kitaplarda argo ifadeler kesinlikle yer verilmemeli, yabancı kelimeler ise ancak Türkçe karşılığı olmadığında kullanılmalıdır (Koçak, 2017, s. 33).

Plan: Plan, eser içerisinde konunun, kahramanların ve temanın uyumlu bir şekilde düzenlenmesini ifade eder. Çocuk kitaplarında planın tutarlı kalması önemlidir. Tema ve konu arasında bir uyum duygusu olmalıdır. Kitaptaki olaylar çocuğun heyecanını ve ilgisini sürdürecektir şekilde sıralı bir şekilde sunulmalıdır (Seven, 2010, s. 108). Ayrıca etkinliklerin tutarlı bir düzende düzenlenmesi gerekmektedir. Kurgulanan olaylar kısa ve anlaşılır bir şekilde, gereksiz ayrıntılara yer verilmeden sunulmalıdır (Demircan, 2006, s. 15).

1.6. İlgili Araştırmalar

Öncelikle doğrudan yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında kütüphane imgesini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak benzer doğrultuda birkaç araştırmadan söz edilebilir:

Amanambu vd. (2021), tarafından yürütülen *Relevance of Storybooks in Promoting Students' Reading Culture* adlı araştırmada çocuk kitaplarının okuma kültürünü destekleme biçimleri ele alınmış ve çocukların bu bağlamda kitaplardan olumlu yönde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve Çakmak (2020) Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında ve Resimlerinde Kütüphane Algıları adlı araştırmada “öğrencilerin tamamına yakınının kütüphane ile ilgili bilgilerinin olduğu, kütüphaneye karşı tutumlarının olumlu olduğu, kütüphane deyince akıllarına gelen ilk şeyin kitap ve raf olduğu, kütüphaneye özellikle kitap okumak ve ders çalışmak için gittikleri, kütüphaneyi

sessiz ve rahat bir ortam olarak gördükleri belirlerken aynı zamanda öğrencilerin çoğunda kütüphaneci olgusunun oluşmadığı, yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphanenin işlevsel özelliklerinden çok mekânsal özelliklerine yer verildiği gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Cevher (2015), yaptığı çalışmada halk kütüphanelerinde yer alan çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığı üzerindeki etkisini araştırmış ve çalışma sonucunda okuma alışkanlığı üzerinde bu bölümlerin etkili olduğu görülmüştür.

Saracho ve Spodek (2010), anne ve babaların çocuk kitaplarına yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada 125 ebeveynin görüşlerini almışlardır. Araştırmaya katılan anne babaların hepsi çocuklarına hikâye anlattıklarını ve bu hikâyelerin de daha çok hayal ürünü olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu araştırmada anne babaların kitapları sadece harf öğretiminde kullanılan bir araç olarak gördükleri sonucuna da ulaşılmıştır.

Gündüz (2007), yaptığı araştırmada ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerine yer vermiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin eğitim durumlarındaki farklılığın görüşlerine etki ettiği tespit edilmiştir.

Bhavnagri ve Samuels (1996), yaptıkları çalışmada çocuk edebiyatının ve sosyal gelişimi destekleyen etkinliklerin okul öncesi dönemdeki çocukların akran ilişkilerine olan etkisini incelemişlerdir. Deney ve kontrol grubu oluşturularak, deney grubuna akran ilişkileriyle alakalı 15 adet hikâye anlatılmış ve hikâyeler üzerinden fikir alışverişi yapılmıştır. Kontrol grubuna ise hikâyeler anlatılmış ve akran ilişkilerini geliştirici etkinlikler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubunun akran ilişkilerinin daha geliştiği görülmüştür.

Karagözoğlu Aslıyüksek (2022), yaptığı çalışmada resimler üzerinden bir değerlendirme yaparak bu görsellerin çocuk edebiyatında okuma kültürü üzerine etkilerini incelemiş ve çalışma sonucunda eserlerdeki temaların işlenişini oldukça başarılı ve toplumda okuma kültürünün geliştirilmesi açısından yararlı bulmuştur.

Özden (2017) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin kitap ve kütüphane kavramına ilişkin metamorfik algıları üzerine incelemeler yapmış, elde ettiği sonuçlara göre örneklem grubunun kitabı ve kütüphaneyi yaşamsal bir öge olarak metaforlaştırmaları bu kavramları çok önemli gördükleri anlamını taşıdığından olumlu bir sonuç olarak görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma kütüphaneleri konu alan çocuk kitaplarında okuma kültürü bağlamında kütüphane imgesi nasıl yer aldığının incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Amacı kapsamında nitel bir araştırma görünümündedir. Araştırmanın yürütülmesinde ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi desenlerin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Detaycı bir yaklaşımla anlama, yorumlama ve betimlemeyi hedefleyen derinlemesine incelemeye olanak sunan araştırmalar olarak nitel araştırmalar; araştırılan olay, kişi veya olguların miktarı, ortalaması, sayısı gibi ölçülebilen özellikleri yerine, daha çok detaylı olarak ve anlamaya yönelik olarak yapılan, “nasıl, neden” gibi sorularla ortaya çıkarılmaya çalışılan araştırmalardır (Denzin ve Lincoln, 1998).

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan doküman analizi deseni kullanılarak seçilen kitaplar ele alınıp ve incelenmiştir. Dokümanlar, uzun yıllardır nitel araştırmalarda önemli bir unsur olmuştur. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005).

Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma desnidir. Bu yöntem, alan yazında çoğunlukla

diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak hizmet ederken, tek başına bir yöntem olarak da kullanılmaktadır (Sak, 2021). Doküman çeşitleri olarak kitaplar, mektuplar, dergiler, günlükler, haritalar, çizelgeler, istatistikler, anayasa ve yönetmelikler, yasal metinler, gazeteler, fotoğraflar, anılar, röportajlar, okul kayıtları, sağlık ve kamu kayıtları, resimler, videolar, mesajlar vb. sayılabilir (Kıral, 2020). Araştırmada çocuk kitapları doküman olarak seçilmiş ve doküman analizinin gereklerine uygun olarak bütüncül bir biçimde ele alınıp incelenmiştir.

2.2. İnceleme Nesneleri

Tablo 2.0.1. İncelenen Kitapların Listesi

Kod	Kitap Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yılı
K1	Bay Lemoncello'nun Kütüphane Olimpiyatları	Chris Grabenstein	Altın Kitaplar Yay.	2018
K2	Bay Lemoncello'nun Kütüphanesinden Kaçış	Chris Grabenstein	Altın Kitaplar Yay.	2015
K3	Bir Kitabın Macerası	Koray Avcı Çakman	Tudem Yay.	2021
K4	Bitmemiş Hikâyeler Kütüphanesi	Sachiko Kashiwaba	Kelime Yay.	2016
K5	Bol Hapşırıklı Kütüphane	Can Avar	Timaş Çocuk Yay.	2020
K6	Dikkat Bu Kütüphanede Ejderha Var	Carly Hart, Ed Eaves	Pearson Yay.	2016
K7	Eliott ve Gizemli Kütüphane	Pascaline Nolot	Sev Yay.	2022
K8	Gizemli Kütüphaneci	Dominique Demers	Can Çocuk Yay.	2019
K9	Kitaptan Düşen Kurt	Gregorie Mabire, Thierry Robberecht	Remzi Kitabevi	2015
K10	Kütüphane Faresi Bir Müze Macerası	Daniel Kirk	Final Yay.	2023
K11	Kütüphane Gemisi	Nihan Temiz	Martı Çocuk Yay.	2018
K12	Kütüphane Macerası	Kasmir Huseinoviç	Final Yay.	2016
K13	Kütüphane Tavşanı	Annie Silvestro	Beyaz Balina Yay.	2018
K14	Kütüphane Yolunda	Ayla Çınaroğlu	Uçanbalık Yay.	2012
K15	Kütüphanedeki Aslan	Michelle Knudsen	Uçanbalık Yay.	2007
K16	Kütüphanedeki Ejderha	Louie Stowell	Mavibulut Yay.	2019
K17	Levent Kütüphane Muhafızı	Mustafa Orakçı	Timaş Çocuk Yay.	2021
K18	Madeline Finn ile Kütüphane Köpeği	Lisa Papp	Hepkitap Yay.	2017

Tablo 2.1. İncelenen Kitapların Listesi (Devamı)

Kod	Kitap Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yılı
K19	Nil Kütüphaneye Gidiyor	Joseph Coelho	Türkiye İş Bankası Kültür Yay.	2020
K20	Sihirli Kütüphane	Esra Tuncer	Final Yay.	2017
K21	Sonsuzluk Kütüphanesi	Mavisel Yener	Tudem Yay.	2020
K22	Yeni Kütüphaneci	Alex Willmore, Alison Donald	İndigo Çocuk Yay.	2018

Araştırma kapsamında yazınsal nitelikli çocuk kitapları kütüphane imgesi bakımından ele alınıp incelenmiştir. Araştırmanın amacının belirlenmesinin ardından araştırma kapsamında alınacak kitaplar için çeşitli ölçütler belirlenmiştir:

- Yazınsal nitelikli çocuk kitabı olması,
- Kitabın konusunun kütüphanelerle ilgili olması,
- Kitabın Türkçeye çevrilmiş olması,
- Okulöncesi, ilkokul ya da ortaokul dönemine sesleniyor olması.

Ölçütler göz önünde bulundurularak öncelikle kütüphane katalogları, çevrimiçi kitap sayfaları, kitapçılar, yayınevlerinin internet sayfaları taranarak bir liste oluşturulmuştur. Ardından incelenecek kitaplar listesi tekrar düzenlenmiştir. Kitapların belirlenen ölçütleri karşılayıp karşılamadığı konusunda tekrar uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşünün ardından incelenecek kitaplar listesine son biçimi verilmiştir.

Çalışma süresince 22 adet yazınsal nitelikli çocuk kitabı incelenmiştir. Listede yer alan kitapların 10 adedi resimli kitap kategorisine girmektedir. Diğer 12 kitap ise ilkokul ve ortaokul düzeyine seslenen çocuk kitaplarından oluşmaktadır. Kitapların listesi Tablo 2.1’de belirtildiği şekildedir. Her kitaba araştırmacı tarafından K ile başlayan bir kod verilmiş ve inceleme notları bu kodlar üzerinden tutulmuştur. Ayrıca bulgular içerisinde metnin okunurluğunu kolaylaştırmak için kitaplardan kodlarla söz edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kütüphaneleri konu alan çocuk kitaplarında okuma kültürü bağlamında kütüphanelerin nasıl ele alındığı, doküman analizi yoluyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Doküman analizinin aşamaları; dokümanlara ulaşma, özgünlüğünü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma şeklinde sıralanabilir (Forster, 1995). Bu kapsamda incelenen dokümanlara ulaşıldıktan sonra araştırmacı

tarafından ilk okumalar gerçekleştirilmiştir. Ardından veriler analiz edilirken araştırmanın alt soruları kapsamında oluşturulan inceleme çizelgesi kullanılmıştır. Çizelgenin oluşturulmasında alan yazından hareket edilmiş ve okumalar sırasında oluşan yeni ölçütler ışığında güncellenerek devam edilmiştir. İlgili formun oluşturulmasında “Çocuk kitaplarında kütüphanenin görsel tasarımı nasıl sunulmaktadır? Çocuk kitaplarında kütüphane içerisinde çocuk nasıl sunulmaktadır? Çocuk kitaplarında kütüphane içerisinde yetişkin ve akran (anne, baba, abi, abla, öğretmen, kütüphane kullanıcıları, kütüphaneci, yabancılar, akran vb.) nasıl sunulmaktadır? Çocuk kitaplarında okumaya yüklenen anlam nasıl sunulmaktadır?” sorularından hareket edilmiştir.

Tablo 2.2. İnceleme Ölçütleri

Kitap Adı/ Sayfa Sayısı/Yayınevi/Basım Tarihi:	
Kodu:	
Ölçüt	İnceleme
Kavramlar	
Kütüphane hangi sözcüklerle ilişkilendirilmiştir?	
Kütüphanenin Tanımlanışı	
Nasıl bir kütüphane tanımlanmıştır?	
Okumaya Yüklenen Anlam	
Okumaya nasıl bir anlam yüklenmiştir?	
Kütüphanenin okumadaki yeri nasıl ifade edilmiştir?	
Yetişkin ve Akranların Temsili	
Kitapta hangi yetişkinler vardır? (Kütüphaneci, Diğer Görevliler, Anne- Baba, Abi- Abla, Öğretmen, Kütüphane Kullanıcıları vb.)	
Çocuk ve Yetişkin İlişkisi	
Her yerde yetişkin var mı?	
Çocuk tek başına kütüphaneye gidebiliyor mu?	
Gidince tek başına neler yapabiliyor?	
Yetişkin ile neler yapabiliyor?	
Görsel Olarak Kütüphane	
Kütüphanenin görsel tasarımı kitapta nasıl sunuluyor?	
Fiziki alanlar kitapta nasıl yer almış?	

Kitapların analizi için belirlenen inceleme ölçütlerinde; kitapta öne çıkan kavramlar, kütüphanenin tanımlanışı, okumaya yüklenen anlam, yetişkin ve akranların temsili, çocuk ve yetişkin ilişkisi ile görsel olarak kütüphane şeklinde ölçütler odağında incelenen kitaplardan, bu soruların cevaplarına yönelik çeşitli veriler elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada ortaya konan verilerin analiz edilmesinde kullanılacak temel analiz yöntemi betimsel analizdir. Bu analiz ışığında kodlamalar yapılmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler metnin içerisinden alıntılar ve görsellerle desteklenerek alan yazın kapsamında sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde incelemeler sonucunda elde edilen bulgular başlıklar biçiminde sunulmuş ve her bulgu kaynakların tanıklığında kendi içerisinde tartışılmıştır. Bulgular ve tartışma bölümü; “kütüphanelerle ilişkilendirilen temalar”, “kütüphaneler aracılığıyla okumaya yüklenen anlam”, “kitaplarda yetişkin ve akranların temsili ve çocuk- yetişkin ilişkisi” ve “kitaplarda kütüphanelerin görsel tasarım özellikleri” olmak üzere dört başlıktan oluşmaktadır.

3.1. Kütüphanelerle İlişkilendirilen Temalar

Tablo 3.1. İncelenen Kitaplarda Kütüphaneler ile İlgili Yer Alan Temalar

Tema	f	%
Hayal Gücü	25	31,25
Bilginin Kaynağı	14	17,5
Arkadaşlık	10	12,5
Kitabın Önemi	8	10
Eğitim	7	8,75
Okuma Sevgisi	6	7,5
Keşif	5	6,25
Kütüphanenin Önemi	5	6,25
Toplam	80	100

İncelenen 22 kitapta belirlenen temalar ve bu temaların frekans ve yüzde dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Yürütülen incelemeler sonucunda 22 kitapta kütüphanelerle ilgili toplam 8 temanın yer aldığı belirlenmiştir. İncelenen kitaplarda “Hayal Gücü”, “Bilgi Kaynağı”, “Arkadaşlık”, “Kitabın Önemi”, “Eğitim”, “Okuma Sevgisi”, “Keşif” ve “Kütüphanenin Önemi” temalarının kütüphanelerle odağında ele alındığı görülmüştür.

Elde edilen veriler sonucunda “**hayal gücü**” temasının %.31,25 ile kütüphane ile ilgili en çok ilişkilendirilen tema olduğu görülmüştür. Rafe, kütüphaneyi “*bir macera parkı*” olarak tanımlar (K1, s.47). Bu, kütüphanenin heyecan verici ve hayal gücünü besleyen bir yer olabileceğini gösteren bir benzetme olarak kullanılır. Başka bir kitapta

ise şu cümleler yer almaktadır:

“Kitaplar, Baybars'ı farklı dünyalara götürüyordu.” (K6, s.8)

“Kütüphane, Baybars'ın hayallerinin gerçekleştiği yeri.” (K6, s.20)

Baybars'ı farklı dünyalara götürüp hayallerinin gerçekleşmesini sağlayan kütüphane diğer bir kitapta da kapı metaforu üzerinden betimlenerek farklı dünyalara ve karakterlere açılan bir kapı olarak ifade edilir (K,6 s.3, 14, 25, 36, 47). Aynı biçimde Küçük Tavşan, kütüphanede kitap okurken kendini farklı dünyalarda hayal eder (K13, s.5, 12) ve kütüphaneye vardığında kendini bir büyülü dünyada hisseder (K13, s.5). Kütüphane çocukların hayal gücünü harekete geçiren bir yer olduğunu gösterilir. Diğer bir kitapta da şöyle bir cümle yer alır:

“Kitaplar, Tini'nin hayal gücünü uçuruyordu.” (K14, s.8)

Kütüphane, içerisinde yer alan kitaplarla çocukların hayal gücünü harekete geçirebilmektedir. Tini, dinozor kitabı okuyarak kendini dinozorların dünyasında bulur.

“Kitaplar, Nil'in hayal gücünü bir uçan balon gibi yükseltti.” (K19, s.12)

Okumak, bir yolculuk gibidir. Okuma, insanların hayal güçleriyle birlikte yeni yerlere gitmeleri için bir yoldur. Kitaplar sayesinde insanlar, uzak diyarlara, farklı zamanlara ve hatta farklı boyutlara yolculuk edebilirler (K15, s.11). Kütüphane sihirli bir yerdir, çocukların hayal gücünü harekete geçirir ve onlara farklı dünyaları keşfetme fırsatı verir (K20, s.2)

“Bilgi kaynağı” temasının kütüphane ile ilişkilendirilen temaların %17,5'ini oluşturduğu belirlenmiştir. Kütüphaneler incelenen kitaplarda sıklıkla bilgi ve bilgi edinme açısından zenginliğiyle öne çıkarılmıştır. Kütüphane içerisinde yer alan kitaplar ile, bir hazine gibi değerli ve bilgiyle doludur:

“Kütüphane, bir hazinedir.” (K8, s.20)

Benzer bir anlatıma diğer bir kitapta da rastlanmaktadır: Bay Lemoncello, kütüphaneyi bilginin bir hazinesi olarak tanımlar (K1, s.23). Kütüphanenin duvarları, bilgi ve deneyimleri temsil eder (K4, s.10). Kütüphane, kitapların konuşması, duvarların hareket etmesi ve hatta kütüphanenin kendisi canlı gibi davranması ile canlı bir varlık olarak tasvir edilir. Kütüphanenin bilgiyi ve kültürü temsil ettiği ve bu değerlerin yaşayan

varlıklar olduğu vurgulanmaktadır (K5, s.14, 15, 16, 37, 51, 52, 53, 65, 81). Kütüphaneyi ele geçiren kötü güçlerin bile ilk hedefi bilgi ve kültürü yok etmeye çalışmaktır. (K5, s.40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53). Kütüphane, farklı türde kitaplara erişebilmemizi sağlayan bir yerdir. Bu, kütüphanenin bilginin evi olduğunu gösterir. (K13, s.13)

Tini, kütüphaneye girdiğinde kendisini bir bilgi denizinin içinde gibi hisseder. Bu, kütüphanenin Tini için yeni bilgiler keşfetmek için bir fırsat sunduğunu gösterir.

“Kütüphaneyi bir hazine sandığı gibi gördü.” (K19, s.7)

Kütüphanenin içinde bilgi ve öğrenme gizlidir.

Kütüphane içerisinde yaşanan kurgusal olaylarda bile bilgili olmak kahramanları öne çıkarır.

“Kyle, bulmacanın çözümünü buldu. Çocuklar kütüphaneden kaçmayı başardılar.” (K2, s.48).

“Arkadaşlık teması” %12,5 ile kütüphane ile ilgili ilişkilendirilen temalar arasında üçüncü sırada yer alır.

Can ve arkadaşlarının kütüphaneyi kurtarması, bilgi ve kültürü korumak için birlikte mücadele etme iletisini verirken bir yandan da arkadaşlığı vurgular (K5, s.54-100). Baybars ise kütüphanede kendine yeni bir arkadaş edinir:

“Bu sevimli ayıyla arkadaş olmuştuk.” (K6, s.16)

Kitapta ejderha, Baybars'ın yeni bir dünyayı keşfetmesine yardımcı olur. Diğer bir kitapta ise arkadaşlık bir ışık olarak betimlenir (K7, s.45).

“Madeline, Bonnie'nin kulağına kitap okudu. Bonnie, Madeline'in okumasını dinlemek için her zaman oradaydı.” (K18, s.16)

Bonnie'nin Madeline'in okuma yolculuğundaki destekçisi olduğu gösterilmektedir. Bonnie, Madeline'in hatalarını yargılamadan onu dinler. Bu durum, Madeline'in özgüvenini ve okumaya olan ilgisini daha da artırır.

“Kitabın önemi” temasının belirlenen temaların %10'unu oluşturduğu görülmüştür. Kütüphanelerde yer alan kitapları okuyan insanlar, kitaplar aracılığıyla farklı dünyalara açılabilir, eğlenebilir, bilgi edinebilir ve düşünebilirler.

Kütüphane, farklı kültürlerden ve geçmişlerden gelen çocukların ilgisini çekecek çeşitli kitaplara ev sahipliği yapmaktadır (K22, s.23).

Elde edilen veriler sonucunda “**eğitim**” temasının incelemeler sonucunda ulaşılan temaların %8,75’ini oluşturduğu görülmüştür. Rafe, kütüphaneyi bir “*laboratuvar*” olarak tanımlar (K1, s.167). Laboratuvar benzetmesi üzerinden kütüphane bir bilimsel ortam olarak okura sunulmaktadır. Kütüphaneye ilişkin kullanılan başka bir benzetme ise “*yolculuk*” olmuştur: Kurgu içerisinde Kırmızı Kitap adı verilen bir kitap, okur tarafından eve götürülür. Bu okur Kırmızı Kitap ile farklı dünyaları öğrenir (K3, s.150). Kütüphane aracılığıyla gerçekleşen bu okuma yolculuğu okura yeni bilgiler edinme, kültürel gelişim sağlama ve hayal gücünü geliştirme fırsatı sunar.

Kitaplar, bir kapı gibidir. Kitaplar, insanların yeni dünyalara açılan kapılarıdır. Kitaplar sayesinde insanlar, farklı kültürleri, farklı yaşamları ve farklı bakış açılarını öğrenebilirler (K15, s.5). Kitapların "birbirinden farklı dünyalara açılan kapılar" olarak tasvir edilmesi kitapların çocukların yeni bilgiler edinmelerini ve farklı kültürleri tanımalarını sağladığını göstermektedir. (K20, s.3)

“Kitapların arasında gezinirken, kendimizi farklı dünyaların içinde gibi hissettik. Masal dünyasında, sihirli ormanlarda, gizemli kalelerde dolaştık. Tarih dünyasında, eski çağların savaşlarını, hükümdarlarını ve kültürlerini öğrendik. Doğa dünyasında, ormanların, dağların ve denizlerin güzelliklerini keşfettik. Bilim dünyasında, evrenin sırlarını öğrendik.”(K20, s. 3).

“**Okuma sevgisi**” temasının belirlenen temaların %8,75’ini oluşturduğu görülmektedir. Okumanın keyfi, okuma alışkanlığı kavramlarla da ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Örneğin Kit, okumayı sevmeyen ve kütüphaneye gitmekten hoşlanmayan bir çocuktur (K16, s.9). Kütüphaneye tanıştığında bu konudaki fikirleri değişir.

“Kütüphane, Madeline’in hayallerinin evi gibiydi.” (K18, s.11)

Kütüphanenin Madeline için bir sığınak ve eğlence yeri olduğunu dile getirilir. Kütüphane, Madeline’in okumayı sevmesini ve okuma becerilerini geliştirmesini sağlayan bir yer olarak betimlenir.

“Madeline, Bonnie’nin gözlerinde okuma sevgisinin yansımaları gördü.” (K18, s. 23)

“Madeline, Bonnie'nin yardımıyla okumanın keyfini çıkarmaya başladı.” (K18, s.26)

“Madeline, Bonnie'nin sayesinde bir kitap kurdu oldu.” (K18, Sayfa 30)

Bonnie okumayı sever ve Madeline'in da okumayı sevmesini ister. Bonnie, Madeline'e kitap okumayı öğretmek için sabırlıdır ve onu cesaretlendirir. Madeline'in okuma sevgisini geliştirmesine yardımcı olur. Bonnie, Madeline'in hatalarını yargılamadan onu dinle. Bu durum, Madeline'in okuma sevgisini ve becerilerini geliştirir.

Elde edilen veriler sonucunda **“keşif”** temasının belirlenen temaların %6,25'ini oluşturduğu görülmüştür. Keşif deneyim, bilgi ve yeniliği de içermektedir. Rafe, kitapları *“kapılar”* olarak tanımlar (K1, s.121). Kütüphaneleri oluşturan bu kitaplar aracılığıyla başka dünyalara ve deneyimlere girebileceğini düşünür.

“Kyle, kütüphanenin kocaman ve ürkütücü olduğunu düşündü. Ama aynı zamanda heyecanlıydı da.” (K2, s.10)

Kurt, kitapların içinde farklı maceralara atılır. Bu, kitapların çocukların yeni şeyler keşfetmelerini ve kendilerini geliştirmelerini temsil eder (K9, s.14, 25, 36, 47).

“Tini, dinazorların dünyasını keşfetmeye devam etti.” (K14, s.22)

Tini öğrenmeye ve gelişmeye ilgilidir. Kütüphanede dinazorlar hakkında yeni bilgiler öğrendikçe onların dünyasını daha iyi tanır. Kütüphane onun keşfetmeye olan ilgisini besler.

“Nil'in kitap çantası bir sürü hatıra, macera ve sihirle dolmuştu... Kitaplarla dolu, muhteşem günler Nil'i bekliyordu.” (K 19, s.22)

Bir yolculuğa çıkmak gibi olan kütüphanede kitap okumanın çocukların hayal güçlerini kullanarak yeni dünyaları keşfetmelerini sağladığı görülür (K20, s.4)

“Kütüphane, masalsı ve büyümlü bir yerdi. Büyük ve geniş bir alana yayılmıştı. Duvarları renkli ve ilgi çekici resimlerle kaplıydı. Rafları farklı türde kitaplarla doluydu. Pencerelelerinden yeşillikler içindeki bahçe görünüyordu.” (K20, s. 2)

“Okumak, bir yolculuğa çıkmak gibidir. Kitaplar, bizi farklı dünyalara götürür. Bu dünyalarda, yeni şeyler öğrenir, yeni insanlarla tanışır ve yeni maceralar yaşarız.” (K20, s.4)

“Kütüphanenin önemi” temasının kütüphaneye ilişkin belirlenen temaların %6,25’ini oluşturduğu görülmüştür.

“Bayan Charlotte, kütüphanenin ruhudur. O olmadan, kütüphane ölüdür.” (K8, s.35)

“Çocuklar, kütüphanenin geleceğidir. Onların yardımıyla, kütüphane yeniden canlanabilir.” (K8, s.50)

Kitaplar, insanların yeni şeyler öğrenmeleri ve kendilerini geliştirmeleri için bir yoldur. Kütüphaneler ise, insanların bilgi ve kültürü paylaştıkları birer topluluk merkezidir. Kütüphane görevlileri, bir aile gibidir. Kütüphane görevlileri, kütüphanenin bir ailesidir. Onlar, çocukların ve yetişkinlerin kütüphanede kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri için çalışırlar (K15, s.27).

Kütüphane, bilginin ve kültürün kalesi olarak da betimlenir. Kütüphane, bilginin ve kültürün korunduğu, saklandığı ve paylaşıldığı bir yerdir (K17, s.12). Kütüphane, çocuklar için çeşitli kitaplar, dergiler, gazeteler, ses kayıtları, video kayıtları ve internet kaynakları sunan, bilgi ve öğrenmenin kaynağı olan bir yerdir. Bu nedenle, kitapta kütüphane, bir hazine olarak gösterilir (K22, s.5).

3.2. Kütüphaneler Aracılığıyla Okumaya Yüklenen Anlam

İncelenen kitaplar doğrultusunda gerçekleştirilen okumaya ilişkin kodlamalarda kütüphane odağında okumaya farklı anlamlar yüklendiği görülmektedir. “Öğrenme”, “Yaratıcılık ve Hayal Kurma”, “Sosyalleşme”, “Kültürel Gelişim”

3.2.1.Öğrenme

Okuma; ele alınıp incelenen kütüphaneye ilişkin kitapların birçoğunda bir öğrenme aracı olarak görülmektedir. Öğrenme süreci kitaplarda genellikle bir bilgi edinme sürecini gerektirmektedir ve kitapların bu doğrultuda bilgi edinmek için bir kaynak olarak görüldüğü belirlenmiştir. Kitaplar, insanlara yeni şeyler öğrenmeleri ve dünyayı daha iyi anlamaları için yardımcı olur (K1), okur kütüphaneden kaçabilmek için, kitaplardan edindiği bilgi ve becerileri kullanır. Bu bilgi ve beceriler, kahramanın bulmacaları çözmesine ve maceradan başarılı bir biçimde çıkmasına yardımcı olur (K2).

Küçük Tavşan, kütüphaneye gittiğinde, kitaplardan yeni şeyler öğrenir (K13).

Okurların yeni şeyler keşfetmelerine yardımcı olan okuma (K3) kendini geliştirmenin ve başarılı olmanın da en önemli yollarından biri olarak görülür. Örneğin K5'te Can ve Batur, kütüphanede bilgi edinerek, kötü güçleri yenmeyi başarır. Baybars ise kütüphanede ejderhaları bulmak için birçok farklı türde kitaplar okur, bu kitaplardan edindiği yeni bilgi ve deneyimle ilerler (K6). Sam, kütüphanede kitaplar okuyarak, araştırmalar yaparak ve diğer insanlardan bilgi alarak dünya hakkında bilgi edinir. Bu öğrenme, Sam'in dünyayı daha farklı bir şekilde görmesini sağlar. Örneğin, Sam müzede gördüğü antik heykellerden eski insanların yaşam biçimleri hakkında bilgi edinmiş ve artık tarihe bu gözle bakmaktadır (K10).

Bir başka kitap olan Levent Kütüphane Muhafızı isimli kitapta Levent ve arkadaşları, kütüphanenin dağılmasını çözmek için kitapları dikkatlice inceler. Bu sayede, kitapların içindeki bilgileri kullanarak sorunu çözmeyi başarır. Bu durum, çocukların bilgi edinme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (K17). Kitaplar, insanlığın bilgi ve kültür birimleridir. Onlar, insanlığın geçmişini, bugününü ve geleceğini anlamanın anahtarıdır. Yine K6'da kütüphane, eski ve gizemli bir kütüphanedir. Kit, kütüphanenin gizli bir bölümünde, kitaplardan yapılmış bir ejderha olan Xenomorph'u keşfeder. Kütüphane, bilginin merkezidir. Sihirli Kütüphane kitabında (K20) Öykü, kütüphanede masal kitaplarını okuyarak, masalların büyüdü dünyasını keşfeder. Tarih kitaplarını okuyarak, eski çağların savaşçıları ve hükümdarlarıyla tanışır. Doğa kitaplarını okuyarak, ormanların, dağların ve denizlerin güzelliğini keşfeder. Bilim kitaplarını okuyarak, evrenin sırlarını öğrenir. Bu maceralar, Öykü'nün bilgi edinmesine yardımcı olur (K20).

3.2.2 Yaratıcılık ve Hayal Kurma

Okurlar, kitaplar sayesinde başka dünyalara gidebilir ve yeni şeyler keşfedebilirler. Okuma, hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirmenin önemli bir yoludur. İncelenen kitaplarda da yaratıcılık kitapların büyük bir kısmında ön planda bulunan bir özellik olmuştur. Bay Lemoncello'nun Kütüphanesinden Kaçış isimli kitapta (K2) Kyle, kütüphaneden kaçabilmek için, hayal gücünü kullanır. Bulmacaların çözümlerini hayal ederek, doğru cevaplara ulaşır. Kitaplar, bize yeni fikirler ve bakış açıları sunar. Bu durum, hayal gücümüzü ve yaratıcılığımızı geliştirmemize de yardımcı olur (K4).

İncelenen diğer bir kitap olan Bol Hapşırıklı Kütüphane'de, Can ve Batur,

kütüphanede gördükleri ilginç ve komik yaratıklar sayesinde hayal güçlerini geliştirmeyi başarırlar. Bu, okumanın hayal gücünün gelişmesine yardımcı olduğunu göstermektedir (K5). Baybars, ejderhalarla ilgili kitapları okurken, ejderhaların yaşadığı sihirli dünyayı hayal eder. Bu hayal, onun için macera dolu bir deneyime dönüşür (K6). K13'te ise Küçük Tavşan, kütüphanedeki kitaplar sayesinde, kendini farklı dünyalarda hayal eder.

“Küçük Tavşan, kitapları çok seviyordu. Hele sıcak yaz günlerinde çocuklarla birlikte dışarıda oturup masal dinlemeye bayılıyordu. Masalları dinlerken kendini bir dağın tepesinde, bir geminin dümeninde, bir krallığın tahtında hayal ediyordu.” (K13).

“Kütüphaneye vardığında, Küçük Tavşan kitapların büyüdü dünyasına kapıldı.” (K13).

Okuma, hayal gücünü geliştirir. Eliott, kütüphanede uyuyakalıp kendini bambaşka bir dünyada bulduğunda, bu dünya hayal gücünün bir ürünüdür. Eliott, bu yeni dünyada, kitaplardaki karakterlerle tanışır ve onlarla maceralara atılır. Bu maceralar, Eliott'un hayal gücünü geliştirir (K7). İncelenen diğer bir kitapta Nil, kütüphanede fantastik ve macera dolu kitaplar okur. Bu kitaplar, Nil'in hayal gücünü geliştirir ve onu yeni dünyalara götürür (K19).

“Nil kitaplarını kontrol etti ve ödünç almak üzere sıraya girdi. Açıklanamayan Gizemler- Tamam. Minik Canavarlar- Tamam. Sihirbazlık Kitabı- Tamam.” (K19)

Sam, kütüphanede gördüğü kitaplardan ve eserlerden ilham alarak kendi hikâyelerini ve maceralarını yaratır. Bu hayal gücü, Sam ve Sarah'ın yaratıcılığını ve problem çözme becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Örneğin, Sam müzede gördüğü bir tablodan ilham alarak kendi hikâyesini yazar (K10).

“Sam: Hemen mi gidiyoruz? Ama...”

‘Hadi’ dedi Sarah. Kâşifler hızlı hareket eder!’ (K10)

Kitaplarda okurlara bu şekilde sunulan çocukların hayal gücüyle başarıya ulaşmaları durumu okurda da hayal gücünü etkin bir şekilde kullanma ve kendini daha da geliştirebilme isteği doğurabilir. Kitaptaki yalnız orman perileri, hayal güçlerini kullanarak dünyanın en büyük şehrini keşfederler. Bu, çocukların hayal güçlerini harekete geçirebilir (K12). Levent ve arkadaşlarının kütüphanenin dağılmasını çözmek

için yaptıkları araştırmalar da hayal gücünü beslemeye dönüktür. Çocuklar, kitapların içindeki bilgileri kullanarak çeşitli olasılıkları düşünebilirler (K17).

Kütüphane bazı kitaplar, hayal gücünün merkezi konumunda bulunur. Öykü ilk kez, kütüphanede masal kahramanlarıyla tanışır ve farklı maceralar yaşar. Bu maceralar, Öykü'nün hayal gücünü geliştirir ve ona farklı dünyaları keşfetme fırsatı verir (K20). İncelenen kitaplardan biri olan Yeni Kütüphaneci (K22) adlı kitapta ise:

“Çocuklar hep birlikte izleri takip ederek Bayan Çokokur’u aradılar. Okyanusların altından gökyüzüne, uzayın derinliklerine kadar her yere baktılar...” şeklinde açıklamayla çocukların kütüphane içinde farklı kitaplarda ve bölümlerde kütüphaneciyi aradığı dile getirilir. Okuyan çocuklar farklı yerlerde gezindikleri gibi hayal güçlerini de etkin olarak kullanan kişiler olarak aktarılırlar.

3.2.3. Sosyalleşme

Okumaya yüklenen anlamlardan bir diğeri de sosyalleşme aracı olmasıdır. İncelenen kitaplarda da ön plana çıktığı üzere okuma eylemi; sosyalleşmek, topluluk kurmak, arkadaş edinmek ve takım çalışması için eğlenceli bir yoldur. İnsanlar, kitapları birlikte okuyarak yeni arkadaşlıklar edinebilir ve ortak hedeflere ulaşabilirler. K2’ de Kyle, kütüphanede farklı kültürlerden gelen çocuklarla tanışır. Bu çocuklarla birlikte oyun oynar, eğlenir ve arkadaş olur. Bu deneyimler, Kyle’ın dünyasını genişletir ve sosyalleşmesine yardımcı olur. Başka bir kitapta Baybars, ejderha ile kütüphaneyi keşfederken, onunla arkadaş olur. Bu arkadaşlık, onun için yeni bir dünyanın kapısını açar (K6).

Okuma, arkadaşlık ilişkileri geliştirme ve dayanışma duygularını güçlendirmenin etkili bir yoludur. Kitaplar, farklı insanlar tanımaya ve onlarla bağ kurmaya yardımcı olur. Diğer bir kitapta, Can ve Batur, kütüphanede kitaplar aracılığıyla birlikte mücadele ederek arkadaşlıklarını güçlendirir. Bu, okumanın arkadaşlık ve dayanışma duygularını güçlendirmeye yardımcı olduğunu sezdirmektedir (K5). Diğer bir kitaptaki uzak diyarlardan gelen devler, periler, bilindik masal kahramanları (örn. Pinokyo), çocuklarla tanıştıktan sonra kendilerini daha mutlu hisseder. Bu, çocukların arkadaşlığın önemini anlamaları için bir fırsat olabilir (K12). Böylece kitaplarda farklı biçimlerde okuma ve sosyal bağlam arasındaki ilişkilerin sezdirildiği görülür.

3.2.4. Kültürel Gelişim

İncelenen kitaplarda okumayı ele alış biçimlerinden biri de okumanın bir kültürel gelişim aracı olduğudur. Okurun kendini geliştirmesinin önemli yollarından biri olarak görülen okuma, kültürel gelişimin de bir parçasıdır. Kültürel gelişimle birlikte kişide meydana gelen yenilikler, kişiyi farklı biçimlerde geliştirir. K3 kodlu kitapta bahsi edilen Kırmızı Kitap, okuyucuları, farklı kültürleri tanımaya yönlendirir. Kırmızı Kitap, okuyucuların farklı bakış açılarını öğrenmelerine ve empati geliştirmelerine yardımcı olur.

Eliott, kitapların büyüdü dünyasında, farklı kültürleri, farklı yaşamları ve farklı bakış açılarını keşfeder. Bu keşifler, Eliott'un dünyayı daha iyi anlamasına yardımcı olur (K7).

3.2.5. Eğlenme

Okura sunulan kütüphane çerçevesinde okumanın diğer bir yönü de eğlenceli oluşudur. Okuma, eğlenceli ve keyifli bir etkinliktir. Örneğin (K3)te, Kırmızı Kitap, okuyucuları, eğlenmeye ve hayal kurmaya yönlendirir. Kırmızı Kitap, okuyucuların stres atmalarına ve kendilerini iyi hissetmelerine de yardımcı olur. Bir başka kitapta, Can ve Batur, kütüphanede maceralara atılarak eğlenceli vakit geçirirler. Bu, okumanın eğlenceli ve keyifli bir etkinlik olabileceğini okurlara sezdirmektedir (K5).

Kitap, macera dolu bir hikâyedir. Levent ve arkadaşlarının kütüphanenin dağılmasını çözmek için yaptıkları araştırmalar, çocukları eğlendirerek okumayı daha zevkli hale getirir (K17).

“Küçük Tavşan, kitap okurken çok eğlendi.” (K13).

“Küçük Tavşan, kütüphanede kitap okurken çok eğlenir.” (K13).

İncelenen kitaplardan elde edilen verilere göre kahramanların bir kısmı okumayı, eğlencenin kaynağı olarak görür. Kitapların, bize farklı dünyaları ve bakış açılarını sunan birer yardımcı olduğu ve bunu da eğlenceli bir biçimde gerçekleştirdiği her fırsatta okura anımsatılır. Kitaplar, bizi bilgilendirip düşündürdüğü gibi eğlendirebilir. Nil, kütüphanede babasıyla birlikte kitap okumaktan çok zevk alır. Kitap okumak ona maceradan maceraya koşmayı sağlar:

“Kütüphaneler o kadar eğlenceli ki burada sıkılmak mümkün değil!” dedim

gülmseyerek.” (K6)

“Nil’in kitap çantası bir sürü hatıra, macera ve sihirle dolmuştu... Ne güzel bir gün olmuştu!” (K19).

3.2.6. Kişisel Gelişim

İncelenen kitaplarda kişisel gelişim bağlamında ele alınabilecek çeşitli becerilerin okura okuma ile ilişkilendirilerek sezdirildiği görülür. Bu beceriler arasında empati öne çıkar. Kitaplarda okumanın, başkalarının duygularını anlamaya yardımcı olduğu sezilir. Okuma, okuyucunun dünyayı daha iyi bir yer haline getirmesi ve başkalarına yardım etmesini destekler (K8). Bu, çocukların farklılıklara saygı duymalarına ve hoşgörülü bireyler olmalarına yardımcı olur (K22).

Okuma eylemi kahramanlara cesaret ve özgüven verir. Çocukların korkularıyla yüzleşmelerine ve cesaretli olmalarına yardımcı olur. Eliott, kitapların büyüleri dünyasında, zorbalıkla başa çıkmayı öğrenir. Kendine olan güveni gelişir ve kendini daha güçlü hisseder (K7). Okuyan karakterler benliklerine yeni özellikler katarak düşünmeye ve kendilerini geliştirmeye zaman bulurlar. Kütüphane Kit’in büyümesi ve gelişimi için önemli bir yerdir. Kit, kütüphaneyi ziyaret ederek, kitaplardan ve Xenomorph’tan bilgi edinir (K16).

Okuma, çocukların dünyayı anlamalarına ve olayları farklı bakış açılarından görmelerine yardımcı olur (K18). Dünyayı kendi gözünden yavaş yavaş keşfetmeye başlayan Nil, kütüphanede dinazorlar, uzay ve sihirler hakkında kitaplar okur. Bu kitaplar, Nil’in dünya hakkında bilgi edinmesine, içinde bulunduğu yaşamı daha derin şekilde kavramasına yardımcı olur (K19). Öykü, kütüphanede farklı türde kitaplar okuyarak, dünyayı daha iyi anlar. Bu kitaplar, ona geçmiş, doğayı, bilimi ve farklı kültürleri tanıma fırsatı da verir (K20).

İncelenen kitapların bir kısmında kahramanların kitabın giriş kısmında yeni kişilerle karşılaştıklarında açık bir iletişim kuramazken kitabın sonuç bölümüne doğru kendilerini daha iyi ifade ettikleri görülmüştür. Örneğin Eliott, kitaplardaki karakterler aracılığıyla, kitabın ilerleyişine paralel olarak kendi duygularını ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilir hale gelir (K7).

Okumanın kişiye iletişim becerileri kazandırmanın yanı sıra atıldığı maceralarda

başına gelen ya da gündelik yaşamda karşılaştığı sorunlara çözüm odaklı bir bakış açısı kazandırdığı da sezdirilmektedir. Kit ve Xenomorph, kütüphaneyi yok etmek isteyen kötü bir adamla savaşıyor ve bu süreçte edindiği becerileri kullanır. Karakterlerin farklı durumlarda haklarını savunma ve bir sorun çözmeye dönük eylemlerde bulunduğu görülür.

3.3. Kütüphane Odağında Yetişkin, Akran ve Diğer Karakterlerin Sunuluş Biçimi ve Çocukla Etkileşimleri

İncelenen kitaplarda kahramanın kütüphane aracılığıyla ilişki kurduğu diğer karakterler aşağıdaki tablolarda ortaya konulmuştur.

Kitaplarda toplam 24 ana karakter (kahraman) yer almaktadır. Bu kahramanların 19'u çocuk 5'i hayvan karakter olarak kurgulanmıştır. Tablo 3.2., 3.3. ve 3.4.'te bu kahramanların çevresinde yer alan yetişkin, akran ve diğer karakterler ele alınarak incelenmiştir.

Tablo 3.2. Yetişkinler ve Özellikleri

Yetişkinler	Kitaplar	Özellikler
Anne	K2, K6, K7, K10, K14, K16, K17, K18, K19	Cesaret veren, kontrolcü, destekleyen, yönlendiren, bilgilendiren, sevgiyle yaklaşan.
Baba	K2, K11, K16, K17, K19	Öğreten, destekleyen, yönlendiren, sevgiyle yaklaşan.
Abi/Abla	K6, K20	Yardımsaver (abi), güçlü (abi), destekleyen (abla), güven duyan (abla).
Kütüphaneci	K7, K8, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20, K21, K22	Empati kurabilen, ılımlı, koruyucu, hoşgörölü, yardımsaver, kurallara bağı, rehberlik eden.
Öğretmen	K17, K18	Yardımsaver, destekleyen, rehberlik eden, kayıtsız.
Yabancı	K1, K2, K3, K4, K6, K12, K13	Yardımsaver, güvenilir, saygılı, bilgili, rehberlik eden.

İncelenen 22 kitapta kütüphane odağında toplam 45 yetişkin karakter yer aldığı görölmüştür. Bu karakterlerin 16'sının aile üyesi, 14'ünün kütüphane çalışanı, 2'sinin öğretmen ve 7'sinin çocukların hiç tanımadığı ve rastlantısal olarak karşılaştığı yetişkinler olduğu görölmüştür.

Yetişkin karakterlerin özelliklerine bakıldığında genel olarak çocukları destekleyici ve yönlendirici olmalarının ön plana çıktığını belirlenmiştir. Özellikle ebeveyn rolünde olan yetişkinlerin çocukları kütüphaneye gitme konusunda cesaretlendiren ve destekleyen özelliklere sahip kişiler olduğu görölmektedir. Yetişkinler

etkin olarak süreçte rol almaktadır. Baba karakterleri, anneye göre kitaplarda daha az geçmekle birlikte geçtiği kitaplarda çocuğa kütüphaneye ilgili bilgi verme konusunda öğretici rol oynamakta, çocuğa sevgi diliyle hitap etmektedir.

Yukarıda verilen tabloda yer aldığı gibi bazı kitaplarda aile kavramının ebeveyn rolünden sıyrılıp abi/abla karakterleri üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Kahramanların abi/abla ile kurdukları ilişkinin özellikle destek ve güven üzerine kurulduğu görülür:

“On kollu yaratık mı? diyerek gülmeye başladı. Onlar benim abilerim! Şövalyeler başlarından geçenleri anlattılar: Vahşi bir ayı bizi kovaladı. Ondan kaçarken korkunç bir canavarla karşılaştık ve bu mağaraya saklandık.”(K6)

Kitaplarda yer alan kütüphaneci karakterlere bakıldığında kütüphanecilerin çoğunun kadın karakter olarak kurgulandığı görülmüştür. Kütüphaneciler çocuklara kitapları nasıl bulabileceğini gösterir ve kitap seçmelerine yardımcı olurlar. Genel olarak kütüphaneci imgesi kahramanlara yol gösteren, onların içinde bulundukları durumlarıyla empati kurabilen kişiler olarak betimlenmiştir. Bu, çocukların kütüphaneleri kullanabilmeleri için yetişkinlerin ve kütüphane görevlilerinin desteğine ihtiyaç duyduğunu da vurgulamaktadır. Kitaplarda iki adet erkek kütüphaneci de vardır ancak kişilik özellikleri olarak kadın ve erkek kütüphaneciler birbirlerinden ayrılmaktadır. Örneğin Kütüphanedeki Aslan (K15) kitabında kadın olan kütüphaneci, aslana karşı daha ılımlı daha sevecen daha destekleyici yaklaşmakla birlikte erkek olan kütüphanecinin aslana karşı daha korunaklı ve sert olduğu görülür. Erkek kütüphaneci kitabın sonlarına doğru fikrini değiştirip aslana karşı daha ılımlı davranırsa da hikâyenin başlarında aslana karşı olan kuralcı tavrı dikkat çeker.

İncelenen kitapların çoğunda, çocuk ve yetişkinler arasındaki ilişki, karşılıklı saygı ve güvene dayalı olarak kurulmuştur. İki farklı kitapta karşımıza çıkan öğretmen karakteri kitaplardan birinde öğrenciyi destekleyici, rehberlik edici bir yapıdayken, diğer kitapta öğrenciye karşı kayıtsız ve empati kuramayan bir kişilik olarak karşımıza çıkar. İncelenen kitapların bir kısmında yer alan yabancı karakterler ise genellikle çocuklara bu serüvende destek olan, problem çözme konusunda onlara rehberlik eden ve hikâyenin akışıyla onlara eşlik eden karakterler olarak betimlenmiştir. Kimi kitaplarda hikâyeye sonradan dâhil olan bu karakterlerin kimi kitaplarda olay örgüsünün başından itibaren

hikâyede etkin rol oynadığı görülmüştür. Çocukların bu yabancıların varlıklarına ve bilgilerine güvendikleri görülür. Aynı şekilde yabancı karakterlerin de çocuklara saygı duydukları, onların fikirlerine önem verdiklerinden söz edilebilir. Kitaplarda çocuklara yapılan bu rehberliğin çocuklarda olumlu etki yarattığının ve sorun çözme becerilerine de katkıda bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.3. Akranlar ve Özellikleri

Akran	Kitaplar	Özellikler
Arkadaş	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K11, K14, K16	Yardımsaver, destekleyen, empati kurabilen, karşıt fikirlere saygılı, öğreten, yönlendiren, arkadaş canlısı, eğlenceli, sosyal, takım çalışmasına yatkın, cana yakın.
Kuzen	K5	Cesaretli, maceracı.
Yabancı	K12	İletişime açık, uzlaşılabilen.

İncelenen 22 kitapta kütüphane odağında toplam 28 akran karakterin yer aldığı görülmüştür. Bu karakterlerin 26'sının arkadaş, 1'inin kuzen, 1'inin ise çocukların başta tanımadığı, olay örgüsüne sonradan dâhil olan bir yabancı olduğu görülmüştür.

Akran karakterlerin özelliklerine bakıldığında genel olarak çocukların serüvende yanında olan, cana yakın ve arkadaşlarını yönlendiren kişiler olmalarının ön plana çıktığı görülür. Kitapta kahramanın her zaman yanında olan akranlar, birbirlerinin öğrenme ve büyümesine de yardımcı olur. Çocuklar, arkadaşlarıyla birlikte, bir takım halinde çalışarak zorlukların üstesinden gelmeyi öğrenir. Ayrıca çocuklar, farklı yerlerden ve geçmişlerden gelen akranlarıyla tanışarak da bakış açılarını genişletir.

Kitapta, akranlar genellikle arkadaş canlısı, eğlenceli ve destekleyici olarak betimlenmektedir. Örneğin, K17'de Levent'in arkadaşları olan Ayşegül, Can ve Mert, Levent'e kütüphanenin dağılmasını çözmesi için yardım eder. Burada akranlar birbirlerine destek olur, birbirlerini daha iyi tanır ve arkadaşlıklarını güçlendirirler. Kitaplarda, akranlar ayrıca çocukların sosyalleşmelerine ve arkadaşlık kurmalarına yardımcı olur.

Kitaplarda, akranların olumlu bir biçimde temsil edilmesi, çocukların okumaya ve öğrenmeye yönlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. K13'te Küçük Tavşan'ın arkadaşları, onu ziyaret eder ve onunla kitap okurlar. Burada çocukların akranlarının da okumayı önemseydiğini gördüklerinde, bu konuda kendilerini daha güdülenmiş hissettikleri vurgulanmaktadır. Örneğin K7'de de Eliott ve arkadaşları arasındaki ilişki, koşulsuz kabule dayalı bir ilişkidir. Eliott, kitapların büyülü dünyasında, yeni arkadaşlar

edinir. Bu arkadaşlar, Eliott’u olduğu gibi kabul ederler ve ona destek olurlar. Eliott ise bu arkadaşlarını sever ve onlarla vakit geçirmekten hoşlanır.

Kitaplarda akran olan aile üyelerinin de kahramanın bu serüvende yanında olmasının onu olumlu anlamda desteklediği örnekler görülmektedir. Örneğin K5’te Can’ın kuzeni olan Batur, maceracı bir çocuktur. Can’a kütüphanedeki macerasında yardım eder. Yanında arkadaşlarıyla birlikte akran olarak kuzeninin de bulunması Can’ın sosyal becerilerinin gelişmesine ve özgüveninin artırmasına yardımcı olur.

Kitaptaki uzak diyarlardan gelen yabancılar, kütüphanede tanıştıkları çocuklarla birlikte yeni maceralar yaşarlar. Bu, akranların çocukların yalnızlıklarından kurtulmalarına ve özgüvenlerini geliştirmelerine yardımcı olabileceğini gösterir.

Tablo 3.4. Diğer Karakterler ve Özellikleri

Diğer Karakterler	Kitaplar	Özellikler
Hayvan	K2, K6, K9, K10, K13, K15, K18, K22	Cesaret veren, yardımsever, destekleyici, işbirlikçi, öğrenen
Doğaüstü	K6, K9, K12, K21	Güven veren, yardımsever, işbirlikçi, arkadaş canlısı.

İncelenen 22 kitapta kütüphane odağında toplam 17 adet diğer varlıklar şeklinde adlandırılan karakterin yer aldığı görülmüştür. Bu karakterlerin 12’sinin hayvan, 5’inin doğaüstü varlıklar olduğu verisi elde edilmiştir.

Hayvan karakterlerin bazı kitaplarda kahramanın yanında ona yoldaşlık ettiği görülür. Bazı kitaplarda ise hayvanlar kahraman olarak yer alır. Hayvanların kahraman olarak nitelendirildiği bu öykülerde çocuklar yerine hayvanların kütüphaneye gitme durumları konu olarak işlenmiştir. Örneğin K22’de bir kitabın içinden fırlayarak kütüphanedeki çocukların arasına karışan ayı çocuklarla olumlu iletişim içerisine girmiş kütüphaneci Bayan Çokokur ortalıktan kaybolduğunda çocuklara kitap okuyarak onları önemseydiğini ve yardımseverlikle hareket ettiğini göstermiştir.

“Bize kitap okuyacak mısın?” diye sordu Esra.

Yeni kütüphaneci başını salladı.

“Harika!” diye bağırdı Esra. ‘Bugün okuma saati bir türlü başlayamadı.

Başka bir örnek olan K15 Kütüphanedeki Aslan kitabında çocuklar gibi düzenli bir okur olmaya çalışan aslan, zaman içerisinde kütüphane kurallarına uyarak, nasıl

davranması gerektiğini öğrenerek okurlara kütüphanelerin doğru kullanıldığında nasıl işlevsel olduğunu gösterir:

Bayan Tatlıhava, aslana doğru yürüdü. “Eğer sessiz olmazsan, burada kalamazsın,” dedi kızgın kızgın. ‘Kurallarımız böyle!’

Kütüphanede bir aslan olması önceleri korku yaratsa da bir süre sonra herkes ona alıştı. Aslında aslan, kütüphanede çok mutlu görünüyordu. Kocaman ayaklarıyla kütüphanede hiç ses çıkarmadan yürüyordu. Çocuklar masal dinlerken, onun yumuşak gövdesine yaslanarak oturuyorlardı. Ve aslan, kütüphanede artık hiç kükremiyordu.

Kitaplarda yer yer doğaüstü kahramanların da hikâyeye dâhil edildiği görülmüştür. Kitapların bazılarında bu karakterler eski masal kahramanları iken bazılarında ise ejderha, canavar gibi farklı yaratıklar söz konusu eserlere konu edilmiştir. K7 Dikkat Bu Kütüphanede Ejderha Var kitabında çocuk kahramana öykü boyunca akranı olan arkadaşı ve diğer kahramanlar dışında farklı varlıklar da eşlik etmiştir.

Büyük şövalyeler hemen kılıçlarını çektiler. Mor canavar “Durun!” diye bağırdı, “Bu ejderhalar çok arkadaş canlısıdır.”, “Benim bir fikrim var!” dedim. “Onlarla savaşmak yerine neden resimlerini yapmıyoruz?”

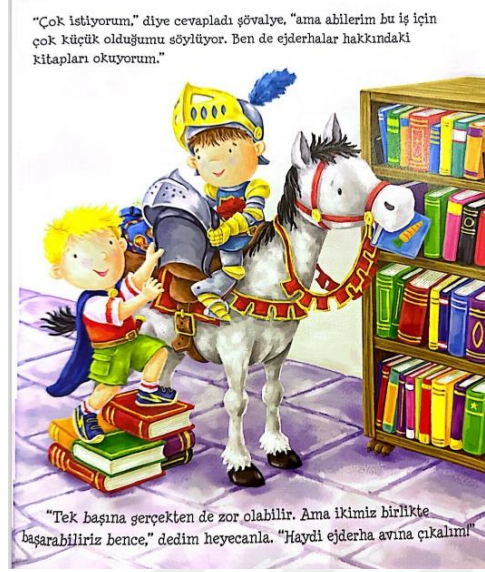
Bu hikâyeden alıntılanan kısım incelendiğinde kitapta geçen Mor canavarın çocuklarla iyi geçindiği ve kitaptaki diğer yaratıklara karşı da olumlu tutum içerisinde olduğu görülmüştür.

3.4. Kitaplarda Kütüphanelerin Görsel Olarak Aktarılışı

3.4.1 Renkli ve Eğlenceli Bir Yer

İncelenen kitaplarda kütüphane odağında kullanılan görsellerin farklı yönleriyle dikkat çektikleri görülmüştür. Görsellerin çoğunda kitaplar canlı renklerle resmedilmiştir. Kütüphanelerin duvarları, kitapların ve yazarların resimleriyle süslenmiştir (K1). Kitap rafları, farklı desenlerde kitaplarla doludur. Kütüphanenin duvarları, renkli ve göz alıcı resimlerle süslenmiştir (K6).

Görsel 3.1. Kütüphaneden Raf Görselleri

Kaynak: K6, s.11, s.30

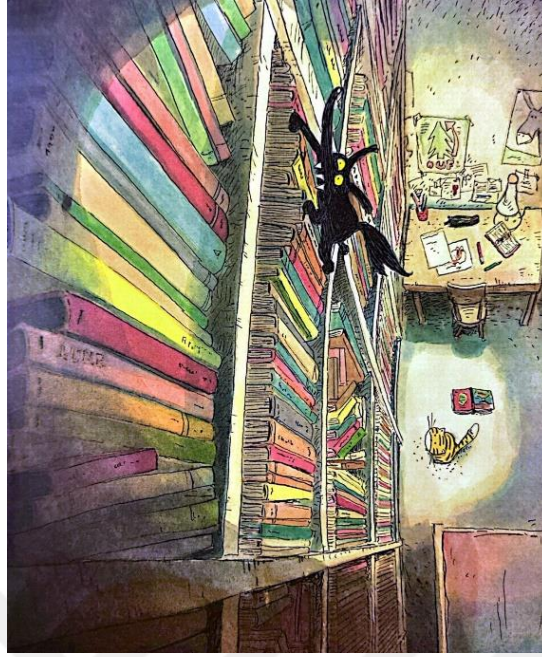
Görsel 3.2. Kütüphaneden Raf Görselleri

Kaynak: K6, s.11, s.30

Duvarlar rengârenk boyanmıştır. Bu, kütüphaneyi daha canlı ve çocuklar için daha istek duyulan bir yer hale getirir (K8). Kitaptaki resimler, canlı ve parlak renklerle doludur. Bu görseller çocukların dikkatini çeker ve onları kütüphaneye daha da ilgi duymaya yönlendirir (K13). Kitaptaki resimlerde, sıcak ve eğlenceli bir ortam yaratmak için göz kamaştırıcı ve canlı renklerden yararlanılmaktadır (K9).

Görsel 3.3. Canlı Renklerle Resmedilmiş Bir Kütüphane Resmi

Kaynak: K9, s.13

Kütüphanenin duvarları, renkli ve ilgi çekici resimlerle kaplıdır. Bu resimler, masal kahramanları, tarihteki önemli kişiler, doğadaki canlılar ve bilim insanları gibi farklı temaları içerir (K20). Kütüphanede, çocuklar için çeşitli oyunlar ve eğlenceli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler, çocukların kütüphaneyi sevmelerini sağlamaktadır (K2). İncelenen kitapta, kütüphanenin görsel özellikleri, çocukların hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını destekleyen bir yer olarak anlatılmaktadır. Kütüphane, çocukların öğrenmesine ve büyümesine yardımcı olan bir yerdir (K2).

Kitaplarda, kütüphane kültürel etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır. Kütüphanede, kitap okuma saatleri, yazar söyleşileri, tiyatro oyunları, konserler ve sergiler düzenlenmektedir (K3). Benzer bir şekilde K22 Yeni Kütüphaneci adlı kitapta da kütüphane, renkli ve eğlenceli bir mekândır. Kitaplıkta, çocukların ilgisini çekecek çeşitli renkler ve desenler kullanılmıştır. Bu, çocukların kütüphaneye daha rahat gelip kitap okumalarına yardımcı olur. Çocuklar kitap okuma saati için rahat minderler üzerinde kütüphanecinin gelip onlara kitap okumasını beklerler.

Görsel 3.4. Çocukların Kitap Okuma Saati

Kaynak: K22, s. 31

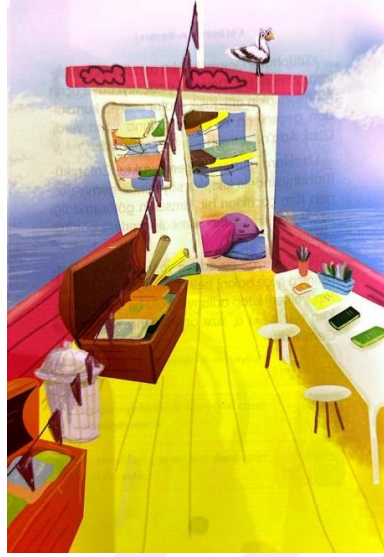
İncelenen kitaplardan birinde geçen kütüphanede bir dans pisti vardır. Bu, kütüphaneyi bir eğlence merkezi haline getirir ve insanları bir araya getirmeye yardımcı olur (K8). Yine aynı kütüphanede çocuklar için bir oyun alanı vardır. Bu, çocukların kütüphanede vakit geçirmelerini daha eğlenceli hale getirir (K8).

Görsel 3.5. Kütüphane Olarak Kullanılan Bir Gemi 1

Kaynak: K11, s.1, s.39

Görsel 3.6. Kütüphane Olarak Kullanılan Bir Gemi 2

Kaynak: K11, s.1, s.39

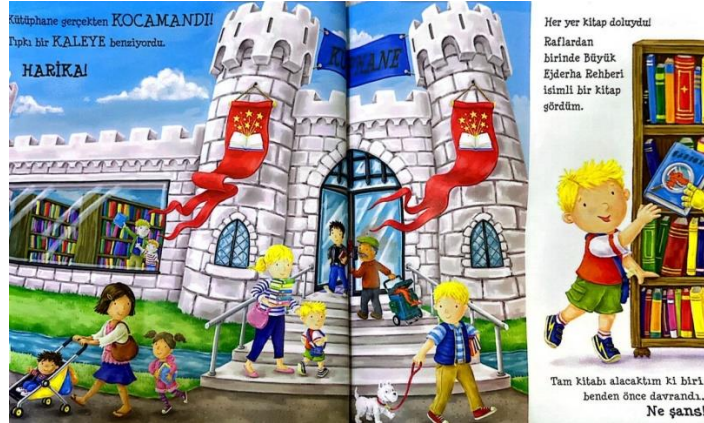
Örneğin Kütüphane Gemisi adlı kitapta, kütüphane eski bir teknenin üzerine inşa edilmişti. Teknenin içi, parlak renklerle boyanmıştı. Duvarlarda, denizkızları, balıklar ve gemiler gibi eğlenceli figürler vardı. Minderler ve masalarda, gemideki diğer eşyalar gibi renkli ve parlaktı (K11).

3.4.2. Macera Dolu ve Gizemli Bir Yer

İncelenen kitaplarda kütüphaneler çocukların başlarından geçen maceraları doyasıya yaşadıkları yerdir. Örneğin K6'da kütüphanenin içinde, gizli geçitler ve gizemli odalar vardır. Baybars ve ayı, bu gizli geçitlerden geçerek ve gizemli odalara girerek maceralara atılırlar.

“Kütüphane gerçekten kocamandı! Tıpkı bir KALEYE benziyordu. HARİKA!”

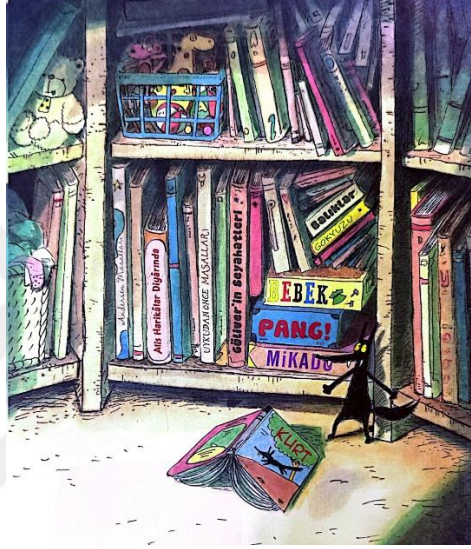
Görsel 3.7. Kale Görünümünde Kütüphane

Kaynak: K6, s.8

Kütüphaneler, çocukların hayal gücünü besleyen, sırlarla dolu mekânlar olarak resmedilmişlerdir. Bu gizem ögesi çocukları maceralara sürükler. Okurlar, kitaplar sayesinde başka dünyalara gidebilir ve yeni şeyler keşfedebilir. Bu kütüphanelerde raflar boyunca uzanan ve her biri yeni bir hikâyeye açılan kitaplar da vardır. Kütüphane, aynı zamanda, gizemlidir. Örneğin kitapta kahraman olan Kurt, kütüphanede gezinirken, farklı dünyalara ve karakterlere dair ipuçları bulur. Bu, çocukların hayal güçlerini kullanarak farklı dünyalara ve karakterlere dair fikirler geliştirmelerine yardımcı olur (K9).

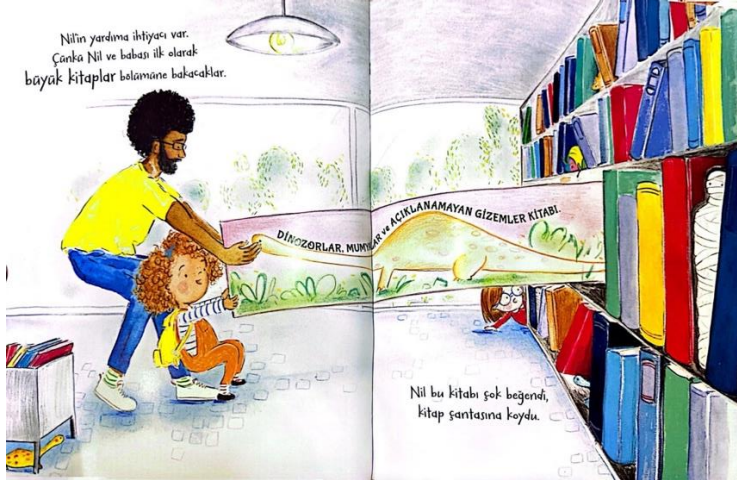
Görsel 3.8. Bir Kütüphane Rafı

Kaynak: K9, s.7

Kimi kitaplarda kütüphane eski ve gizemli bir kütüphane olarak betimlenmiştir. Kitapta Kit, kütüphaneye girdiğinde, kendini büyük ve karanlık bir koridorda bulur. Kütüphanedeki koridor, kütüphanenin tarihini ve gizemini yansıtmaktadır. Kütüphanenin gizli bir bölümünde, kitaplardan yapılmış bir ejderha olan kütüphanenin koruyucu ruhu Xenomorph keşfedilir (K16).

Görsel 3.9. Kütüphane Rafları

Kaynak: K19, s.10, s.11

İncelenen kitaplardan biri olan (K19) Nil Kütüphaneye Gidiyor 'da Kütüphanenin raflarında, dinozorlar, mumya gibi çocukların ilgisini çekecek resimler ve kitaplar vardır. Kütüphane çocukların hayal gücünü geliştirmeye yardımcı olacak bir yer olarak görselleştirilir.

3.4.3. Geniş ve Ferah Bir Yer

Kitapların birçoğunda kütüphaneler çoğunlukla büyük ve ferah bir yapıya sahip bir yer olarak resmedilmiştir. Kütüphanelerin içinde çocukların rahat edebilmesi için birçok kitaplık, masa, sandalye ve koltuk bulunmaktadır (K3). Kitap rafları, kütüphanenin duvarlarını kaplar. Kütüphanenin ortasında, okumak için rahat koltuklar ve minderler bulunur (K13).

Görsel 3.10. Okuma Saatinde Çocuklar

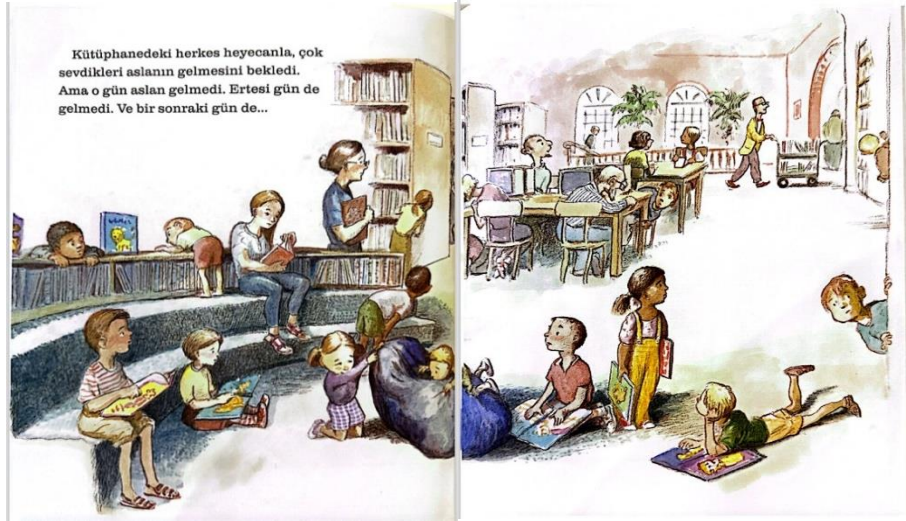

Kaynak: K13, s.10

K4 Bitmemiş Hikâyeler Kütüphanesi isimli kitapta kütüphanenin içi, rahat ve huzurlu bir atmosfere sahiptir. Bir köşesinde, bir şömine bulunur. Pencerelelerinden, dışarıyı görülebilir. Kütüphane K7’de sakin ve huzurlu bir şekilde aktarılır. Kitapların ve hayal gücünün büyüğü dünyasını yansıtır. Kütüphanenin aydınlatması, yumuşak ve loştur.

İncelenen diğer bir kitapta kütüphanenin tavanı yüksek ve geniştir. Bu, kütüphaneye ferah ve aydınlık bir görünüm kazandırır. Kütüphanede, okumak için rahat koltuklar ve masalar bulunur ve çocukların kütüphanede rahatça vakit geçirmelerine olanak tanınır. Kütüphanenin pencereleri, büyük ve geniştir. Bu, kütüphaneye doğal ışık girmesine izin verir (K11). Benzer biçimde K21’de de kütüphanenin pencerelerinden, yeşillikler içindeki bahçe görünür. Bahçenin bu şekilde kütüphaneye yakın olması kütüphaneye huzurlu bir hava verir. Kütüphane, açık ve geniş bir alana sahiptir. Bu, çocukların kütüphanede rahatça dolaşabilmelerini ve istedikleri kitabı bulabilmelerini sağlar (K14). Benzer bir anlatıma diğer bir kitapta da rastlanmaktadır. Kütüphanedeki Aslan kitabında, kitap okumak ve araştırma yapmak için rahat koltuklar ve masalar bulunur. Bu, kütüphanenin öğrenmeye ve gelişmeye yardımcı olan bir yer olduğunu da vurgulamaktadır (K15).

Görsel 3.11. Kütüphane İçinden Alanlar

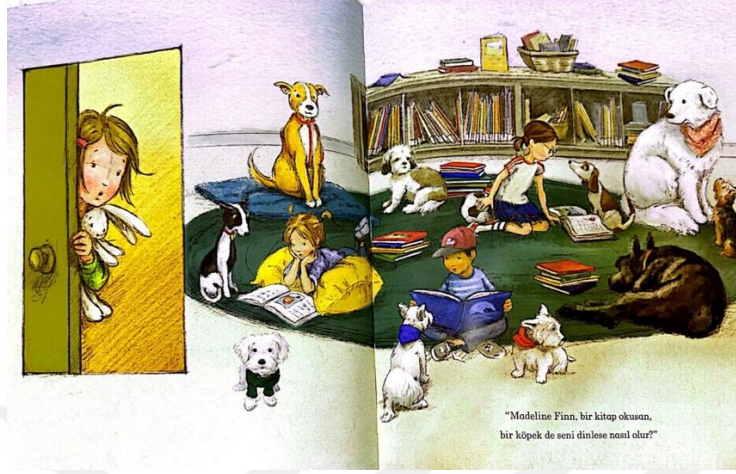

Kaynak: K15, s.32, s.33

Geniş bir görsel tasarım sunulan Madeline Finn ve Kütüphane Köpeği isimli resimli kitapta kütüphanenin düzenli ve temiz olması, okumak için rahat koltuklar ve masaların bulunması, kütüphanenin özenli, rahat ve konforlu bir yer olduğunu gösterir. Kütüphanenin pencerelerinden dışarıdaki yeşillikler ve ağaçların görünmesi, kütüphanenin huzurlu ve sakin bir yer olduğu izlenimini verir. Kütüphanenin zemininin

rahat ve sıcak bir halı ile kaplı olması ise kütüphanenin tıpkı bir ev gibi sıcak olduğu bir atmosfer yansıtır (K18).

Görsel 3.12. Kütüphaneden Bir Görüntü

Kaynak: K18, s.18, s.19

Kütüphane, sonsuz sayıda oda ve raflardan oluşan, sonsuz bir boyuta sahiptir. Bu da kütüphanenin bilginin sınırsızlığını ve insanlığın ortak belleğinin büyüklüğünü temsil etmektedir Aynı şekilde kütüphanede çocukların oturup kitap okuma saatini geçirebilecekleri rahat minderler de bulunur (K22).

Görsel 3.13. Kitap Okuma Saatini Bekleyen Çocuklar

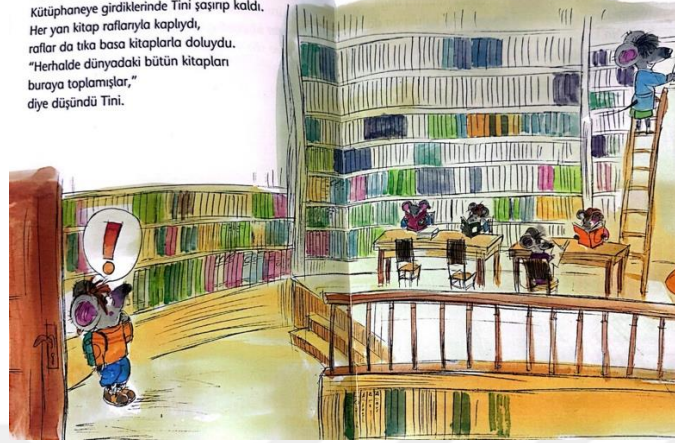
Kaynak: K22, s.4, s.5

3.4.4. Çeşitlilik İçeren Bir Yer

Elde edilen veriler sonucunda kütüphane, öğrenme ve keşif için bir yerdir. Kütüphanede, farklı konulara ait kitaplar, oyunlar ve diğer kaynaklar bulunmaktadır. Bu kaynaklar, çocukların bilgi edinmelerine ve dünyayı keşfetmelerine yardımcı olmaktadır. Kütüphanenin duvarları, farklı temalara göre düzenlenmiştir. Bu temalar, tarih, bilim,

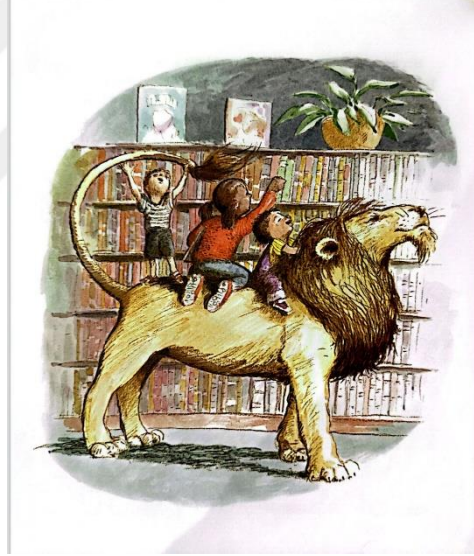
sanat, edebiyat, matematik, müzik, oyun, doğa, teknolojidir (K2).

Görsel 3.14. Rafları Kütüphanenin Tavanına Kadar Uzanan Bir Kütüphane

Kaynak: K14, s.8, s.9

Görsel 3.15. Kütüphanedeki Uzun Raflar

Kaynak: K15, s.16

K3 kitabında kütüphane çok sayıda kitap, dergi, gazete, makale ve diğer materyaller içermektedir. Bu materyaller, farklı yaş gruplarına ve ilgi alanlarına hitap edecek şekilde düzenlenmiştir. Yine benzer bir şekilde K7’de kütüphane büyük, kapsamlı bir kütüphanedir ve her türden kitap içerir. Kütüphanelerin rafları, farklı türde kitaplarla doludur. Bu kitaplar, masal kitapları, tarih kitapları, doğa kitapları ve bilim kitapları gibi farklı türleri içerir (K21).

Görsellerden hareketle K14, K15 ve K22 kodlu kitaplarda kütüphanede çok sayıda

raf olduğunun, bu rafların yüksek ve uzun bir şekilde kitaplarla dolu bir şekilde resmedildiği görülmüştür.

Görsel 3.16. Kitap Raflarının Yüksek Sıralar Oluşturduğu Bir Kütüphane

Kaynak: K22, s.10, s.11

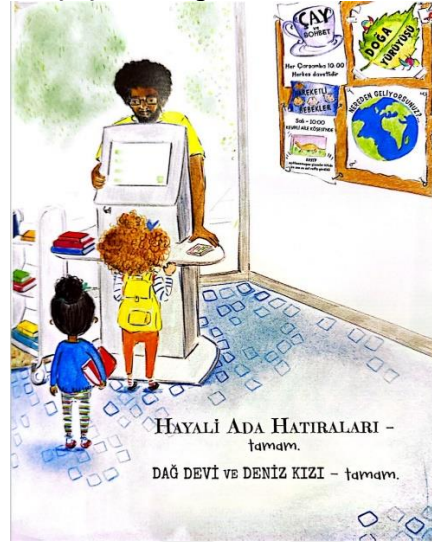
Kütüphaneler çocuklara seslenen çeşitli kitaplar ve kaynaklar sunar. K19'daki görsellerde kütüphanenin geniş bir kitap koleksiyonuna sahip olduğu görülmektedir. Kitaplar, farklı yaş gruplarına ve ilgi alanlarına hitap edecek şekilde çeşitlilik göstermektedir. Kütüphanede, çocukların araştırma yapabilecekleri bilgisayarlar ve kitaplarda bulunan bilgileri görüntüleyebilecekleri elektronik kaynaklar da bulunmaktadır.

Görsel 3.17. Çeşitli Kitaplar ve Elektronik Kaynaklar

Kaynak: K19, s.13, s.21

Görsel 3.18. Çeşitli Kitaplar ve Elektronik Kaynaklar

Kaynak: K19, s.13, s.21

Kütüphanede, çocukların kitapları karıştırabileceği ve kendilerine yeni kitaplar seçebileceği bir kitaplık vardır. Kütüphane çocukların yeni şeyler keşfetmesini oluşturduğu çeşitlilik ile sağlamaya çalışır (K20).

Görsel 3.19. Okumak İçin Yeni Kitaplar Seçen Bir Çocuk

Kaynak: K20, s.19

3.4.5. Çocuğa Göre Bir Yer

Kütüphanelerin incelenen kitaplarda hangi görsellerle aktarıldığına bakıldığında öne çıkan özelliklerden biri de kütüphanenin çocuklar için olduğuna ilişkin özelliklerdir. Öncelikle kütüphanenin tasarımı teknolojidir (K1). Kütüphanede, robotlar, hologramlar ve diğer teknolojik cihazlar kullanılmaktadır. Bu teknoloji, çocukların öğrenme ve

eğlenme deneyimini zenginleştirmektedir (K2). Oluşturulan bu ortamda bir araya gelen çocukların görselleri de kitaplarda yer alır. Çocuklar etkin bir biçimde etkileşim içerisinde görsellere aktarılmaktadır.

Görsel 3.20. Kütüphanede Çocuklar

Kaynak: K3, s.41

İncelenen kitaplardan K4'te kütüphanenin ortasında, büyük bir okuma masası olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde incelenen kitaplardan biri olan K13 Kütüphane Tavşanı adlı kitapta da kütüphanede, çocuklar için çalışma masaları ve bilgisayarlar bulunmaktadır. Masaların üzerindeki bu bilgisayarlar çocukların teknolojiyi yakından kullanabilmesine ve daha kolay araştırma yapabilmelerine yardımcı olur.

Görsel 3.21. Teknolojik Aletlerin Yer Aldığı Bir Kütüphane Görseli

Kaynak: K13, s.17

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında okuma kültürü bağlamında kütüphane imgesinin nasıl sunulduğunun belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda doküman incelemesi yöntemi kullanılarak nitel bir araştırma yürütülmüş ve seçilen yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında okuma kültürü çerçevesinde kütüphane imgesinin nasıl sunulduğuyla ilgili temalar oluşturulmuştur. İncelemeler sonucunda elde edilen bulgular “kütüphanelerle ilişkilendirilen temalar”, “kütüphaneler aracılığıyla okumaya yüklenen anlam”, “kütüphane odağında yetişkin, akran ve diğer karakterlerin sunuluş biçimi ve çocuk- yetişkin etkileşimi” ve “kitaplarda kütüphanelerin görsel tasarım özellikleri” temaları altında sunulmuştur.

İncelemeler sonucunda belirlenen çocuk kitaplarında kütüphanelerin; hayal gücü, bilgi kaynağı olma, arkadaşlık, kitabın önemi, eğitim, okuma sevgisi, keşif ve kütüphanenin önemi temalarıyla ilişkilendirildiği görülmüştür. İncelenen kitaplarda kütüphanelerle en çok ilişkilendirilen temaların hayal gücü, bilgi kaynağı olma ve arkadaşlık temaları olduğu dile getirilebilir. Kütüphanelerle ilgili benzer temalara erişen araştırmalar söz konusudur. Örneğin Özden’in (2017) yaptığı çalışmada ortaya çıkan metaforlardan biri kütüphanenin bilgi kaynağı olmasıyken Durmaz ve Yorulmaz’ın (2022) araştırmasında arkadaşlık teması yer alır. Yürütülen başka bir çalışmada ise öğrenciler yazılı anlatımlarında genellikle kütüphane hakkında ‘zihin geliştirici’, ‘hayal gücünü artırıcı’ ve ‘bilinmeyen şeylerin öğrenilmesini sağlayan yer’ gibi bilişsel öğeler içeren tanımlamalar yapmışlardır (Yılmaz, Çakmak, 2020). Kütüphanelerle ilgili temaların çocuk kitaplarında çeşitlenmesi ve olumlu bağlamda ele alınması önemlidir. Bu açıdan bilgi kaynağı olma ve eğitim gibi temaların yanında kitaplarda kütüphanelerin aynı zamanda hayal gücünü geliştiren, arkadaşlık sunan, keşfe olanak tanıyan ve okuma sevgisi ile okuru buluşturan yerler olarak sunulması nitelikli bir çerçeve ortaya koymaktadır.

İncelenen kitaplarda okuma kültürü çerçevesinde okumaya; öğrenme, yaratıcılık ve hayal kurma, sosyalleşme, kültürel gelişim, eğlenme ve kişisel gelişim gibi anlamlar yüklendiği belirlenmiştir. Okumaya yüklenen anlamlar arasında öğrenme kadar yaratıcılık ve eğlenme gibi başlıkların yer alması önemlidir. Özden (2017) de araştırmasında kitap ve kütüphane odağında yönlendirici, dinlendirici- eğlendirici,

bireysel gelişimi destekleyici, değerli ve yaşamsal gibi başlıklara erişmiştir. Bu anlamda kütüphaneler odağında yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında okumaya yalnızca öğretici nitelikli bir anlam yüklenmediği aynı zamanda eğlenme gibi farklı işlevlerin de ele alındığı görülür. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken başlıca özelliklerinden biri de çocuklara yaratıcı düşünme doğrultusunda esin kaynağı olmaktır (Demir, 2019). Bu doğrultuda kütüphanelerin hayal gücü ve yaratıcılık ile ilişkilendirilmesi doğru görünmektedir. “Çocuk edebiyatı okurları için olumlu şekilde çizilen okur, kütüphane ve kütüphaneci imajları, toplumun bilgi kurumlarına bakış açısına önemli katkılar sunmaktadır. Okuma kültürü unsurlarının çocuk edebiyatı eserlerinde yer alması, toplumda okuma kültürünün yaygınlaştırılması için de faydalı olacaktır (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2022). Ayrıca ilköğretim çağındaki çocukların ilgi alanları ve sosyal yaşama bakışları düşünüldüğünde kütüphane kavramı için dinlendirici ve eğlendirici bir mekân olarak görmeleri belki de mekânın bu özelliğinden hareketle okuma kültürünü de geliştirecektir (Özden, 2017).

İncelenen 22 kitapta yer verilen yetişkinlerin ağırlıklı olarak aile bireyleri olduğu, ardından kütüphane çalışanlarına kitaplarda sıklıkla yer verildiği belirlenmiştir. İncelenen kitaplarda genel olarak çocuğa yol gösterici olması bakımından yetişkin karakterlerin ön plana çıktığı görülmüştür. Kitaplardaki ailede kahramanı kütüphaneyi etkin kullanma konusunda daha fazla destekleyen karakterlerin genellikle ebeveynler, ebeveynler arasından da anne olduğu görülmüştür. Babaların da bazı kitaplarda bu rolü üstlendiği görülse de genel çerçevede aile içerisinde çocuğa cesaret veren ve destekleyici kişinin anne olarak kitaplarda yer aldığı saptanmıştır. Anne-babalar çocuğun bakımından sorumlu yetişkinler, öğretmenler ve gelişimine-eğitime destek veren tüm bireyler, çocuk ile kitap bağının sağlıklı bir şekilde kurulması için çaba sarf etmekte, çocuk kütüphanelerinde ise çocuklarla nitelikli kitapları tanıtırma görevini, doğal olarak kütüphane personeli üstlenmektedir (Hakkoymaz ve Tanju, 2022). Çocuğa küçük yaşlardan itibaren kitapla buluşma fırsatı veren ve yanında kitap okuyarak ona model olan ebeveynler, çocuğun okuma ilgisinin oluşmasında belirleyici bir rol üstlenirler (Yavuzer, 1997, s. 165). Ebeveynlerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırma noktasındaki gayreti ileride çocuğun iyi bir okuryazar ve bilinçli bir kütüphane kullanıcısı olması açısından belirleyicidir (Cevher, 2015, s. 5).

İncelediği kitaplarda kütüphaneci kimliğinin nasıl sunulduğuna bakan

Karagözoğlu Aslıyüksek (2022), minderlerin üstünde çocuklara kitap okuyan, güler yüzlü, sevimli, modern giyimli ve güven veren kadın kütüphanecilerle karşılaşmıştır. Benzer biçimde araştırmada genel olarak kütüphaneci imgesi kahramanlara yol gösteren, onların içinde bulundukları durumlarıyla empati kurabilen kişiler olarak betimlenmiştir. Bu, çocukların kütüphaneleri kullanabilmeleri için yetişkinlerin ve kütüphane görevlilerinin desteğine ihtiyaç duyduğunu da vurgulamaktadır. Kitaplarda erkek kütüphaneciler de vardır ancak kişilik özellikleri olarak kadın ve erkek kütüphaneciler birbirlerinden ayrılmaktadır.

İncelenen kitaplarda kütüphane odağında arkadaş, kuzen ya da yabancı akran karakterlerin kitaplarda yer aldığı görülmüştür. Kitaplarda incelenen akranların çoğunun kahramanın atıldığı maceralarda ona yardımcı olan, koruyan bilgilerini aktaran, destekleyen bir rolde olduğu görülmüştür. Kitaplarda yer alan akran karakterlerin birbirlerine öğrenme konusunda yardımcı olan, empati kurabilen, eğlenceli, sosyal ve cana yakın karakterler olduğu ve kahramana kitap akışında gerek kütüphane ilgisi gerek de içinde bulundukları macera hali durumunda destek olduğu görülmüştür. Özdeşim kurma bağlamında akranların kitaplarda yansıtılma biçimleri olumlu görünmektedir.

İncelenen kitaplarda kütüphane odağında hayvanlar ve doğaüstü varlıklar da karakter olarak yer almaktadır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında insanlar kadar hayvanlar ve çeşitli nesneler de karakter olarak kullanılmalıdır (Karataş, 2014). “Okuma kültürü konulu ilk okuma kitaplarında sevimli kahramanların kitap okuması, okuma alışkanlığına sahip olması ve okuyarak yeni dünyalar keşfedildiğini göstermesi, kitabı okuyan/dinleyen ve kahramanı benimseyen çocuğun da kitap okuma eylemini sahiplenmesini sağlayacaktır.” (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2022). Kitaplarda hayvanların resimlenmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli unsur, hayvanların çocukların psikolojilerini kötü etkiyecek şekilde vahşi ve korkutucu resmedilmemesidir (Yılmaz, 2016, s.67). Aksine, çocuğa doğa ve hayvan sevgisinin kazandırılması gereklidir. Bu anlamda kitaplarda yer alan karakterlerin olumlu bir görünüm taşıdıkları görülür. Dolayısıyla, çocukların bütün hayatları boyunca hayvana ve doğaya saygılı, duyarlı ve bilinçli bir tutum sergilemesi açısından resimli çocuk kitapları önemli roller üstlenirler.

Kitapların görselleri incelendiğinde kütüphanelerin renkli, eğlenceli, macera dolu, gizemli, geniş, ferah, çeşitlilik içeren ve çocuğa göre bir yer olarak resmedildiği

belirlenmiştir. Karagözoğlu Aslıyüksek (2022) de araştırmasında Nil Kütüphaneye Gidiyor kitabında kütüphanenin görüntüsünün oldukça geniş ve ferah, Yeni Kütüphaneci (K11) kitabında renkli ve çeşitli, Madeline Finn ile Kütüphane Köpeği'nde (K4) geniş, rahat ve huzurlu olarak tasarlandığını belirlemiştir. Diğer bir çalışmasında ise Kütüphane Tavşanı adlı yapıtı incelemiş ve kitapta kütüphanenin sıcak, samimi, rahat, uyumludur, aydınlık ve ferah olarak resmedildiğini dile getirmiştir (2022b). Bu doğrultuda incelenen kitaplarda kütüphanelerin farklı yönleriyle öne çıkarıldığı ve kütüphanelerle ilgili olumlu bir imgenin çocuklara görsel olarak aktarılmaya çalışıldığı dile getirilebilir.

Bu araştırma, yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında okuma kültürü bağlamında kütüphane imgesinin nasıl sunulduğunun belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında okuma kültürü çerçevesinde kütüphane imgesinin nasıl sunulduğuyla ilgili bulgular elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular kapsamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- İncelemeler sonucunda belirlenen çocuk kitaplarında kütüphanelerin; hayal gücü, bilgi kaynağı, arkadaşlık, kitabın önemi, eğitim, okuma sevgisi, keşif ve kütüphanenin önemi temalarıyla öne çıktığı görülmüştür. En yaygın görülen temanın hayal gücü en az yer alan temanın da kütüphanenin önemi olduğu belirlenmiştir.
- İncelemeler sonucunda belirlenen çocuk kitaplarında okuma kültürü çerçevesinde okumaya; öğrenme, yaratıcılık ve hayal kurma, sosyalleşme, kültürel gelişim, eğlenme ve kişisel gelişim gibi anlamlar yüklendiği belirlenmiştir.
- Yapılan incelemelerde kitaplarda kütüphane odağında yer verilen yetişkinlerin ağırlıklı olarak aile bireyleri olduğu, ardından kütüphane çalışanlarına kitaplarda sıklıkla yer verildiği görülmüştür.
- Kitaplardaki ailede kahramanı kütüphaneyi etkin kullanma konusunda daha çok destekleyen karakterlerin genellikle ebeveynler, ebeveynler içerisinde de anne olduğu görülmüştür. Babaların da bazı kitaplarda bu rolü üstlendiği görülse de genel çerçevede aile içerisinde çocuğa cesaret veren ve destekleyici kişinin anne olduğu saptanmıştır.

- Kitaplarda incelenen yetişkin ve akranların çoğunun kahramanın atıldığı maceralarda ona yardımcı olan, koruyan bilgilerini aktaran, destekleyen bir rolde olduğu görülmüştür.
- Kitaplarda yer alan akran karakterlerin birbirlerine öğrenme konusunda yardımcı olan, empati kurabilen, eğlenceli, sosyal ve cana yakın karakterler olduğu ve kahramana kitap akışında gerek kütüphane ilgisi gerek de içinde bulundukları macera hali durumunda destek olduğu görülmüştür.
- İncelenen 22 kitapta kütüphane odağında toplam 45 yetişkin karakter yer aldığı görülmüştür. Bu karakterlerin 16'sının aile üyesi, 14'ünün kütüphane çalışanı, 2'sinin öğretmen ve 7'sinin çocukların hiç tanımadığı ve rastlantısal olarak karşılaştığı yetişkinler olduğu görülmüştür.
- İncelenen 22 kitapta kütüphane odağında toplam 28 akran karakterin yer aldığı görülmüştür. Bu karakterlerin 26'sının arkadaş, 1'inin kuzen, 1'inin ise çocukların başta tanımadığı, olay örgüsüne sonradan dâhil olan bir yabancı olduğu görülmüştür.
- İncelenen 22 kitapta kütüphane odağında toplam 17 adet diğer varlıklar şeklinde adlandırılan karakterin yer aldığı görülmüştür. Bu karakterlerin 12'sinin hayvan, 5'inin doğaüstü varlıklar olduğu verisi elde edilmiştir.
- Kitapların görselleri incelendiğinde kütüphanelerin renkli, eğlenceli, macera dolu, gizemli, geniş, ferah, çeşitlilik içeren ve çocuğa göre bir yer olarak resmedildiği belirlenmiştir.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Kütüphane imgesinin çocuk kitaplarında daha sık işlenmesi sağlanarak çocuklara sezdirme yoluyla kütüphaneye daha sık gitme, kütüphanelerden verimli bir şekilde yararlanabilme, düzenli bir okuma alışkanlığı kazandırma amaçlanabilir.
- Okul dönemi çocuklarında okuma etkinlikleri düzenlenirken içeriğinde kütüphane imgesi bulunan kitapların, çocuklarda kütüphaneyi etkin bir şekilde kullanabilme algısının oluşturulması açısından bu bağlamdaki kitapların önerilmesine daha fazla ağırlık verilebilir.

- İçerisinde kütüphane imgesi bulunan kitapların hazırlanmasında çocukların okuma kültürü bağlamında olumlu gelişimi için eserlerin içeriğindeki kütüphane algısının canlı, faydalı ve zaman geçirmeye değer bir yer olduğu göz önünde bulundurularak kitapların tasarlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akanwa, P. C. (2013). "Public Library Services To Children In Rural Areas. Library Philosophy and Practice (E-Journal), 1029. <https://Digitalcommons.Unl.Edu/Libphilprac/1029>
- Akkaya, M. A. Ve Odabaş, H. (2019). Kütüphane Deneyiminin Beşiği Olarak Çocuk Kütüphaneleri. M. Akkaya, H. Odabaş (Ed.). Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler–Arşivler–Müzeler (S. 82-125). İstanbul: Hiperyayın.
- Akkılık, R. (2011). Türkiye Okuma Kültürü Haritası. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(2), 326-329.
- Aksan, Doğan. (1993). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Şafak Matbaası.
- Akyol, H. (2012). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi (Yeni Programa Uygun)*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Altunay, U. (2000). Ön Örgütleyicilerin ve Öğrenci Tutumlarının İngilizce İronik Metinlerin Anlaşılması Üzerine Etkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpay, M. (1991). *Kütüphane: Dünyü Yarına Bağlayan Köprü*. Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Aslan, C. (2021). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydoğdu, H. (2020). Okuma Alışkanlığı ve Okul Kütüphanelerinin Bireysel Gelişime Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Eğitim Dergisi*, 225, 201- 226.
- Aytaş, G. (2005). Okuma Eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4) 461-470.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü. ve Canlı, S. (2006). Okuma Kültürü Üzerine Bir Araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*, 34 (169), 277-296.
- Bayram, Z.T. (2009). Resimli Çocuk Kitaplarının Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Bütün, Ayhan., Şimşek, Ş. ve Biçer, A.M. (2014). An Analysis Of Children's Attitudes Towards Reading Habits. *European Journal Of Research On Education, Special Issue: Contemporary Studies in Education*, 13- 18.
- Camp, D. (2007). Who's Reading And Why: Reading Habits Of 1st Grade Through Graduate Students. *Reading Horizons Journal*, 47(3), Ss.251-268.
- Celano, D. Ve Neuman, S. B. (2001). The Role Of Public Libraries in Children's Literacy Development. Pennsylvania: Pennsylvania Library Association.
- Cevher, N. (2015). Ankara'daki Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Connor, J.G. (1990). Children's Library Services Handbook. Arizona: Oryx Press.
- Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin Toplumsal Konumu ve İşlevleri.

- Çakmak G., H. ve Geçgel, H. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. (2. Bs.). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocukların Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23 (3). Erişim Adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/tk/article/view/502>
- Çıldır, B., Akyüz, E. & Demirci, Y. K. (2021). Users of Children Sections of Public Libraries: An International Reading Culture Research. *Journal of Language Education and Research*, 7(2), 371-388.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin Kütüphanelere Etkisi: Bilgi Kaynakları Açısından Bir Yaklaşım, *Bilgi Dünyası*, 14 (1), S.179.
- Demircan, C. (2006). Türkiye'deki Çocuk Kütüphanelerinin Halk Kütüphanelerine Devredilmeden Önceki Niceliksel Durum (1995-2000). *Türk Kütüphaneciliği*, 20(2), 177-194
- Demirel, Ş. (2010). Çocuk Edebiyatı. Demirel, Ş (Ed.). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı* (s. 45-82) İçinde. Pegem Akademi.
- Dengiz, A. Ş., Ve Yılmaz, B. (2007). 2004 İlköğretim Programı'nda Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Bilgi Dünyası*, 8(2), 203-229.
- Denham, D., Elkin, J., Heeks, P., Evans, M.K., Armstrong, C., Fenton, R. ve Lonsdale, R. (1997). A Place For Children: The Qualitative Impact Of Public Libraries On Children's Reading. Interim Report, *New Review Of Children's Literature And Librarianship*, 3(1), 93-103.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (1998). The Landscape Of Qualitative Research: Theories And Issues. Thousand Oaks: Sage.
- Devrimci, H. (1993). İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Doiron, R. (2003). Motivating The Lifelong Reading Habit Through A Balanced Use Of Children's Information Books. *School Libraries Worldwide*, 9(1), 39-49
- Du, Y. (2009). Librarians' Responses To "Reading At Risk": A Delphi Study. *Library & Information Science Research*, 31, 46-53.
- Erbay, F. ve Aydoğan, Y. (2006). Okul Öncesi Çocuklar İçin Hazırlanan Resimli Hikâye Kitaplarının Konu ve Zaman Kullanımı Açısından İncelenmesi. Sedat Sever (Yay. Haz.). 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 04-06 Ekim 2006, Ankara, Bildiriler İçinde (S.227-232). Ankara Üniversitesi
- Forster, N. (1995) The Analysis Of Company Documentation. In C. Cassell & G. Simon (Eds.), *Qualitative Methods In Organizational Research: A Practical Guide*. London: Sage.
- Göknil, C. (1994). *Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Özellikleri Nedir?* M. R. Şirin (Ed.), 99 Soruda Çocuk Edebiyatı İçinde (s. 138-150). Çocuk Vakfı

- Göksel, A. (2022). Bireylerin Okuma Tercihleri ve Okuma Araştırmalarında Eğilimler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(3), 1897-1911.
- Gönen, M. ve Aydos, E.H. (2016). Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1). Erişim Adresi: <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Susbid/Issue/17335/181022>
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(160)
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö. ve Katrancı, M. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 196, 252-272. Erişim Adresi: <http://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/442231>
- Güneş, F. (2013). Görsel Okuma Eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Hepçilingirler, F. ve Beykan, M. (2014). Özgürleşmekten Kim Korkar? *Keçi Edebiyat*. Özel Sayı. Ekim 2014. 18-23.
- IFLA (2004). Guidelines For Children's Library Services. <https://Repository.IfLa.Org/Handle/123456789/169>
- IFLA (2007). Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers, IFLA Professional Report. <https://Cf4-Www.IfLa.Org/Files/Assets/Hq/Publications/Professional-Report/100.Pd>
- IFLA (2018b). Guidelines For Library Services To Children Aged 0- 18/Revised. <https://Www.IfLa.Org/Publications/Node/67343>
- IFLA. (2003). Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler. Çev. Bülent Yılmaz ve Selda Ekici. IFLA Çocuklar ve Genç Yetişkinler İçin Kütüphaneler.
- İleri, A. (2017). Okuma Kültürü ve Okul Kütüphaneleri Raporu 2017/Okul Kütüphanecileri Derneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(2), 259-262.
- İnce Samur, A. Ö. (2014). Bireye Okuma Kültürü Edindirme İzlenesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Kamalova, L. A. ve Koletvinova, N. D. (2016). The Problem of Reading and Reading Culture Improvement Of Students-Bachelors of Elementary Education in Modern High Institution. *International Journal Of Environmental And Science Education*, 11(4), 473-484.
- Kandır, A. (2007). *Gelişimde 3-6 Yaş*. Morpa Kültür Yayınları
- Karagözoğlu Aslıyüksek, M. (2018). Çocuk Kütüphaneleri ve Türkiye’de Durum. Odabaş, H. ve Akkaya, M. A. (Ed.). *Halk Kütüphaneleri Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller* (Ss. 387-403) İçinde. İstanbul: Hiperlink.
- Karagözlüoğlu Aslıyüksek, M. (2022). Okuma kültürü kazandırmada Bir Araç olarak Edebiyat: Annie Silvestro’nun Kütüphane Tavşanı Örneği. *Arşiv Dünyası*, 9(1), 1-9.

- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karim, N.S.A. ve Hasan, A. (2007). Reading Habits And Attitude in The Digital Age: Analysis Of Gender And Academic Program Differences in Malaysia. The Electronic Library, 25(3), Ss.285-298.
- Kehily, M.J. (2004). Understanding Childhood: An Introduction to Some Key Themes and Issues. M.J. Kehily (Yay. Haz.). An Introduction to Childhood Studies (Ss.1-21). Maidenhead: Open University Press/Mcgraw Hill.
- Keseroğlu, H. (2019). Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Durum. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Kıral, B. (2020). Siirt Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15, 170-189.
- Koçak, M. (2017). 2000-2014 Yılları Arasında Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Yayınlanmış Olan Hikâye Kitaplarının Dış Yapı, İçyapı ve Resimleme Nitelikleri Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Körkuyu, S. (2014). Okuma Kültürü Edindirme Sürecini Etkileyen Temel Değişkenlerin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Maclean, J. (2008). Library Preschool Storytimes: Developing Early Literacy Skills in Children. Library Preschool Storytimes. 1-13. 29 Kasım 2015 Tarihinde <https://Ed.Psu.Edu/Goodlinginstitute/Professional-Development/Judy-Maclean-Library-Preschool-Storytimes>
- Morris, C. (2006). Where Did You Get Those Guys? How To Hire Storytellers That Sparkle. *Children And Libraries*, 4(2), 48-51.
- Nodelman, P. Darko Suvin'in Bilişsel Yabancılaşması. *Çocuk Edebiyatı Derneği Üç Aylık*, 5 (4), 24-27.
- Özdemir, E. (2013). Eleştirel Okuma. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Özden, M. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Kitap ve Kütüphane Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 14, Temmuz 2017, s. 1-34.
- Rankin, C. ve Brock, A. (2013). Library Services For Children And Young People-An Overview Of Current Provision, Future Trends And Challenges. Library Services For Children And Young People: Challenges And Opportunities In The Digital Age (Ss.3-27). London: Facet Publishing.
- Richardson, P.W. ve Eccles, J.S. (2007). Rewards Of Reading: Toward The Development of Possible Selves and Identities. *International Journal Of Education Research*, 46, 341-356.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., ve Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Sandlian, P. (1999). Information Playgrounds. *Public Library Quarterly*, 17(2), 5-13.

- Saracho, O. ve Spodek, B. (2010). Families' Selection Of Children's Literature Books. *Early Childhood Education*, 37, 401-409.
- Sarıkaya, B. (2017). Türkçe Öğretiminde Görsel Okuma. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(3), 779-796.
- Satija, M. P. (2002). Reading And Book Culture. *Herald of Library Science*, 41(1/2), 55-59.
- Seven, S. (2010). Çocuk Kitapları. Ş. Demirel (Ed.). Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı (S.105-114) İçinde. Ankara: Pegem.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Eğitim ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/19830966/Cocuk_Kitaplarinda_Bulunmasi_Gereken_Yapisal_Ve_Egitsel_Ozellikler
- Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal Uyarılarla Dil Öğretimi*. Tudem.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. Tudem Yayınları.
- Şahin, G. (2014). Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarında Görsel Bir Uyarı Olarak Resim. *Journal Of Turkish Studies*, 9(3), 1309-1324. <https://doi.org/10.7827/Turkishstudies.6507>
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (Yay. Haz.) (1994). *Çocuk Edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığına Genel Bir Bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30-39. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21100/227236>
- TDK (2014). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr>
- Toit, C. M. (2001). The Recreational Reading Habits Of Adolescent Readers: A Case Study. Yüksek Lisans Tezi, Pretoria Üniversitesi, Pretoria.
- TÜİK (2013). İstatistiklerle Çocuk. http://www.tuik.gov.tr/icerikgetir.do?istab_id=269
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*. İstanbul: Ya-Pa.
- Uludağ, M.E. (2010). Çocuk Edebiyatında Tema ve Sevgi Teması Bağlamında Anne ve Baba Sevgisi. Ş. Demirel (Ed.). Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı (s. 83-88) İçinde. Ankara: Pegem.
- Ural, S. (2013). Çocuk Kitaplarında Resimleme. M. Gönen (Ed.). Çocuk Edebiyatı İçinde (s. 33-55). Ankara: Eğiten Kitap.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71

- Yenibaş, R. (2008). Çocuk Gelişimi Eğitimi ve Sağlığı. İstanbul: İSMEK. Erişim Adresi: <https://ismek.ist/files/ismekorg/File/Ekitap/Cocuk/COCUK.PDF>
- Yıldırım, Y. (2017). Anasınıfına Devam Eden Çocuklara Uygulanan Yaşam Becerisi Eğitim Programının Çocukların Yaşam Becerilerine ve Sosyal Uyumlarına Etkisi. (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Yılmaz, A. (2008). Okulöncesi Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin Önemi ve Başarılı Bir Kütüphane Örneği. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, (22), 2, 169-186. Erişim Adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/Article/View/406/398>
- Yılmaz, B. (1990). Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü*. Kültür Bakanlığı.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki İlköğretim Öğretmenlerinin Okuma ve Halk Kütüphanesi Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4), 441-460.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerinin Duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.
- Yılmaz, E. (2013). *Türk'ün Okuma ile İmtihanı: "Kitapsızlar"*. Phoenix Yayınevi.
- Yılmaz, E. (2019). Yaşayan Çocuk Kütüphaneleri. Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri İçinde (Ss.39-89). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.
- Yılmaz, G.A. (2021), Eskişehir İl Halk Kütüphanesi Resimli Çocuk Kitaplarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. ve Çakmak, N. (2020). Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında ve Resimlerinde Kütüphane Algıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(4), 744-772.
- Yılmaz, M. E. (2015). Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, M., Güneş, A. ve Şenay, B. A. (2016). Yaratıcı Kütüphane Hizmetleri: Yaratıcı Mekânlar. 2. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler 123 Kongresi 5-6-7 Mayıs 2016 Hatay/Türkiye İçinde (s. 411-420). M. L. Emek ve D. Sadykova (Ed.). Ankara: İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Derneği Yayınları.
- Yılmaz, O. ve Yakar, Y. M. (2018). Türk Çocuk Edebiyatında Sorun Odaklı Yaklaşım. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2, 29-42.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yon, S. ve Lin, O.C. (2001). "The Children's Library: A Gift Of Love From The Community", 67th IFLA Council And General Conference, Boston, MA, ABD, August 16-August 25, 2001. 137 28 Kasım 2015 Tarihinde [Http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459771.pdf](http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459771.pdf)

- Yurdadoğ, B.U. (1974). *Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Yu, X. (2012). Exploring Visual Perception And Children's Interpretations Of Picture Boks. *Library & Information Science Research*, 34, 292-299. Erişim Adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S074081881200059X>
- Yükselen, A.İ. (2013). Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları. M. Gönen (Yay. Haz.). Çocuk Edebiyatı. (s. 57-75). Eğiten Kitap Yayınları.
- Zivtci, F. (2006). Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi. Sedat Sever (Yay. Haz.). 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 04-06 Ekim 2006, Ankara, Bildiriler İçinde (Ss.245-247). Ankara: Ankara Üniversitesi.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Şevin ATEŞ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Dicle Üniversitesi
Fakülte	Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1)	
2)	